

Lähiöalueiden väestörakenteen kehitys suurissa kaupungeissa vuosina 1995–2019

Timo M. Kauppinen, Susanna Mikkilä

Suuri osa suomalaisista asuu lähiöissä. Kerrostalolähiöiden kehityksestä kannetaan usein huolta, ja myös tutkimuksessa on havaittu merkkejä huono-osaistumisesta. Lähiötutkimusten kohteena ovat toisaalta korostuneet lähiörakentamisen ”kulta-aikana” 1960- ja 1970-luvuilla rakennetut yhtenäiset kerrostalovaltaiset alueet. Esitämme tässä työpaperissa tutkimustuloksia lähiöalueiden väestön sosioekonomisen, etnisen ja demografisen rakenteen kehityksestä suurissa kaupungeissa. Kuvaamme eri aikoina rakennettujen ja asuntokannaltaan erityyppisten lähiöalueiden kehitystä. Vertaamme kaupunkien keskustojen ulkopuolisen niin sanotun lähiövyöhykkeen kehitystä keskustojen kehitykseen ja kerrostalovaltaisten lähiöalueiden kehitystä pientalovaltaisten alueiden kehitykseen. Analyysi perustuu koko väestön kattavaan rekisteriaineistoon. Havaintojemme mukaan pienituloisuuden erot kerrostalolähiöiden ja pientalotalueiden välillä kasvoivat vuosina 1997–2019 suurimmissa kaupungeissa. Pienituloisuus kasvoi nopeimmin valmiiksi pienituloisimmilla alueilla, ja tämä liittyi niiden kerrostalovaltaisuuteen ja suureen ARA-vuokra-asuntojen osuuteen. Kaupunkien välillä ja niiden sisällä on kuitenkin eroja kehityskuluissa, eli kerrostalolähiöt eivät ole yhtenäinen huono-osaistuva aluetyyppi. Maahanmuuttajilla on ollut kasvava merkitys suurten kaupunkien lähiöiden pienituloisuudessa, mutta tässä on lähinnä kyse siitä, että maahanmuuttajien osuus väestöstä on kasvanut. Pienituloisuuden nopeaa yleistymistä on tapahtunut etenkin 1970–1990-luvulla rakennetuilla alueilla, ja sekä maahanmuuttajaväestön että 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvu on puolestaan ollut nopeinta 1970-luvulla rakennetuilla alueilla. Pienituloisuuden erojen kasvun myötä on entistä tärkeämpää varmistaa asuin ympäristön riittävä laatu kaikilla alueilla. Alueisiin kohdistuvan politiikan ohella tarvitaan ihmisiin kohdistuvaa eriarvoisuuden vaikuttavaa politiikkaa pyrittäessä vaikuttamaan alueellisen eriytymisen kehitykseen.

Lukijalle

Tämä työpäperi on tehty Ympäristöministeriön vetämään Lähiöohjelmaan 2020–2022 kuuluvassa ”Muuttoliike ja sosiaalipolitiikka lähiöiden väestörakenteen ja sosiaalisten ongelmien muokkaajina”-tutkimushankkeessa. Hankkeessa tuotetaan THL:n ja Kelan yhteistyönä tietoa suurten kaupunkien lähiöiden väestörakenteen kehityksestä, muuttoliikkeen merkityksestä tässä kehityksessä, asuinalueiden väestörakenteiden yhteydestä lasten päätymiseen sijoitetuksi perheen ulkopuolelle, sosiaaliturvaetuksien saamisen yhteydestä liikkuvuuteen sekä sosiaalityön mahdollisuuksista tukea erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten asumista. Tämä työpäperi vastaa kysymykseen lähiöiden väestörakenteen kehityksestä, ja pääpaino on työikäisten pienituloisuuden kehityksen tarkastelussa. Tarkoituksena on tuottaa yleiskuva lähiöalueiden kehityksestä taustaksi tässä ja tulevissa hankkeissa tehtäville jatkoanalyysille. Syvällisempään yksittäisten kaupunkien ja yksittäisten lähiöiden kehityksen ja sen taustatekijöiden analyysiin tässä ei mennä. Eräitä yksittäisiä alueita otetaan kuitenkin esiin, jotta analyysi tarjoaisi yleiskuvan lisäksi myös konkreettisempia lähtökohtia lähiöiden kehittämiseen.

Helsingissä 1.8.2022

Timo Kauppinen

Tiivistelmä

Timo M. Kauppinen, Susanna Mukkila. Lähiöalueiden väestörakenteen kehitys suurissa kaupungeissa vuosina 1995–2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 38/2022. 76 sivua. Helsinki 2022. ISBN 978-952-343-909-2 (verkkojulkaisu)

Suomalaisten lähiöiden kehitystä tutkittaessa tutkimuksen kohteena ovat korostuneet lähiörakentamisen ”kulta-aikana” 1960- ja 1970-luvuilla rakennetut yhtenäiset kerrostalovaltaiset alueet. Kehityskulkujen ajallisen päivytyksen lisäksi on ollut tarvetta kattavammalle kuvaukselle eri aikoina rakennettujen ja asuntokannaltaan erityyppisten lähiöalueiden kehityksestä. Tässä työpaperissa, joka on tehty Lähiöohjelmaan 2020–2022 kuuluvassa tutkimushankkeessa, tuotetaan tällaista tietoa.

Esitämme tutkimustuloksia lähiöalueiden väestön sosioekonomisen, etnisen ja demografisen rakenteen kehityksestä vuosina 1995–2019 suurissa suomalaisissa kaupungeissa. Pääpaino on sosioekonomisen rakenteen kehityksessä. Vertaamme kaupunkien keskustojen ulkopuolisen niin sanotun lähiövyöhykkeen kehitystä keskustojen kehitykseen ja kerrostalovaltaisten lähiöalueiden kehitystä pientalovaltaisten alueiden kehitykseen. Analyysi perustuu koko väestön kattavaan yksilötason rekisteriaineistoon. Trendien kuvauksen lisäksi tarkastelemme trajektorianalyysin keinoin lähiöalueiden kehityskulkujen taustatekijöinä niiden asuntokannan ominaisuuksia ja kuvaamme sosioekonomisten, etnisten ja demografisten kehityskulkujen välisiä yhteyksiä.

Havaintojemme mukaan pienituloisuuden erot kerrostalolähiöiden ja pientaloalueiden välillä kasvoivat vuosina 1997–2019 suurimmissa kaupungeissa. Tutkimuksemme osoitti, että myös 1990-luvun laman jälkeen erot ovat kasvaneet. Pienituloisuuden nopeaa yleistymistä on tapahtunut etenkin 1970–1990-luvulla rakennetuilla alueilla. Pienituloisuus kasvoi nopeimmin valmiiksi pienituloisimmilla alueilla, ja tämä liittyi niiden kerrostalovaltaisuuteen ja suureen ARA-vuokra-asuntojen osuuteen. Kaupunkien välillä ja niiden sisällä on kuitenkin eroja kehityskuluissa, eli kerrostalolähiöt eivät ole yhtenäinen huono-osaistuva aluetyyppi. Pientaloalueiden kehitys on sen sijaan ollut varsin yhtenäistä pienituloisuuden pysyessä vakaana tai vähentyessä. Kaupunkien välillä on eroja siinä, onko pienituloisuus yleisempää keskustassa vai lähiövyöhykkeellä, ja tämä liittyy muun muassa eroihin lähiövyöhykkeen kerrostalovaltaisuudessa.

Lähiöalueiden väliset erot muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuuden kehityksessä ovat yhteydessä kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuuksiin alueiden asuntokannasta. Maahanmuuttajilla on ollut kasvava merkitys suurten kaupunkien lähiöiden pienituloisuudessa. Tässä on lähinnä kyse siitä, että maahanmuuttajien osuus väestöstä on kasvanut. Useimmilla nopeasti kasvaneen pienituloisuuden alueillakin pienituloisuus on vähentynyt selvästi maahanmuuttajaväestössä.

Lähiövyöhykkeen alueet ovat ottaneet kaupunkien keskustoja kiinni 65 vuotta täyttäneiden osuudessa. Lapsiväestön osuus on sen sijaan pysynyt niissä keskustoja suurempana. Helsingin lähiöalueet erottuvat muita kaupunkeja hitaammalla 65 vuotta täyttäneiden väestöosuuden kasvulla, mikä saattaa liittyä esimerkiksi maahanmuuttajien merkitykseen ikärakenteen tasapainottajana. 1970-luvulla rakennetuilla alueilla 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvu on ollut nopeinta.

Erojen kasvun myötä on entistä tärkeämpää varmistaa asuin ympäristön riittävä laatu kaikilla alueilla. Alueisiin kohdistuvan politiikan ohella tarvitaan ihmisiin kohdistuvaa eriarvoisuuteen vaikuttavaa politiikkaa pyrittäessä vaikuttamaan alueellisen eriytymisen kehitykseen. Alueellisen eriytymisen seurannassa on tärkeää seurata myös laajempia kaupunkiseutuja keskustaupunkien sisäisen kehityksen seurannan ohella.

Avainsanat: lähiöt, kaupungit, segregaatio, pienituloisuus, maahanmuuttajat, ikääntyminen

Abstract

Timo M. Kauppinen, Susanna Mikkilä. Lähiöalueiden väestörakenteen kehitys suurissa kaupungeissa vuosina 1995–2019. [The development of the population composition in suburban neighbourhoods of Finnish cities in 1995–2019]. Finnish institute for health and welfare (THL). Discussion Paper 38/2022. 76 pages. Helsinki, Finland 2022. ISBN 978-952-343-909-2 (online publication)

Research on the development of Finnish suburban neighbourhoods has focused on housing estates built during the 1960s and 1970s. In addition to updating the information on the development of suburban neighbourhoods, there has been a need for a wider description of their development, including neighbourhoods built in different times and containing mixed housing types in addition to housing estates dominated by high-rise apartment buildings. This working paper produces this kind of information.

We present findings on the development of the socioeconomic, ethnic and demographic composition of the populations of the suburban neighbourhoods in Finnish cities between 1995–2019. Our focus is on the socioeconomic composition. We compare both the development of the suburban zones to the development of centres of the cities and the development of suburban neighbourhoods dominated by high-rise apartment buildings to the development of other suburban neighbourhoods. We use individual-level register-based data that covers the complete population of Finland. In addition to description of trends, we apply latent class growth analysis to analyse the housing-stock-related predictors of neighbourhood trajectories. Additionally, we describe the associations between the socioeconomic, ethnic and demographic trajectories.

We find increasing differentiation between 1997–2019 in the low-income share of the working-age population between suburban neighbourhoods dominated by high-rise housing and neighbourhoods dominated by detached, semi-detached and terraced housing. We demonstrate that the differentiation increased also after the 1990s recession. The low-income share increased particularly in neighbourhoods built in the 1970s, 1980s and 1990s. The increase was fastest in neighbourhoods that had a high share of low-income population already in the beginning of the follow-up, and this was related to high shares of high-rise housing and state-subsidized rental housing. However, there are differences between and within the cities in the trajectories, and the neighbourhoods dominated by high-rise housing are not getting uniformly more disadvantaged. The neighbourhoods dominated by detached, semi-detached and terraced housing, on the other hand, have developed rather uniformly, with stable or decreasing share of low-income residents in the working-age population. The cities differ in whether the low-income share is higher in the centre or in the suburban zone, and this is related to differences in the share of high-rise housing in the suburban zones.

Differences between suburban neighbourhoods in the share of “non-Western” immigrants in the working-age population are related especially to the shares of high-rise housing and state-subsidized rental housing in the housing stock. The “non-Western” group refers primarily to immigrants from Africa, Asia and the Cold War era Eastern bloc countries in Europe. The significance of this group for the low-income share has been increasing, but mostly due the increasing share of this group in the population. The low-income share among this group has decreased even in most of the neighbourhoods experiencing the fastest increase in the overall low-income share.

The suburban neighbourhoods have been catching up with city centres in the share of population that is at least 65 years old. The share of 0–17-years old population, on the other hand, has stayed higher than in the centres. The suburban neighbourhoods in Helsinki differ from the rest of the cities with a slower increase of the 65+ share, which may be related for example to the balancing effect of the foreign-origin population. The increase of the 65+ share has been the quickest in neighbourhoods built in the 1970s.

Due to the increasing differentiation, it is important to ensure the sufficient quality of the living environment in all neighbourhoods. Influencing the development of residential differentiation requires people-based policies in addition to area-based policies. In the monitoring of residential differentiation, it is important to monitor larger urban regions in addition to the central cities of the urban regions.

Keywords: suburban neighbourhoods, cities, residential segregation, low income, immigrants, ageing

Sisällys

Lukijalle.....	2
Tiivistelmä.....	3
Abstract.....	4
Sisällys.....	5
Tutkimuksen tausta ja toteutus.....	6
Aiempia havaintoja lähiöiden väestörakenteen kehityksestä Suomessa.....	6
Tutkimusasetelma.....	8
Tutkimuskysymykset.....	8
Aineisto.....	8
Tutkimusmenetelmät.....	10
Väkiluvun kehitys tutkimuskaupungeissa ja niiden lähiöalueilla.....	12
Väestön sosioekonomisen rakenteen kehitys.....	15
Sosioekonomisen rakenteen kehitys lähiövyöhykkeellä, keskustoissa ja kehysalueella.....	15
Sosioekonomisen rakenteen kehitys lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan.....	19
Sosioekonomisen rakenteen kehityksen vaihtelu yksittäisten lähiöalueiden välillä.....	23
Lähiöiden väestön sosioekonomisen rakenteen kehityskulutyyppit.....	24
Sosioekonomisen rakenteen kehityskulutyyppien asuntokanta.....	28
Pienituloisuuden ja sen nopean kasvun sijoittuminen kaupungeissa.....	30
Väestön etnisen rakenteen kehitys.....	39
Etnisen rakenteen kehitys lähiövyöhykkeellä, keskustoissa ja kehysalueella.....	39
Etnisen rakenteen kehitys lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan.....	42
Etnisen rakenteen kehityksen vaihtelu yksittäisten lähiöalueiden välillä.....	45
Lähiöalueiden väestön etnisen rakenteen kehityskulutyyppit.....	45
Väestön demografisen rakenteen kehitys.....	49
Demografisen rakenteen kehitys lähiövyöhykkeellä, keskustoissa ja kehysalueella.....	49
Demografisen rakenteen kehitys lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan.....	53
65 vuotta täyttäneiden osuuden kehityksen vaihtelu yksittäisten lähiöalueiden välillä.....	56
65 vuotta täyttäneiden osuuden kehityskulutyyppit lähiöalueilla.....	56
Sosioekonomisen, etnisen ja demografisen rakenteen väliset yhteydet.....	60
Yhteenveto ja pohdinta.....	65
Lähteet.....	68
Liite 1. Tutkimusalueiden rajaus.....	70
Liite 2. Liitetaulukot.....	72

Tutkimuksen tausta ja toteutus

Viimeaikaisissa suomalaisissa lähiötutkimuksissa on tutkittu erityisesti 1960- ja 1970-luvuilla rakennettuja kerrostalovaltaisia lähiöalueita. Sekä Suomessa (Stjernberg 2019) että Ruotsissa (Andersson & Bråmås 2018) tällaisten alueiden on havaittu huono-osaistuneen 1990-luvun laman lähtien. Lähiöiden välillä on toisaalta paljon vaihtelua kehityskuluissa, riippuen muun muassa laajemman seudun kehityksestä. Kaikki 1960- ja 1970-luvulla rakennetut kerrostalolähiöt eivät siis ole huono-osaistuneet, vaan lähiöt ovat erilaistuneet sosioekonomisesti (Stjernberg 2019). Tarvetta on kuitenkin kattavammalle kuvaukselle *eri aikoina rakennettujen ja asutokannaltaan erityyppisten* lähiöiden kehityksestä eri kaupungeissa. Esimerkiksi osassa 1990-luvun laman aikana rakennettuja lähiöitä asutokanta painottui markkinaehtoisen tuotannon puuttuessa valtion tukemaan asutotuotantoon (Ronkainen & Eskelä 2022), mikä yhdessä vaikean työllisyysilanteen ja samaan aikaan alkaneen laajemman maahanmuuton myötä tuotti yksipuolista asukasrakennetta. Näidenkin alueiden kehityksestä tarvitaan vertailevaa tietoa. Lisäksi on tarvetta vertailevalle tiedolle kerrostalolähiöiden kehityksestä verrattuna kaupunkien keskustojen ja pientaloalueiden kehitykseen.

Sosioekonomisten kehityskulkujen selvittämisen ohella on hyvä selvittää myös lähiöiden väestön *etnisen ja demografisen* rakenteen kehitystä. Taantuvilla seuduilla haasteet voivat liittyä enemmän ikääntymiseen ja pitkäaikaistyöttömyyteen mutta kasvavilla seuduilla maahanmuuttoon (Ilmonen 2016; Stjernberg (2019). Maahanmuuttajataustaisen väestön kasvun myötä eräissä suurimpien kaupunkien lähiöissä suomalaistaustaiset alkavat jäädä vähemmistöksi (Saikkonen ym. 2018), ja maahanmuuttajien sijoittuminen voi määrittää aiempaa vahvemmin myös pienituloisuuden alueellista keskittymistä (vrt. Andersson & Bråmås 2018). Tämän yhteyden kunnollinen selvittäminen edellyttää yksilötason aineistoa, jotta tiedetään, missä määrin pienituloisuudessa tapahtuneet muutokset liittyvät eri etnisiin ryhmiin.

Lähiöiden kehitykseen vaikuttaa osaltaan asutokanta, etenkin *asuntojen hallintasuhdejakauma*. Ruotsissa asutokannan yhteys työllisyysasteeseen ja maahanmuuttajaosuuteen on vahvistunut viime vuosikymmeninä (Andersson & Bråmås 2018), ja Suomessa on Stjernbergin (2019) mukaan 1960- ja 1970-luvun betonilähiöissä vahvistunut yhteys suuren vuokra-asuntojen osuuden ja väestön sosioekonomisen huono-osaisuuden välillä. Erityisesti valtion tukemien ARA-vuokra-asuntojen sijoittumisen voidaan olettaa olevan yhteydessä alueiden väestörakenteen eroihin ja kehitykseen. Näiden asuntojen on tarkoitus tukea asumisen järjestämistä etenkin pienituloisilla ja muilla sellaisilla ryhmillä, joiden on vaikea muuten saada asuntoa. Suurten kaupunkien välillä on ollut eroja tätä asumisen sektoria koskevassa politiikassa, mikä näkyy ARA-vuokra-asuntojen alueellisen keskittymisen eroina (Saikkonen ym. 2018). Tällä on puolestaan yhteys väestörakenteen eriytymisen eroihin.

Tässä työpaperissa tuodaan uutta empiiristä tietoa lähiöalueiden väestörakenteen kehityksestä Lähiöohjelmaan 2020–2022 kuuluneissa kaupungeissa. Tarkoituksena on sekä päivittää lähiöiden kehityksen kuvausta ajallisesti viime vuosiin asti että vastata edellä mainittuihin täydentävän tiedon tarpeisiin.

Aiempia havaintoja lähiöiden väestörakenteen kehityksestä Suomessa

Markku Lankinen (1998) tarkasteli 36 lähiön kehitystä 18 kunnassa vuosina 1980–1995. Tutkimukseen poimittiin alueita, joissa useimmat seuraavista ominaisuuksista toteutuivat: pääosin 1950–80-luvuilla yhtenäisen suunnitelman mukaan rakennettuja, muodostavat ainakin jossakin määrin muusta yhdyskuntarakenteesta erottuvia alueita, lähinnä asumiseen tarkoitettuja, yleensä keskustan ulkopuolelle rakennettuja ja kerrostaloalueita tai kerros- ja pientalojen seka-alueita.

Väestön sosioekonomista statusta Lankinen (1998) kuvasi asukkaiden ammattiin, koulutustasoon ja tulotasoon perustuvilla mittareilla. Hänen tarkastelemissaan lähiöissä väestön sosioekonominen asema laski yleisesti vuosina 1980–1995 koko kunnan tasoon verrattuna. Kaikissa lähiöissä ei kuitenkaan käynyt näin. Vuokra-asuminen oli yhteydessä heikompaan sosioekonomisen aseman kehitykseen ja etenkin pääkaupunkiseudun lähiöissä vuokralla asuvien tulotaso romahti 1990-luvun laman myötä. Sen sijaan pientalovaltaisemmilla alueilla Lankinen havaitsi tulotason nousseen koko kuntaan verrattuna. Aiemmassa

pääkaupunkiseutua koskeneessa tutkimuksessa Lankinen (1994) havaitsi statuksen nousun liittyneen erityisesti täydennysrakentamiseen alueille, joiden status oli alun perin ollut matala.

Lankisen tutkimalla ajanjaksolla maahanmuutto oli vasta ehtinyt alkaa laajemmassa mittakaavassa, mutta jo tuolloin oli havaittavissa ulkomaalaistaustaisten keskittymistä lähiöihin. Lähiöiden välillä oli tässä kuitenkin vaihtelua, jonka Lankinen katsoi liittyvän etenkin kunnallisten vuokra-asuntojen sijoittumiseen.

Lähiöiden väestön ikärakenne oli Lankisen (1998) mukaan muuttumassa vanhenevaan suuntaan, joskin hän totesi myös lähiöiden jakautuvan vanhenevan ja nuorentuvan ikärakenteen tyypeihin. Väestön ikärakenne oli yhteydessä itse lähiön ikään siten, että vanhemmissa lähiöissä myös väestö oli vanhempaa ja uusissa lähiöissä nuorempaa. Poikkeuksena tästä hän otti esiin Turun Varissuon, jossa väestö oli hänen mukaansa ”yllättävän” nuorta. Varissuo erottui hänen tutkimistaan lähiöistä selvimmin kunnastaan korkeammalla maahanmuuttajien osuudella, joten tässä saattaisi olla osittain kyse maahanmuuttajien vaikutuksesta ikärakenteeseen, vaikka Lankinen ei itse tätä ottanut esiin.

Väestön vanhenemisen lisäksi asuntokuntien keskikoko oli Lankisen (1998) tarkastelemalla ajanjaksolla pienentynyt ja yksin asuminen yleistynyt tutkituissa lähiöissä. Väkiluku olikin laskusuunnassa monessa lähiössä, poikkeuksena Helsingin seudun lähiöt (täydennysrakentamisen vuoksi) ja Tampereen Hervanta. Asuntokuntien pieneminen lienee liittynyt lasten muuttamiseen pois lapsuudenkodistaan lähiöihin ensimmäisinä muuttaneissa lapsiperheissä. Lankinen huomauttaakin, että yksin asumisen yleisyys ei tuossa vaiheessa enää liittynyt yhtä vahvasti pienten asuntojen yleisyyteen kuin lähiöiden ollessa uusia vaan yhä enemmän lähiön ja sen väestön ikääntymiseen. Uusilla alueilla yksin asuminen oli kuitenkin harvinaisempaa. Yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä oli Lankisen mukaan kasvanut paljolti samoilla alueilla kuin yksin asuvien osuus, koska kumpikin ryhmä keskittyi vuokra-asuntosektorille.

Mats Stjernberg (2019) tutki väitöskirjassaan 1960–1970-luvuilla rakennettujen lähiöiden kerrostaloalueiden kehitystä vuosina 1990–2010. Tutkimus koki 603:a yhtenäistä kerrostaloaluetta, jotka sijaitsivat erilaisissa kunnissa ympäri Suomea kuntien keskusten ja tärkeimpien alakeskusten ulkopuolella. Hän havaitsi näiden alueiden erilaistuneen tutkimusjakson aikana sosioekonomisesti: useimmilla tutkituilla alueilla väestön sosioekonominen asema laski, mutta osalla alueista ei käynyt näin. Samaan aikaan väestö oli ikääntynyt ja maahanmuutto vaikuttanut osaan alueista. Huono-osaisia alueita hän havaitsi kahta erilaista tyyppiä: nuoren väestön ja suuren vieraskielisten osuuden alueet ja toisaalta kaikkein huono-osaisimpana tyyppinä ikääntyneen väestön alueet, joilla ei juurikaan ollut vieraskielisiä. Erilaiset kehityskulut olivat kytköksissä muun muassa laajemman seudun kehitykseen: väestöltään taantuvilla seuduilla lähiöiden kehitys oli heikompa. Myös Mervi Ilmonen (2016) on todennut lähiöiden haasteiden liittyvän taantuvilla seuduilla enemmän ikääntymiseen ja pitkäaikaistyöttömyyteen ja kasvavilla seuduilla maahanmuuttoon. Stjernbergin (2019) käytössä olleella aluetason aineistolla ei toisaalta ollut mahdollista selvittää tarkemmin maahanmuuttajien merkitystä pienituloisuuden kehityksessä. Maahanmuuttajien määrän kasvun myötä heidän sijoittumisensa määrittää suurimmissa kaupungeissa aiempaa vahvemmin myös pienituloisuuden alueellista keskittymistä (Saikkonen ym. 2018), joten tätä yhteyttä on syytä selvittää tarkemmin.

Yksittäisten alueiden tai aluetyyppien kehityksen seuraamisen ohella alueellista eriytymistä voidaan kuvata tarkastelemalla eri väestöryhmien sijoittumista suhteessa toisiinsa kaupungeissa tai kaupunkiseuduilla. Tällaisissa segregaatioindeksien laskentaan perustuvissa tutkimuksissa kaupunkiseutujen välillä on havaittu eroja alueellisen eriytymisen tilassa ja trendeissä. Tulotason mukainen eriytyminen oli Hirvosen ja Puustisen (2016) 13 kaupungin vertailussa vuonna 2014 vahvinta Oulussa, Turussa ja Jyväskylässä. Nämä kolme kaupunkia ja Lappeenranta olivat muita kaupunkeja vahvemmin eriytyneitä myös äidinkielen mukaan. Myös myöhemmässä Hirvosen (2019) vertailussa Turku, Oulu ja Jyväskylä olivat vuonna 2019 vahvemmin eriytyneitä kaupunkeja äidinkielen mukaan kuin pääkaupunkiseudun kunnat, Tampere, Lahti ja Kuopio. Etnisen eriytymisen osalta on tietoa myös trendeistä, jotka näyttävät vaihdelleen kaupunkien välillä: eriytymisen vahvistumisesta on ollut merkkejä lähinnä Oulussa, Turussa, Vaasassa ja Tampereella vuosina 2004–2014 (Hirvonen ja Puustinen 2016) ja Helsingissä vuosina 2014–2019 (Hirvonen 2019). Saikkonen ym. (2018) havaitsivat Turun olevan erityisesti etnisen eriytymisen osalta vahvemmin alueellisesti eriytynyt kuin Helsinki ja Tampere, ja kaikissa näissä kaupungeissa ulkomaalaissyntyisten eriytyminen suomalaissyntyisistä oli hiukan vahvistunut työikäisessä väestössä vuosina 2005–2014. Tulotason mukainen eriytyminen oli vahvistunut erityisesti Turussa ja Tampereella (Helsingissäkin aiempina

vuosina). Helsingissä korostui suurituloisten eriytyminen muista tuloryhmistä ja Turussa ja Tampereella pienituloisten eriytyminen muista.

Tutkimusasetelma

Tutkimuskysymykset

Lankisen (1994; 1998) ja Stjernbergin (2019) analyysien perusteella voidaan olettaa lähiöiden väestörakenteen kehityksessä ilmenevän sekä sosioekonomisen statuksen nousua että laskua, kerrostalolähiöissä erityisesti laskua. Suurempi vuokra-asuntojen osuus – etenkin ARA-vuokra-asuntojen – on oletettavasti yhteydessä alueen väestön heikompaan tulokehitykseen ja suurempaan maahanmuuttajien osuuteen. Väestön ikääntymistä puolestaan selittää oletettavasti etenkin itse lähiön ikä.

Lähiön rakennuskannan iän yhteyttä myös väestön sosioekonomisen rakenteen kehitykseen on syytä selvittää, jotta Stjernbergin (2019) tutkimien 1960–1970-lukujen lähiöiden mahdollinen poikkeavuus sitä vanhempiin ja uudempiin lähiöihin tulisi selymmäksi. Samoin kerrostalovaltaisuudeltaan erityyppisiä alueita tutkimalla saadaan lisätietoa suhteessa Stjernbergin tutkimiin rakennuskannaltaan sisäisesti varsin yhdenmukaisiin kerrostaloalueisiin. Tutkimalla useita kaupunkeja ja jokaisessa useita lähiöitä voidaan myös selvittää Lankisen (1998) rajatumpaa harkinnanvaraista poimintaa paremmin alueellisia eroja lähiöiden kehityksessä (vrt. Stjernberg 2019).

Koska sosioekonomisen statuksen lasku lähiöissä voi liittyä toisaalta ikääntyneeseen suomalaistaustaiseen väestöön ja toisaalta nuorempaan maahanmuuttajaväestöön (Ilmonen 2016; Stjernberg 2019), on hyvä selvittää väestön sosioekonomisen rakenteen lisäksi etnisiä ja demografista rakennetta sekä näiden eri ulottuvuuksien välisiä yhteyksiä.

Tutkimme tässä tutkimuksessa lähiöalueiden väestörakenteen kehitystä sosioekonomisen, etnisen ja demografisen rakenteen osalta yksilötason rekisteriaineistolla. Pääpaino on sosioekonomisen rakenteen tarkastelussa. Otamme kehityskulkujen taustatekijöinä huomioon alueen rakennusajankohtan ja asutokannan, ja tutkimme kehityskulkuja useammassa kaupungissa. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia kehityskulkuja lähiöalueiden sosioekonomisen, etnisen ja demografisen väestörakenteen osalta havaitaan vuosien 1995–2019 tarkastelussa verrattuna vastaavaan kehitykseen kaupunkiseutujen keskustoissa ja kaupunkien kehysalueilla?
2. Kuinka kerrostalovaltaiset lähiöt eroavat kehityskuluiltaan vähemmän kerrostalovaltaisista lähiövyöhykkeen alueista?
3. Millaisia eroja kehityskuluissa havaitaan kaupunkien välillä?
4. Kuinka asutokannan ominaisuudet (rakennusajankohta, talotyyppi ja hallintaperusteet) ja seurannan alun tilanne ennustivat kehityskulkuja otettaessa ne yhtäaikaisesti huomioon?

Aineisto

Tämän tutkimuksen aineisto perustuu yksilötason rekisteriaineistoon Suomen väestöstä ja alueelliseen aineistoon, jota käyttäen on rajattu tutkittavat asuinalueet. Tutkimuskohteena ovat Lähiöohjelmassa 2020–2022 mukana olleet kaupungit Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Oulu, Kuopio, Jyväskylä, Lahti, Vaasa, Seinäjoki, Pori, Joensuu ja Lappeenranta. Näistä Helsinkiä, Espoota ja Vantaata käsitellään analyysissä pääosin yhtenä kaupunkialueena (pääkaupunkiseutu).

Yksilötason aineisto on Tilastokeskuksen muodostama aineisto, jossa on havaintoina koko Suomen väestö vuosilta 1995–2019.¹ Aineiston henkilöistä on monipuolista sosiodemografista tietoa. Aineistossa on myös tieto siitä, millä kotikunnan hallinnollisen aluejaon osa-alueella henkilö asuu.² Näiden tietojen avulla

¹ Tilastokeskuksen käyttö lupa TK/2958/07.03.00/2021.

² Helsingin osa-alueet, Espoon tilastoalueet, Vantaan kaupunginosat, Tampereen tilastoalueet, Turun pienalueet, Oulun kaupunginosat, Kuopion suunnittelalueet, Jyväskylän tilastoalueet, Lahden tilastolliset kaupunginosat, Vaasan pienalueet, Seinäjoen pientilastoalueet, Porin tilastoalueet (Noormarkun ja Lavian osalta pienalueet), Joensuun tilastoalueet, Lappeenrannan tilastoalueet. Kaikille aineistovuosille käytettiin samaa aluejakoa.

yksilötason aineistosta on muodostettu alueiden väestörakennetta kuvaavia muuttujia. Myös alueiden asuntokantaa koskevat tiedot muodostettiin tästä aineistosta, joten ne kuvaavat nimenomaan niitä asuntoja, joissa oli kunkin vuoden lopussa asukkaita.

Emme ota Stjernbergin (2019) tapaan tutkimuksen kohteeksi tarkkaan rajattuja asuntokannaltaan yhtenäisiä alueita, vaan laajempia alueita eli pikemmin kokonaisia kaupunginosia kuin osia kaupunginosista. Emme pyri mahdollisimman hienosyiseen alueellisen eriytymisen erittelyyn, vaan laajempiin alueisiin, jotka olisivat kokoluokaltaan ”asumalähiön” noin 2000–10 000 asukkaan tasolla (Hankonen 1994, 235). Niissä kaupungeissa, joissa tätä vastaavan aluejaon valinta oli hankalaa (Lahti, Jyväskylä, Kuopio, Joensuu), päädyimme vaihtoehtoista karkeampaan aluejakoon eli suurempiin alueyksiköihin, minkä vuoksi erityisesti näiden kaupunkien osalta saattaa jäädä huomaamatta osa relevantista eriytymisestä.

Tutkimuksen kohteena ovat lähiöalueet, joten on määriteltävä, kuinka erotamme ne muista alueista. Esimerkiksi Hankonen (1994, 19) määritteli lähiön kerrostalovaltaisena asuntoalueena, joka on ”suunniteltu, toteutettu ja markkinoitu lähiöidean erilaisina sovellutuksina”. Me emme ota lähtökohdaksi suunnitteluperiaatteita vaan sovellamme hyvin väljää sijaintiin perustuvaa määritelmää. Tarkoitamme lähiöalueilla niitä tutkimuskaupunkien osa-alueita, jotka eivät kuulu kyseisen kaupunkiseudun keskusta-alueeseen mutta sijaitsevat kuitenkin selkeästi kaupunkimaisella alueella. Lähtökohdanne on siis suomalaisten lähiöiden tyypillinen sijainti keskusta-alueen ulkopuolella, mutta tarkastelemme kaikkia tämän vyöhykkeen alueita. Keskustan ulkopuolisuus toistuu suomalaisissa lähiön määritelmässä (Stjernberg 2019), kuten myös viittaukset lähiöihin kerrostaloalueina tai sekä kerros- että pientaloja sisältävinä alueina. Koska soveltamamme määritelmä perustuu alueen sijaintiin kaupunkialueella eikä sen suunnitteluperiaatteisiin, käytämme pääasiassa ilmaisuja ”lähiövyöhyke”, jolla viitataan mainittuun keskustan ja kehysalueen väliseen alueeseen, ja ”lähiöalue”, jolla viittaamme kaikkiin asuinalueisiin tuolla vyöhykkeellä. Vaihtoehtoisesti voitaisiin puhua esikaupunkialueista.

Rajasimme tutkimuskaupunkien kaupunkimaiset alueet SYKE:n kaupunki-maaseutuluokituksen (Helminen ym. 2020) ja avoimena datana sekä tutkimuskaupunkien tutkimuskäyttöön toimittamina saatujen aluejakoaineistojen avulla. Kaupunkimaisilla alueilla tarkoitamme sisempää ja ulompaa kaupunkialuetta ja kaupunkien kehysalueita. Maaseutumaiset alueet jätimme tutkimuksen ulkopuolelle.³ Kehysalueet sen sijaan ovat mukana vertailun vuoksi, mutta koska ne edustavat kaupunkimaisen ja maaseutumaisen alueen rajamuotoa, emme valinneet tutkittavia lähiöalueita tältä aluetyypiltä. Keskustat rajasimme SYKE:n YKR-keskustarajauksen mukaisesti (Helminen 2011). Lähiöalueita ovat tässä tutkimuksessa ne sisemmän ja ulomman kaupunkialueen osa-alueet, jotka eivät kuuluneet kyseisen kaupunkiseudun keskusta-alueeseen. Tämä luokitus pysyy kunkin alueen osalta samana koko tarkastelujakson ajan. Liitteessä 1 on kuvattuna kartoin tutkimusalueiden rajaukset.

Lähiöalueita on aineistossa 678 ilman opiskelija-alueita ja Santahaminan varuskunta-alueita (keskimääräinen väkiluku 2700). Yksittäisiä alueita tarkasteltaessa rajaamme aineistoksi vähintään 500 asukkaan alueet, joita oli 557 vuonna 2019 (keskimääräinen väkiluku 3200). Vähintään 500 asukkaan lähiöalueiden lukumäärä vaihteli kaupungeittain 15:stä (Joensuu) 87:ään (Helsinki). Niiden keskimääräinen väkiluku vaihteli 1370:stä (Vaasa) 5290:een (Helsinki). Pääkaupunkiseudun kaupunkien alueet olivat väkiluvultaan suurimpia ja Vaasan lisäksi myös Lappeenrannassa, Porissa, Seinäjoella ja Turussa keskimääräinen väkiluku näillä alueilla jäi alle 2000:n.

Tarkastelemme lähiöalueita niiden kerrostaloasuntojen osuuden mukaan ja osassa analyysijä rajaamme pientaloalueet tarkastelun ulkopuolelle. Jaoteltaessa lähiöalueita niiden asuntojen talotyypijakauman mukaan tarkoitamme kerrostalovaltaisilla lähiöalueilla alueita, joilla kerrostaloasuntojen osuus on vähintään 75 prosenttia ja pientalovaltaisilla alueilla alueita, joilla kerrostaloasuntojen osuus on alle 25 prosenttia.

³ Lisäksi Jyväskylässä Korpilahden alueet ja Lappeenrannassa Joutsenon alueet jätettiin pois, koska niiden ja kaupungin keskustaajaman välissä on maaseutumaisia alueita. Koska kaupunkien osa-alueiden rajat eivät noudata SYKE:n luokitusten aluerajauksia, kävimme myös SYKE:n luokkien raja-alueilla sijaitsevat osa-alueet manuaalisesti läpi sen jälkeen, kun osa-alueille oli määritelty keskusta- ja kaupunkimaisuusstatus automaattisesti GIS-ohjelmistolla, jotta alueet sijoittuisivat sellaiseen luokkaan, joihin niiden asuttu alue pääsääntöisesti kuuluu.

Alueen luokitus voi muuttua seurannan aikana muissa analyyseissä paitsi kehityskulkutyypin mallinnuksessa (ks. Tutkimusmenetelmät).

Käytämme väestön sosioekonomisen rakenteen pääasiallisena indikaattorina ansiotulojen (työ- ja yrittäjätulot) alimpaan viidennekseen kuuluvien osuutta 25–59-vuotiaasta väestöstä. Viidennekset on laskettu koko Suomen vastaavasta ikäryhmästä, ja myös tulottomat ovat mukana viidennesten laskennassa ja alimmassa viidenneksessä.⁴ Ansiotulotieto oli saatavilla vuodesta 1997 lähtien, mutta vuonna 2019 työ- ja yrittäjätulojen mittaustapa vaihtui, joten tarkastelemme vuosia 1997–2018 erikseen ja vuosien 2017–2019 osalta myös uudella tulomuuttujalla saatuja tuloksia. Ikärajausella pyrimme siihen, että opiskelijoiden ja eläkeläisten pienituloisuus ei vaikuttaisi liikaa tuloksiin. Pyrimme siis kuvaamaan ansiotulojen vähäisyyttä sen ikäisessä väestössä, jossa tyypillisesti ollaan ansiotyössä. Toisin kuin (kaikkiin) käytettävissä oleviin tuloihin perustuvassa tulojen mittauksessa, tässä indikaattorissa ei ole mukana tulonsiirtoja. Niiden jättäminen mittarin ulkopuolelle tekee mittarista paremmin vertailukelpoisen eri seutujen välillä: erityisesti pääkaupunkiseudulla kalliiseen asumiseen liittyvät asumisen tuet vähentävät pienituloisuutta, jos tulonsiirrot ovat mukana mittarissa (Ilmarinen & Kauppinen 2018).

Etnisen rakenteen pääasiallisena mittarina käytämme ”muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien” osuutta 25–59-vuotiaasta väestöstä. Lähtökohtana on kuvata maahanmuuttajaväestön eli Suomen ulkopuolella syntyneiden osuutta työikäisestä väestöstä. Rajaamme kuitenkin niin sanotut länsimaalaiset maahanmuuttajat tarkasteltavan ryhmän ulkopuolelle, koska heidän tiedetään sijoittuvan alueellisesti eri tavoin kuin muut maahanmuuttajat (esim. Vilkama 2011), he ovat etenkin seurannan alkuvaiheessa erottuneet sosioekonomisesti selvästi muista maahanmuuttajista (Vaalavuo 2019), ja he asuvat hyvin yleisesti yhdessä suomalaissyntyisen kanssa (Puur ym. 2022), mikä osaltaan selittää heidän tasaista alueellista sijoittumistaan. ”Länsimaalaisten” ja muiden maahanmuuttajien erottelu perustuu tässä etenkin 1990-luvun tilanteeseen, jolloin myös itäisestä Euroopasta tulevat maahanmuuttajat erottuivat maahantulosityltään ja sosioekonomiselta asemaltaan selvästi kylmän sodan aikaisesta ”länneestä” tulleista. Koska lisäksi Itä-Suomessa nimenomaan Venäjältä tulleet maahanmuuttajat korostuvat maahanmuuttajaväestössä (Lehtonen 2016), eikä tarkoituksemme ole tehdä hienosyisempää eri maahanmuuttajaryhmien sijoittumisen tarkastelua, tarkastelemme koko muuta kuin ”länsimaissa” syntyneitä ulkomaalaissyntyistä väestöä yhtenä ryhmänä. Länsimaihin kuuluvat tässä muu Eurooppa kuin kylmän sodan aikaisen itäblokin⁵ maat, Yhdysvallat, Kanada, Australia, ja Uusi-Seelanti. Muihin kuin länsimaalaisiin maahanmuuttajiin kuuluvat siis Aasiassa, Afrikassa, Etelä-Amerikassa ja Itä-Euroopassa syntyneet.⁶ Emme erotelleet suomalaisten vanhempien ulkomailla syntyneitä lapsia pois tästä ryhmästä, koska alueellisessa tarkastelussa tämä ryhmä ei oletettavasti juurikaan vaikuta tuloksiin. Koska ryhmän määrittely perustuu syntymämaahan, Suomeen muualta muuttaneiden Suomessa syntyneet lapset eivät ole mukana ryhmässä.

Demografisen rakenteen osalta tarkastelemme erityisesti 65 vuotta täyttäneiden osuutta väestöstä. Valitsimme sen kärki-indikaattoriksi, koska ikääntyminen on erityisen ajankohtainen demografinen muutostrendi koko Suomen tasolla.

Esitämme erillisissä tekstilaatikoissa myös täydentävillä sosioekonomisen, etnisen ja demografisen rakenteen indikaattoreilla saatuja havaintoja. Kuvaamme nämä indikaattorit siinä yhteydessä, kun viittaamme niihin ensimmäisen kerran.

Tutkimusmenetelmät

Tässä työpaperissa esitettävät analyysit ovat pääosin yksinkertaisia kuvailevia analyysejä. Tuloksia kuvaillaan erityisesti prosenttiluvuin erilaisten väestöryhmien osuuksina alueiden väestöstä.

⁴ Koko Suomen 25–59-vuotiaassa asuntoväestössä ei vuodesta riippuen 67–89 prosentilla alimpaan viidennekseen kuuluvista ei ollut rekisteritietojen mukaan lainkaan ansiotuloja.

⁵ Itäblokkiin on tässä luettu myös Jugoslavia ja Albania, ja toisaalta Itä-Saksa on tässä Saksan osana länsimaiden ryhmässä.

⁶ Itä-Euroopan osuus tästä ryhmästä vaihteli vuonna 2019 tutkimuskaupunkien 25–59-vuotiaassa väestössä Oulun 25 prosentista Lappeenrannan 64 prosenttiin. Muissa kaupungeissa osuudet olivat: Helsinki 41 %, Espoo 40 %, Vantaa 53 %, Tampere 34 %, Turku 43 %, Kuopio 42 %, Jyväskylä 38 %, Lahti 54 %, Vaasa 30 %, Seinäjoki 44 %, Pori 55 % ja Joensuu 60 %.

Kuvailevien analyysien lisäksi selvitimme lähiöalueiden erilaisia kehityskulkutyyppisiä ja niiden taustatekijöitä trajektorianalyysillä (*LCGA*, *latent class growth analysis*, Stata-tilasto-ohjelmiston trajekomento) (Jones & Nagin 2013).⁷ Tämän analyysimenetelmän tarkoituksena on luokitella yksittäisten alueiden kehityskulut aineistolähtöisesti muutamaaan toisistaan erottuvaan kehityskulkutyyppiin. Erottelimme tässä analyysissä alueita sosioekonomisen, etnisen ja demografisen väestörakenteen eri kehityskulkutyyppisiin sen mukaan, kuinka kutakin eriytymisen ulottuvuutta kuvaava indikaattori eli esimerkiksi pienituloisten väestöosuus muuttui vuosien 1997–2018 aikana. Keskityimme siis nimenomaan muutoksen kuvaukseen. Analyysimenetelmä erottelee alueita eri kehityskulkutyyppisiin sen mukaan, kuinka paljon ja mihin suuntaan tarkasteltava väestöosuus muuttui seurannan aikana.⁸

Trajektorianalyysi jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa muodostetaan tutkijan valitsema määrä luokkia kehityskuluissa. Tässä tutkimuksessa päädyttiin kaikissa analyyseissä kolmeen luokkaan, ja tämä perustui siihen, että luokat toivat esiin erisuuntaisia kehityskulkuja, ne erottuivat selkeästi toisistaan ja niissä oli riittävästi havaintoja, jotta mallinnuksen toinen osa toimisi. Useampi luokka ei olisi tuonut esiin selvästi erilaisia kehityskulkuja. Toisessa osassa tarkastellaan multinomiaalisella logistisella regressiolla, kuinka erilaiset alueelliset taustatekijät ovat yhteydessä eri luokkiin (”kehityskulkutyyppisiin”) päätymiseen. Tässä verrataan kutakin muuta luokkaa vertailuluokkaan, joka tässä tapauksessa on aina luokka, jossa tarkasteltavan väestöryhmän osuus on vakaa tai laskeva. Esitämme tämän osuuden tulokset lähinnä sanallisesti ja ennustettuja todennäköisyyksiä havainnollistavin kuvioin. Liitteessä 2 esitetään tarkemmat tulokset pääasiallisista malleista.⁹

Kehityskulkujen taustatekijät eli alueiden asuntokantaa kuvaavat muuttujat ja pienituloisuuden alkuarvo mitattiin tässä analyysissä seurannan alusta, vuosilta 1997–98. Koska pientalovaltaiset alueet erottuvat selvästi kerrostalovaltaisemmista alueista kehityskuluiltaan, ja tämä ero dominoisi analyysin havaintoja, tämä tarkastelu koskee vain niitä lähiövyöhykkeen alueita, joilla vähintään 25 prosenttia asutuista asunnoista oli vuonna 1997 kerrostaloasuntoja. Näistä alueista mukana ovat vain ne, joilla oli vähintään 500 asukasta seurannan jokaisena vuonna. Opiskelija-alueiksi tiedetyt alueet ja Santahaminan varuskunta-alue eivät ole mukana. Yhteensä tässä analyysissä on mukana 316 aluetta.

⁷ Kokeilimme myös R-ohjelmiston hlme-komennolla GMM-mallinnusta (Growth Mixture Modeling). Siinä otetaan huomioon myös luokkien sisäinen vaihtelu toisin kuin LCGA-mallinnuksessa. Tämä raskaampi mallinnus ei joiltain osin toiminut, eikä se muutoinkaan tuonut lisäarvoa yksinkertaisemmän LCGA-mallinnuksen tekoon.

⁸ Kokeiltaessa mallinnusta siten, että vuosittaiset arvot kuvasivat esimerkiksi pienituloisten osuuden arvoa kyseisenä vuonna eikä eroa vuoteen 1997, tuloksena olevat luokat eivät juuri eronneet muutossuunniltaan vaan toivat esiin pienituloisuuden tasoltaan poikkeavia ryhmiä. Tarkoituksena oli kuitenkin keskittyä erityisesti siihen, mihin suuntaan pienituloisuus on kehittynyt, joten selittävä muuttuja laskettiin erona vuoteen 1997.

⁹ Liitetaulukossa esitetään myös regressiokertoimien p-arvot, vaikka kyseessä on kokonaisaineisto eikä otosaineisto. Emme perusta havaintojamme p-arvoihin, koska tuloksiin ei liity otannasta johtuvaa epävarmuutta. Koska on esitettävissä perusteita tilastollisen merkitsevyyden huomioon ottamiseksi tällaisissakin tilanteissa esimerkiksi taustalla olevien prosessien stokastisuuden vuoksi (Hoem 2008), esitämme myös p-arvot taulukoissa.

Väkiluvun kehitys tutkimuskaupungeissa ja niiden lähiöalueilla

Ennen pääasiallisiin tutkimuskysymyksiin vastaamista tarkastelemme, kuinka tutkimuskaupunkien kaupunkimaisten alueiden ja toisaalta lähiöalueiden väkiluku on muuttunut tutkimusjakson aikana.

Koko kaupunkimaisen alueen väkiluku on kaikissa muissa tutkimuskaupungeissa paitsi Porissa kasvanut vuosien 1995 ja 2019 välillä (Taulukko 1). Suurinta kasvu on ollut Oulussa ja Seinäjoella, yli 40 prosenttia. Porissa väkiluku on vähentynyt prosentilla.¹⁰

Kaikissa kaupungeissa enemmistö kaupunkimaisen alueen väestöstä asuu keskustan ja kehysalueen välisellä lähiövyöhykkeellä, pääkaupunkiseudulla ja Kuopiossa yli 80 prosenttia. Kasvaneissa kaupungeissa Lahtea ja Turku lukuun ottamatta enemmistö myös väkiluvun kasvusta on suuntautunut lähiövyöhykkeelle. Suhteellinen kasvu väkiluvussa on toisaalta kaikkialla muualla paitsi pääkaupunkiseudulla ja Seinäjoella ollut suurempaa keskustassa kuin lähiövyöhykkeellä. Tämän myötä keskustoissa asuvien osuus väestöstä on kasvanut.

Kaupunkien välillä on suuria eroja siinä, kuinka suuri osa lähiövyöhykkeen väestöstä asuu pientalo- tai kerrostalovaltaisilla alueilla (Kuvio 1).¹¹ Käyttämällämme aluejaolla tarkasteltuna kerrostalovaltaisilla alueilla (vähintään 75 % asutuista asunnoista kerrostaloasuntoja) asutaan kaikkein yleisimmin pääkaupunkiseudulla, jossa koko tarkastelujakson ajan enemmistö lähiövyöhykkeen asukkaista on asunut kerrostalovaltaisilla alueilla, ja näin on vielä selvemmin vuonna 2019 kuin vuonna 1995.¹² Kaikissa muissa kaupungeissa alle puolet lähiövyöhykkeen väestöstä asui tarkastelujakson lopussa kerrostalovaltaisilla alueilla. Näillä alueilla asuvien osuus on kuitenkin kasvanut myös Tampereella, Lappeenrannassa, Kuopiossa, Oulussa ja Joensuussa. Kerrostalovaltaisilla lähiöalueilla asuvien absoluuttinen määrä on kasvanut vuosien 1995 ja 2019 välillä muualla paitsi Lahdessa, Vaasassa ja Porissa.

Pientaloalueilla asuminen on erityisen yleistä Seinäjoen ja Porin lähiövyöhykkeillä, joilla yleisin aluetyyppi on vuosina 1995–2019 ollut pientalovaltainen alue (alle 25 % kerrostaloasuntoja). Oulussakin on ollut näin vuoteen 2018 asti. Seinäjoella ja Joensuussa ei puolestaan eräänä vuosina ole ollut yhtään kerrostalovaltaista lähiöaluetta tässä käytetyllä aluejaolla.

Yksittäisiä laskevan väkiluvun lähiöalueita löytyy kaikista kaupungeista. Lähiöalueiden muutokset myötäilevät koko kaupungin (kaupunkimaisen alueen) väkiluvun kehitystä. Yleisempää kerrostalolähiöiden väestön laskevaa trendiä löytyy yksittäisiä alueita tarkastelemalla selvimmin Lahdesta, Lappeenrannasta ja monilla alueilla myös Turussa. Vaasassa ja Kuopiossa laskevan väkiluvun trendi liittyy erityisesti keskimmäiseen kerrostaloasuntojen osuuden luokkaan (25–74 % kerrostaloasuntoja). Porissa väkiluvun lasku on yleinen trendi muutamaa kasvanutta pientaloaluetta lukuun ottamatta. Seinäjoella ja Oulussa kasvua on ollut erityisesti uusilla pientaloalueilla. Oulussa väkiluku on kasvanut nopeasti useilla uusilla alueilla samalla kun monella vanhemmalla alueella väkiluku on hiljalleen laskenut. Myös eräillä vanhemmilla kerrostalovaltaisilla alueilla väkiluku on kääntynyt nousuun.

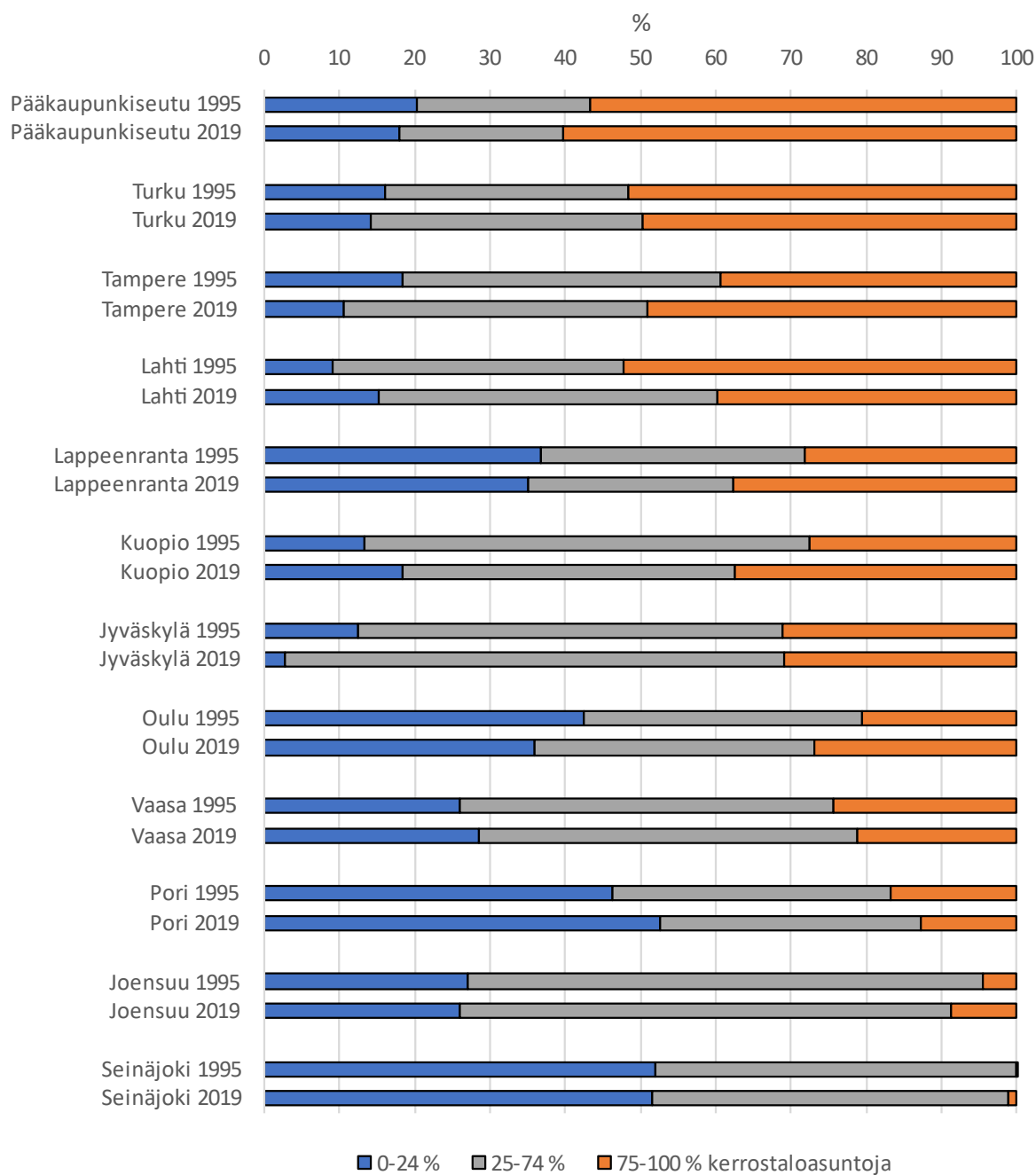
¹⁰ Aineistossa on kaikkina vuosina käytössä sama viimeisimmän tilanteen mukainen aluejako, joten muutokset eivät johdu kuntaliitoksista.

¹¹ Näihin tuloksiin voivat tosin vaikuttaa kaupunkien väliset erot käytetyn aluejaon tarkkuudessa – suuria alueyksiköitä käytettäessä tulokset voivat keskimääräistyä, kun alueiden sisälle mahtuu monenlaisia pienempiä alueita.

¹² Kerrostaloasuntojen osuus perustuu kunakin vuonna vallinneeseen tilanteeseen, joten alueet voivat seurannassa myös siirtyä luokasta toiseen.

Taulukko 1. Väkiluvun kehitys tutkimuskaupunkien kaupunkimaisilla alueilla aluetyypeittäin.

	1995	2019	Muutos, N	Muutos, %	Osuus kaupungista		Muutos, %-yks.
					1995, %	2019, %	
Pääkaupunkiseutu	861 319	1 144 721	283 402	32,9	100,0	100,0	
Keskusta	136 947	167 983	31 036	22,7	15,9	14,7	-1,2
Lähiövyöhyke	717 466	967 087	249 621	34,8	83,3	84,5	1,2
Kehysalue	6 906	9 651	2 745	39,7	0,8	0,8	0,0
Tampere	174 723	228 097	53 374	30,5	100,0	100,0	
Keskusta	44 738	60 306	15 568	34,8	25,6	26,4	0,8
Lähiövyöhyke	128 977	166 626	37 649	29,2	73,8	73,1	-0,8
Kehysalue	1 008	1 165	157	15,6	0,6	0,5	-0,1
Turku	159 921	186 521	26 600	16,6	100,0	100,0	
Keskusta	46 382	61 788	15 406	33,2	29,0	33,1	4,1
Lähiövyöhyke	108 305	117 487	9 182	8,5	67,7	63,0	-4,7
Kehysalue	5 234	7 246	2 012	38,4	3,3	3,9	0,6
Oulu	138 933	197 120	58 187	41,9	100,0	100,0	
Keskusta	17 214	28 365	11 151	64,8	12,4	14,4	2,0
Lähiövyöhyke	93 912	131 177	37 265	39,7	67,6	66,5	-1,0
Kehysalue	27 807	37 578	9 771	35,1	20,0	19,1	-1,0
Kuopio	80 307	95 072	14 765	18,4	100,0	100,0	
Keskusta	9 750	13 584	3 834	39,3	12,1	14,3	2,1
Lähiövyöhyke	67 084	76 743	9 659	14,4	83,5	80,7	-2,8
Kehysalue	3 473	4 745	1 272	36,6	4,3	5,0	0,7
Jyväskylä	103 176	134 767	31 591	30,6	100,0	100,0	
Keskusta	15 931	25 665	9 734	61,1	15,4	19,0	3,6
Lähiövyöhyke	73 332	93 387	20 055	27,3	71,1	69,3	-1,8
Kehysalue	13 913	15 715	1 802	13,0	13,5	11,7	-1,8
Lahti	108 066	117 183	9 117	8,4	100,0	100,0	
Keskusta	18 352	26 342	7 990	43,5	17,0	22,5	5,5
Lähiövyöhyke	75 198	77 019	1 821	2,4	69,6	65,7	-3,9
Kehysalue	14 516	13 822	-694	-4,8	13,4	11,8	-1,6
Vaasa	54 773	61 925	7 152	13,1	100,0	100,0	
Keskusta	15 635	18 306	2 671	17,1	28,5	29,6	1,0
Lähiövyöhyke	37 078	40 664	3 586	9,7	67,7	65,7	-2,0
Kehysalue	2 060	2 955	895	43,4	3,8	4,8	1,0
Seinäjoki	38 669	54 700	16 031	41,5	100,0	100,0	
Keskusta	4 756	6 517	1 761	37,0	12,3	11,9	-0,4
Lähiövyöhyke	30 922	43 577	12 655	40,9	80,0	79,7	-0,3
Kehysalue	2 991	4 606	1 615	54,0	7,7	8,4	0,7
Pori	79 365	78 497	-868	-1,1	100,0	100,0	
Keskusta	13 006	15 742	2 736	21,0	16,4	20,1	3,7
Lähiövyöhyke	46 634	45 541	-1 093	-2,3	58,8	58,0	-0,7
Kehysalue	19 725	17 214	-2 511	-12,7	24,9	21,9	-2,9
Joensuu	54 011	63 767	9 756	18,1	100,0	100,0	
Keskusta	9 268	11 847	2 579	27,8	17,2	18,6	1,4
Lähiövyöhyke	40 455	46 503	6 048	14,9	74,9	72,9	-2,0
Kehysalue	4 288	5 417	1 129	26,3	7,9	8,5	0,6
Lappeenranta	53 378	58 827	5 449	10,2	100,0	100,0	
Keskusta	11 050	13 564	2 514	22,8	20,7	23,1	2,4
Lähiövyöhyke	38 860	41 870	3 010	7,7	72,8	71,2	-1,6
Kehysalue	3 468	3 393	-75	-2,2	6,5	5,8	-0,7

Kuvio 1. Kerrostaloasuntojen osuuden eri luokkiin kuuluvilla lähiöalueilla asuvien osuus tutkimuskaupunkien lähiövyöhykkeen väestöstä vuosina 1995 ja 2019.

Väestön sosioekonomisen rakenteen kehitys

Sosioekonomisen rakenteen kehitys lähiövyöhykkeellä, keskustoissa ja kehysalueella

Sosioekonomisen rakenteen kärki-indikaattorina käytämme ansiotulojen (työ- ja yrittäjätulot) alimpaan viidennekseen kuuluvien osuutta 25–59-vuotiaasta väestöstä. Tämän indikaattorin osalta tarkastelemme vuosia 1997–2018 sekä erikseen vuosia 2017–2019 työ- ja yrittäjätulojen muuttuneella mittaustavalla (ks. Aineisto). Uudella mittaustavalla mitatut tulot esitetään kuvioissa ohuemmalla viivalla.

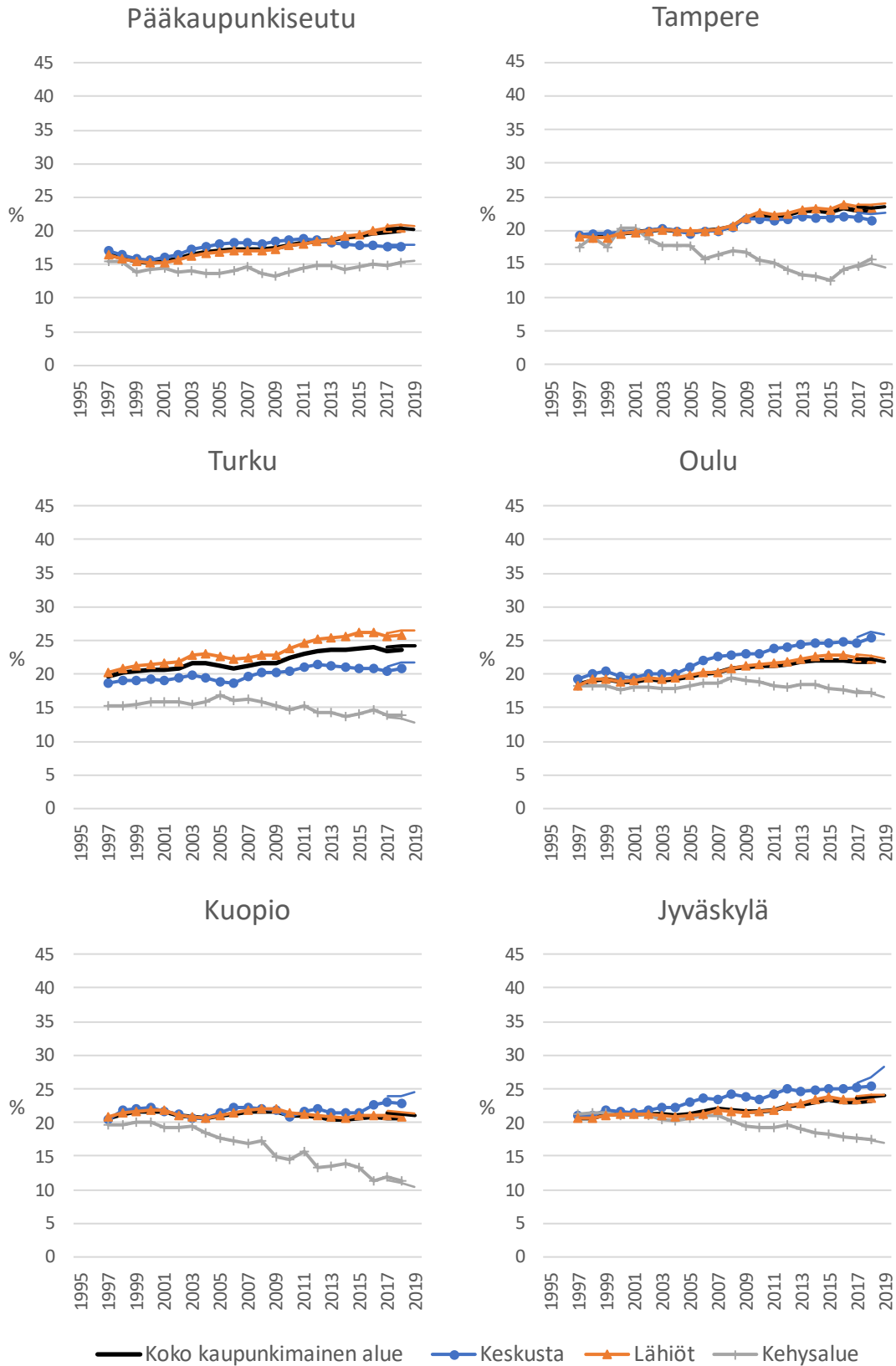
Useimmissa kaupungeissa pienituloisten osuus on ansiotuloindikaattorilla mitattuna suurempi keskustassa kuin lähiövyöhykkeellä (Kuviot 2a ja 2b). Poikkeuksena tästä ovat pääkaupunkiseutu, Tampere, Turku ja Lappeenranta, joissa pienituloisuus oli etenkin seurantajakson lopussa yleisempää lähiövyöhykkeellä.

Seurannan alussa vuonna 1997 keskusta ja lähiöt olivat monessa kaupungissa vielä samalla tasolla. Sen jälkeen ansiotulojen alimpaan viidennekseen kuuluvien 25–59-vuotiaiden osuus on useissa kaupungeissa noussut sekä koko kaupunkimaisella alueella että lähiövyöhykkeellä. Kaupunkien välillä on kuitenkin eroja sen suhteen, onko nousu ollut suurempaa lähiöissä vai keskustassa.

Pääkaupunkiseudulla, Tampereella ja Lappeenrannassa pienituloisten osuus on noussut seurannan alun tasatilanteesta lähiövyöhykkeellä hiukan enemmän, joten seurannan lopussa pienituloisuus on lähiövyöhykkeellä yleisempää kuin keskustassa. Turussa kehitys on ollut samantyyppinen, mutta pienituloisuus oli lähiövyöhykkeellä hieman yleisempää jo seurannan alussa, joten lopussa ero keskustaan on selvempi. Oulussa, Jyväskylässä, Kuopiossa ja etenkin Joensuussa pienituloisuus taas on yleistynyt enemmän keskusta-alueilla, joten alun tasatilanteesta on päädytty keskustan suurempaan pienituloisuuteen. Muissa kaupungeissa (Lahti, Vaasa, Seinäjoki, Pori) pienituloisuus on ollut koko ajan yleisempää keskustassa, ja pienituloisten osuus on Vaasaa lukuun ottamatta myös noussut vain keskustassa. Näissä pienituloisen keskustan kaupungeissa keskustan pienituloisuus näyttää Poria lukuun ottamatta osittain liittyvän lähiövyöhykettä suurempaan ARA-vuokra-asuntojen osuuteen asunnoista. Muissa kaupungeissa ARA-vuokra-asuntojen osuus on suurempi lähiövyöhykkeellä.

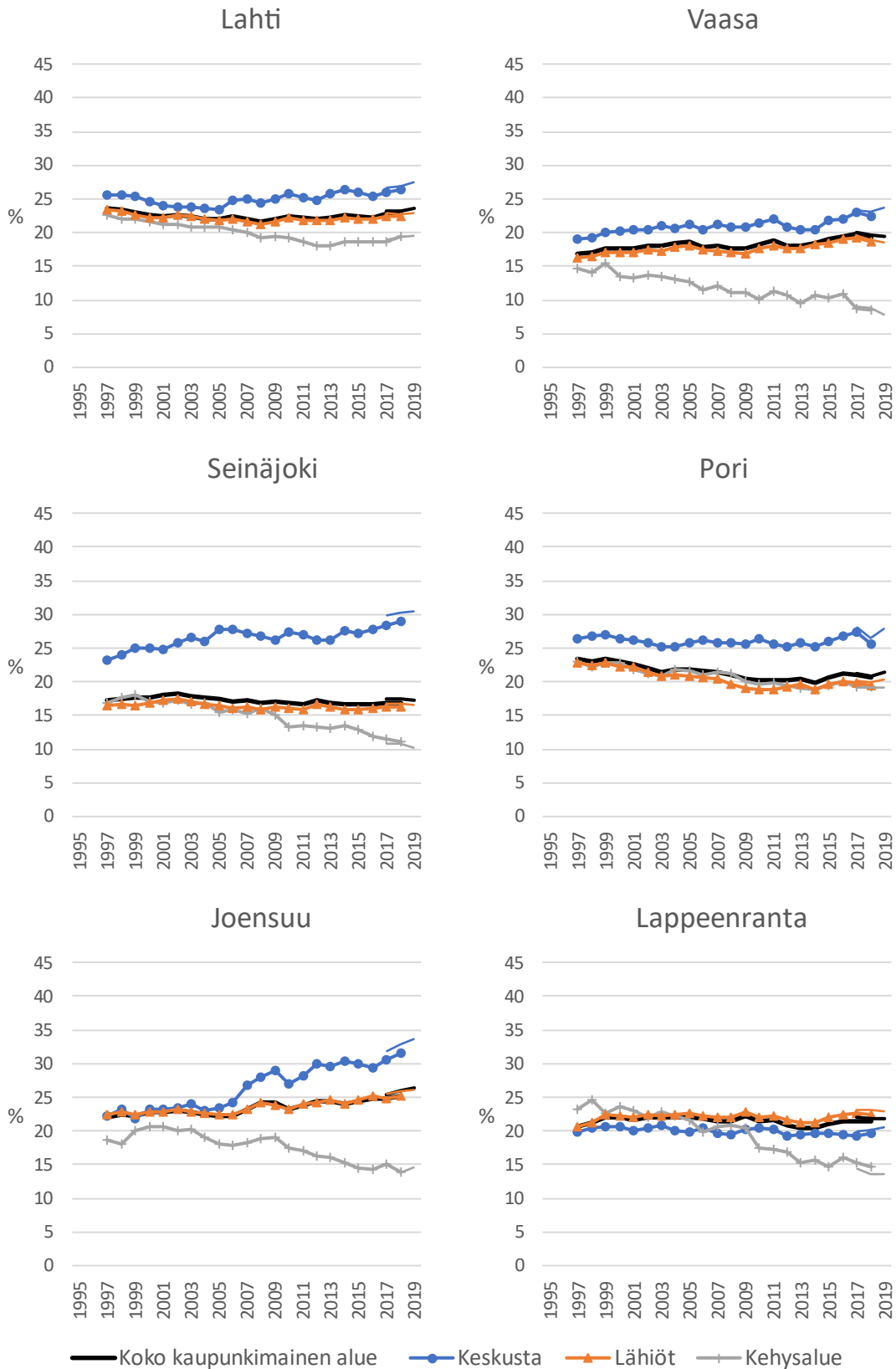
Lähiövyöhyke ei näiden havaintojen perusteella kokonaisuutena katsoen ole kehittynyt kaikissa kaupungeissa samaan suuntaan. Kaupunkien välillä on eroa myös siinä, onko pienituloisuus yleisempää lähiövyöhykkeellä vai keskustassa. Kaupunkien kehysalueilla pienituloisten osuus on laskenut kaikkialla muualla paitsi pääkaupunkiseudulla, ja sielläkin kehysalue on erottunut ajan myötä selvemmin etenkin lähiöitä vähäisemmällä pienituloisuudella.

Pienituloisuuden yleistymisen tutkimuskaupungeissa kertoo pienituloisuuden aiempaa selvemästä keskittymisestä suuriin kaupunkeihin. Tässä tutkittujen kaupunkien kaupunkimaisilla alueilla asuvien osuus kaikista 25–59-vuotiaista asuntoväestöön kuuluvista kasvoi 40,4 prosentista 47,9 prosenttiin vuosina 1997–2018, mutta osuus alimpaan työ- ja yrittäjätulojen viidennekseen kuuluvista kasvoi 37,3 prosentista 50,5 prosenttiin. Tässä tarkasteltavissa kaupunkien sisäisissä muutoksissa on siis kyse myös kaupunkien väestön kasvaneen pienituloisuuden kanavoitumisesta erityyppisille alueille.

Kuvio 2a. Ansiotulojen alimpaan viidennekseen kuuluvien osuus 25–59-vuotiaasta väestöstä vuosina 1997–2019 aluetyypin mukaan, %.

Kuvio 2b. Ansiotulojen alimpaan viidennekseen kuuluvien osuus 25–59-vuotiaasta väestöstä vuosina 1997–2019 aluetypin mukaan, %.

Täydentävät sosioekonomisen rakenteen indikaattorit

Tarkastelimme aluetyyppien kehitystä myös muilla sosioekonomisen rakenteen indikaattoreilla (vuosina 1995–2019). Ensimmäinen näistä on *pienituloisiin asutokuntiin kuuluvien osuus kaikenikäisestä väestöstä*. Pienituloisiksi katsotaan tässä asutokuntien kulutusyksikköihin suhteutettujen käytettävissä olevien rahatulojen alimpaan viidennekseen kuuluvat, kun viidennekset on laskettu henkilöistä. Tämä mittari korostaa keskustojen pienituloisuutta: kaikissa kaupungeissa pienituloisuus on ollut sen mukaan yleisintä keskustoissa. Pääkaupunkiseudulla ja Turussa lähiöt ovat kuitenkin seurannan lopussa ottaneet kiinni keskustan, ja myös Tampereella ja Lappeenrannassa ero on lähes hävinnyt. Muualla ero on kasvanut tai pysynyt samana. Trendit ja kehysalueita koskevat tulokset ovat pääosin samantyyppisiä kuin ansiotuloindikaattorilla. Erot tulosten välillä johtuvat ainakin siitä, että asutokuntien pienituloisuutta mitattaessa opiskelijat ja eläkeläiset nostavat keskustojen pienituloisuutta.

Mittasimme *suurituloisiin asutokuntiin kuuluvien osuutta* vastaavalla tavalla (ylin viidennes kaikenikäisistä henkilöistä). Monessa kaupungissa suurituloisiin asutokuntiin kuuluvien osuus on ollut suurimmillaan kehysalueilla (yhtäjaksoisimmin pääkaupunkiseudulla, Tampereella, Turussa ja Vaasassa) mutta osassa kaupungeista lähiövyöhykkeellä. Lähiövyöhyke on erottunut selvimmin keskustaa suurempituloisena Oulussa, Vaasassa, Seinäjoella, Porissa ja Joensuussa. Näissä kaupungeissa lähiövyöhykkeellä myös asutaan muita kaupunkeja pientalovaltaisemmin (Kuvio 1). Toisaalta pääkaupunkiseudulla ja Turussa suurituloisten osuus on seurannan lopussa keskustassa suurempi kuin lähiövyöhykkeellä. Asutokuntien suurituloisuus ei siis keskity yhtä selkeästi kaikissa kaupungeissa yhteen aluetyyppiin kuin pienituloisuus, ehkä osittain siitä syystä, että opiskelijat ja eläkeläiset eivät yhtä suoraan vaikuta siihen. Pääkaupunkiseutu on suurituloisten osuudessa omalla tasollaan: osuus on vaihdellut koko kaupunkimaisella alueella 31–33 prosentin välillä, kun muissa kaupungeissa se on vaihdellut noin 15–20 prosentin välillä (Joensuussa alle 15 %). Pääkaupunkiseudun pienimmänkin osuuden aluetyypissä (lähiövyöhyke) osuus on ollut koko ajan suurempi kuin minkään muun kaupungin suurimman osuuden aluetyypissä.

Mittasimme väestön koulutustasoa *ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuuksilla 25–59-vuotiaista*.¹³ Perusasteen jälkeistä tutkintoa vailla olevien osuus on laskenut jyrkästi kaikkialla ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus vastaavasti noussut. Useimmissa kaupungeissa kouluttamattomien osuus on lähiövyöhykkeellä suurempi kuin keskustassa, poikkeuksina Seinäjoki, Vaasa ja Pori. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus taas oli kaikissa kaupungeissa vuonna 1995 keskustassa suurempi kuin lähiövyöhykkeellä, mutta seurannan aikana aluetyyppien järjestys vaihtui Seinäjoella, ja useissa kaupungeissa ero kaventui. Ainoastaan pääkaupunkiseudulla keskusta on selvästi kasvattanut etumatkaansa korkeakoulutettujen osuudessa. Kehysalueilla on useimmissa kaupungeissa joko aluetyypeistä matalin tai keskimääräinen koulutustaso.

Tarkastelimme myös *työttömyysastetta* eli työttömien osuutta 25–59-vuotiaasta työvoimasta. Matalinta työttömyys on ollut Seinäjoella, Vaasassa ja pääkaupunkiseudulla. Korkeinta se on ollut Lahdessa ja Joensuussa ja seurannan loppua lukuun ottamatta Porissa. Työttömyysaste on pääsääntöisesti ollut suunnilleen samalla tasolla tutkimuskaupunkien keskustoissa ja lähiövyöhykkeellä. Tulotasomittarien väliset erot tuloksissa liittyvät tämänkin havainnon perusteella erityisesti työvoiman ulkopuolisen väestön kuten opiskelijoiden ja eläkeläisten alueelliseen sijoittumiseen. Turussa on kuitenkin varsinkin seurantajakson loppupuolella lähiövyöhykkeen työttömyysaste ollut jonkin verran keskustaa korkeampi. Toisaalta taas Seinäjoella on työttömyys ollut koko ajan keskustassa lähiövyöhykettä yleisempää ja myös Oulussa, Lahdessa ja Vaasassa on nähtävissä pienempi samansuuntainen ero.

¹³ Tutkintoa vailla olevien osuus on sikäli ongelmallinen mittari, että maahanmuuttajilta puuttuu usein tieto tutkinnoista. Esimerkiksi pääkaupunkiseudun muita kaupunkeja vähäisempi tutkintoa vailla olevien osuuden lasku voi liittyä suurempaan maahanmuuttajaväestön osuuteen. Sama ongelma koskee osittain myös korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuutta, vaikka siinä ei suoraan mitata juuri tutkintotiedon puuttumista.

Sosioekonomisen rakenteen kehitys lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan

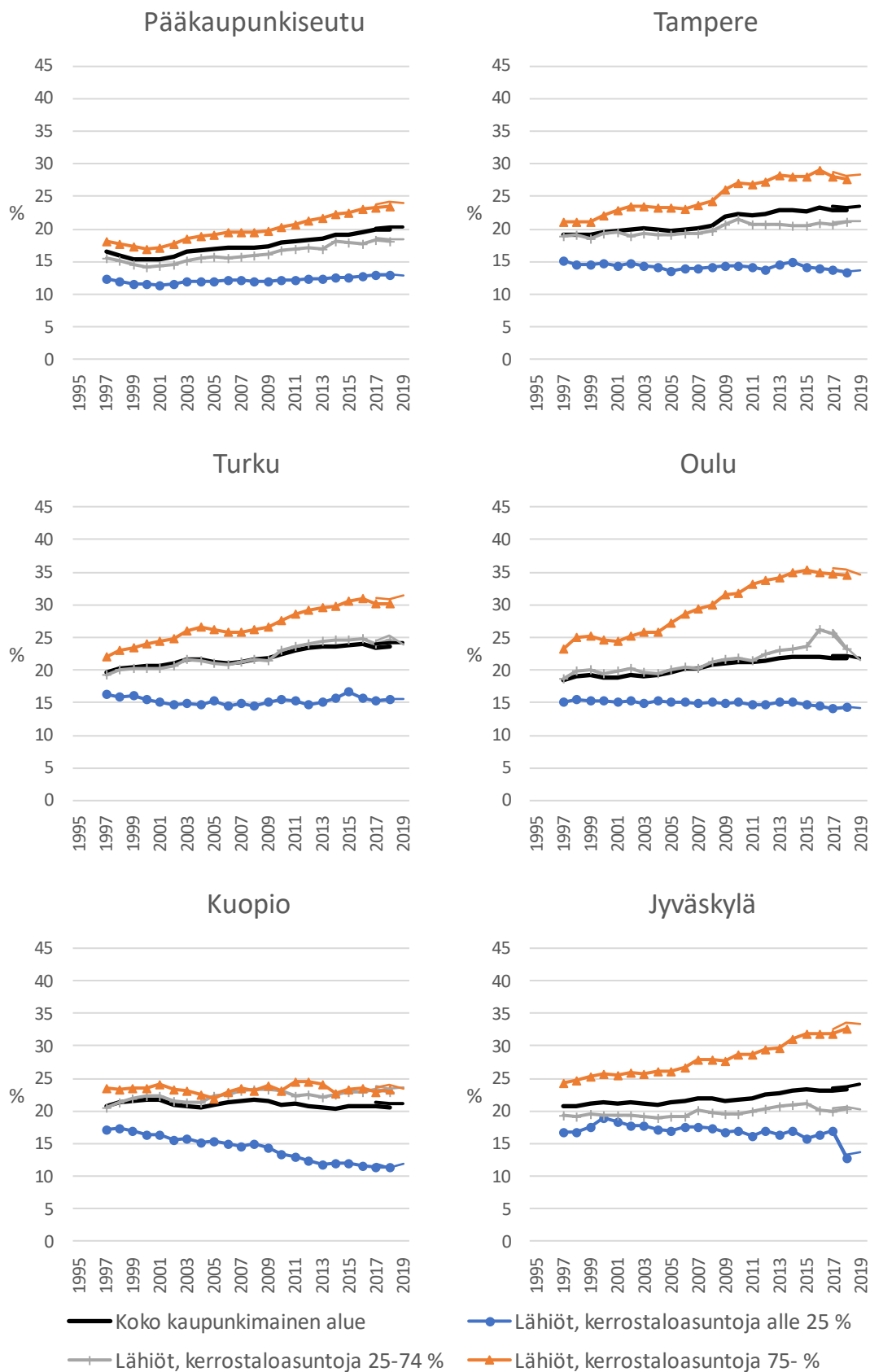
Edellä havaittiin, että kaupunkien välillä on eroja sen suhteen, miten lähiövyöhyke kokonaisuutena eroaa keskustasta. Erot kaupunkien välillä voivat liittyä esimerkiksi siihen, missä määrin niiden lähiövyöhykkeet painottuvat kerrostaloasumiseen. Katsomme seuraavaksi vastaavia havaintoja lähiövyöhykkeen osalta, kun alueet jaotellaan kerrostaloasuntojen osuuden mukaan. Kuvioissa esitetään pienituloisten osuudet vuosille 1997–2018 työ- ja yrittäjätulojen aiempaan mittaustapaan perustuen ja vuosien 2017–2019 osalta ohuemmalla viivalla työ- ja yrittäjätulojen muuttuneella mittaustavalla (ks. Aineisto).

Jaettaessa lähiöalueet luokkiin sen mukaan, kuinka suuri osuus niiden asutuista asunnoista on kerrostaloasuntoja, havaitaan näiden luokkien kokonaisuutena kehittyneen eri suuntiin (Kuviot 3a ja 3b). Pientalovaltaisilla alueilla alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien osuus 25–59-vuotiaista on laskenut tai pysynyt samalla tasolla. Sen sijaan kerrostalovaltaisilla alueilla tämän ryhmän osuus on pääsääntöisesti kasvanut.¹⁴ Ainoastaan Kuopiossa kerrostalovaltaimpien lähiöalueiden tilanne on pysynyt vakaana. Talotyypiltään erilaiset lähiövyöhykkeen alueet ovat siis eriytyneet tältä osin väestörakenteeltaan tarkasteltuna ajanjaksona. Näiden kahden luokan väliin kerrostaloasuntojen osuudeltaan jäävillä alueilla tilanne on pääsääntöisesti pysynyt vakaana ja joissain kaupungeissa pienituloisten osuus on noussut.

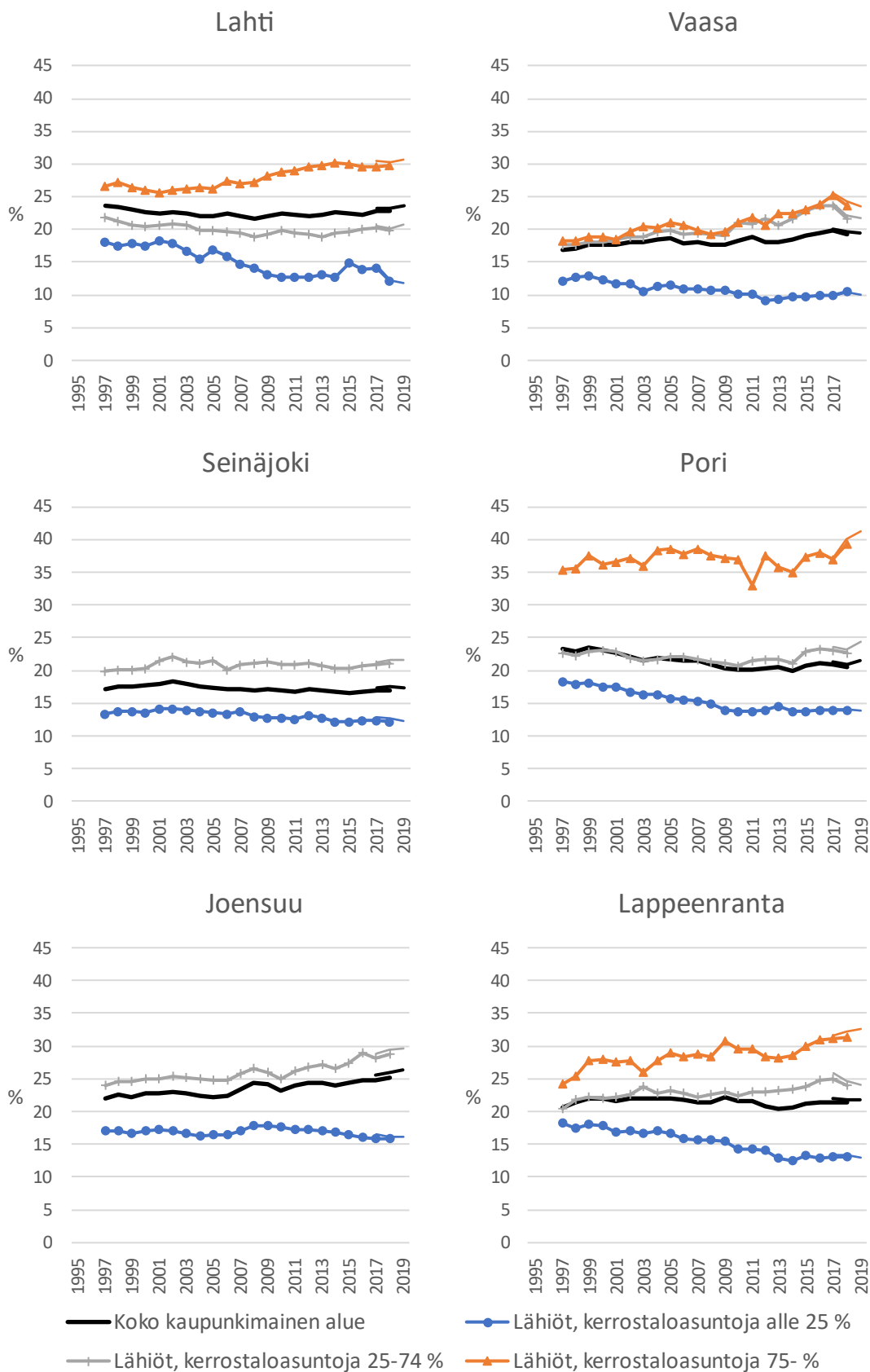
Edellä havaitut erot kaupunkien välillä sen suhteen, kuinka lähiövyöhyke *kokonaisuutena* on kehittynyt ja millä tasolla vähäisten ansiotulojen ryhmän osuus on, liittyvät tämän tarkastelun perusteella ainakin siihen, että eri kaupungeissa lähiöalueet painottuvat eri tavoin kerros- ja pientalovaltaisiin alueisiin. Kaupungit poikkeavat kuitenkin jonkin verran toisistaan sen suhteen, kuinka suuri pienituloisten osuus on ja kuinka nopeaa osuuden kasvu on ollut. Pääkaupunkiseudun, Kuopion ja Vaasan kerrostalovaltaisilla alueilla pienituloisten osuus oli vuonna 2019 vielä alle neljänneksen, kun taas Porissa osuus oli yli 40 prosenttia ja Oulussa ja Jyväskylässä kolmanneksen luokkaa. Suurin nousu tapahtui Oulussa.

Eri kaupunkien pientaloalueet olivat kokonaisuutena hyvin samankaltaisessa tilanteessa vuonna 2019: alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuului 10 (Vaasa)–16 (Joensuu) prosenttia 25–59-vuotiaista. Kehityksessä oli pieniä eroja: pienituloisten osuus oli monen kaupungin pientalovaltaisilla alueilla melko vakaa, mutta etenkin Kuopiossa, Lahdessa, Lappeenrannassa ja Porissa osuus laski.

¹⁴ Joensuussa ja Seinäjoella ei ole kaikkina vuosina kerrostalovaltaisia lähiöalueita tätä aluejakoa käytettäessä, joten niiden osalta ei arvioida tämän luokan kehitystä. Kerrostalovaltaisia alueita oli seurannan alussa vuonna 1997 tutkimuskaupungeissa yhteensä 157 (vuonna 2018: 194), ja ne jakautuivat kaupungeittain näin (suluissa v. 2018 lukumäärät): Helsinki 49 (60), Espoo 16 (21), Vantaa 11 (17), Tampere 17 (22), Turku 21 (24), Oulu 10 (11), Kuopio 4 (7), Jyväskylä 5 (5), Lahti 6 (7), Vaasa 7 (7), Seinäjoki 1 (1), Pori 3 (3), Joensuu 2 (1), Lappeenranta 5 (8). Osa näistä oli väkiluvultaan hyvin pieniä, ja vähintään 500 asukkaan kerrostaloalueita oli vuonna 1997 yhteensä 150 ja vuonna 2018 yhteensä 181.

Kuvio 3a. Ansiotulojen alimpaan viidennekseen kuuluvien osuus 25–59-vuotiaasta väestöstä vuosina 1997–2019 lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan, %.

Kuvio 3b. Ansiotulojen alimpaan viidennekseen kuuluvien osuus 25–59-vuotiaasta väestöstä vuosina 1997–2019 lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan, %.

Täydentävät sosioekonomisen rakenteen indikaattorit lähiöalueilla

Vaihtoehtoisten sosioekonomisen rakenteen indikaattorien käyttö ei juuri muuta tulosten yleiskuvaa. Yksityiskohdissa on kuitenkin jonkin verran eroja. Tarkasteltaessa *pienituloisiin asutokuntiin kuuluvien osuutta* kaikenikäisestä väestöstä (käytettävissä oleviin rahatuloihin perustuen) pientalovaltaiset alueet erottuvat vielä selvemmin muita lähiövyöhykkeen alueita vähäisemmällä pienituloisuudella. Tämä ero liittyy oletettavasti ainakin siihen, että pientaloalueilla asuu vähemmän nuoria pienituloisia aikuisia kuten opiskelijoita. Lisäksi tällä indikaattorilla pääkaupunkiseutu erottuu selvemmin muita kaupunkeja vähäisemmällä pienituloisuudella. Tämä johtuu oletettavasti ainakin suurempiin asumiskustannuksiin liittyvillä suuremmilla asumis- ja toimeentulotukietuuksilla, jotka ovat mukana tässä tulomittarissa.

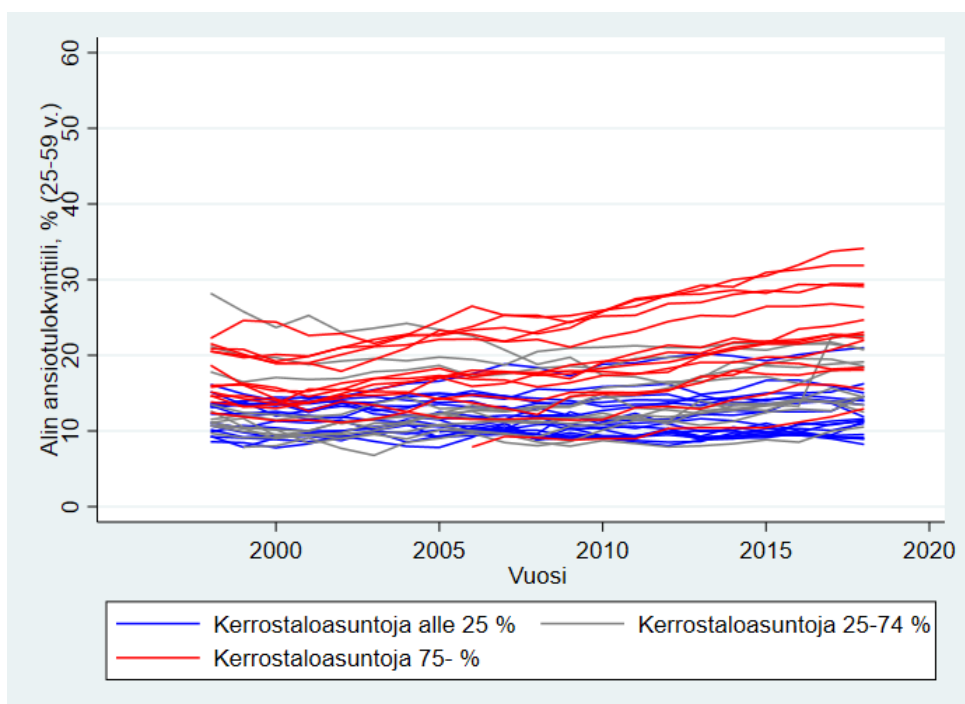
Suurituloisiin asutokuntiin kuuluvien osuudessa on kaupunkien välillä eroja tuloksissa. Yhteistä on yleisempi suurituloisuus pientalovaltaisilla lähiöalueilla. Lappeenrannassa tämä kuitenkin tarkoittaa vajaan 20 prosentin osuutta pientalovaltaisilla ja vajaan 15 prosentin osuutta kerrostalovaltaisilla alueilla, kun taas Turussa, jossa erot näiden luokkien välillä ovat kasvaneet suurimmiksi, ollaan jakson lopussa yli 30 prosentin tasolla pientalovaltaisilla mutta vain vajaan 10 prosentin tasolla kerrostalovaltaisilla alueilla. Ero näiden luokkien välillä on kasvanut useissa kaupungeissa, Turun ohella selvimmin Vaasassa ja Porissa, mutta myös Lahdessa, Jyväskylässä ja Oulussa. Pääkaupunkiseutu on jälleen omalla tasollaan: kerrostalovaltaisillakin lähiöalueilla suurituloisten osuus on koko ajan ollut suurempi kuin Seinäjoen, Porin, Joensuun ja Lappeenrannan pientalovaltaisilla alueilla. Pienimmillään suurituloisten osuus on ollut Porin kerrostalovaltaisilla lähiöalueilla, joissa osuus on laskenut noin kymmenestä prosentista alle viiteen prosenttiin, ja suurimmillaan osuus on ollut pääkaupunkiseudun pientalovaltaisilla alueilla (n. 45 %).

Perusasteen jälkeistä tutkintoa vailla olevien osuus 25–59-vuotiaista on laskenut kaikissa kaupungeissa ja kaikissa kerrostalo-osuuden luokissa. Kaikissa kaupungeissa osuus on suurempi kerrostalo- kuin pientaloalueilla. Näiden luokkien välinen ero on kasvanut lähes kaikkialla. Ero on seurannan lopussa erityisen suuri Turussa (21 % vs. 9 %) ja Porissa (24 % vs. 9 %). Pienimmillään ero on Kuopiossa ja Joensuussa (2–3 prosenttiyksikön ero luokkien välillä). *Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuuden* tarkastelu tuottaa vastaavat havainnot käänteisenä. Osuus on kasvanut kaikissa kaupungeissa ja kaikissa kerrostalo-osuuden luokissa ja se on kaikissa kaupungeissa suurempi pientalo- kuin kerrostaloalueilla. Tämä ero on myös kasvanut lähes kaikkialla. Suurimmillaan tämäkin ero on seurannan lopussa Turussa ja Porissa.

Lähiövyöhykkeen kerrostaloalueilla on kaikissa kaupungeissa korkeampi *työttömyysaste 25–59-vuotiaassa väestössä* kuin pientaloalueilla. Suurimmillaan prosenttiyksikköinä mitaten ero on Porissa (24 % vs. 8 %), ja myös Lahdessa, Turussa, Oulussa, Jyväskylässä ja Lappeenrannassa ero on melko suuri seurannan lopussa. Pääkaupunkiseudulla, Kuopiossa ja Vaasassa ero on pienempi. Näissä työttömyys on ylipäänsä alemmalla tasolla. Toisaalta Turussa ja Oulussa ero on suurempi lähes yhtä matalasta yleisestä työttömyysasteesta huolimatta. Ero kerros- ja pientalovaltaisten alueiden välillä on kasvanut etenkin Turussa, Oulussa, Jyväskylässä ja Lahdessa.

Sosioekonomisen rakenteen kehityksen vaihtelu yksittäisten lähiöalueiden välillä

Tutkimuskaupunkien lähiövyöhykkeiden pien- ja kerrostalovaltaiset alueet ovat edellä käydyn tarkastelun perusteella kehittyneet eri suuntiin sosioekonomiselta väestörakenteeltaan. Varsinkin kerrostalovaltaisilla alueilla on samantyyppisestä yleiskehityksestä huolimatta myös eroja kaupunkien välillä. Näiden erojen lisäksi kaupunkien sisällä voi olla aluetyypin sisäistä vaihtelua yksittäisten alueiden välillä. Käymme seuraavaksi läpi tähän liittyviä havaintoja. Tässä ei ole mahdollista eritellä kaikkien yksittäisten alueiden kehityskulkuja, vaan tiivistämme niistä tekemiämme havaintoja sanallisesti. Analyysi perustuu vähintään 500 asukkaan alueisiin, ja analyysistä on rajattu pois opiskelija-alueiksi tiedettyjä alueita.¹⁵ Havainnot perustuvat visuaaliseen viivakuvioiden tarkasteluun ja hajontalukuihin. Kuviossa 4 on Vantaata kuvaava esimerkkikuvio, jossa kukin viiva kuvaa yhtä lähiöaluetta (tässä tapauksessa mukana ovat vain vähintään 1000 asukkaan alueet). Olemme tarkastelleet kerrostalo-osuuden eri luokkien päällekkäisyyttä, luokkien sisäisen vaihtelun muutoksia, suurimpia ja pienimpiä havaittuja arvoja sekä sitä, missä määrin kaupungeissa erottuu harvoja poikkeavia alueita muista lähiöalueista.

Kuvio 4. Alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien osuus 25–59-vuotiaista Vantaan vähintään 1000 asukkaan lähiöalueilla 1997–2018 kerrostaloasuntojen osuuden mukaan, %

Alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien osuudessa ei ole ilmennyt laskua juuri muualla kuin pientaloalueilla. Lisäksi osassa kaupungeista pientaloalueet erottuvat ylipäättään varsin yhdenmukaisesti muita lähiöalueita alemmalla pienituloisten osuudella. Tällaisia kaupunkeja ovat Vaasa, Turku, Pori, Oulu, Kuopio, Seinäjoki ja Joensuu. Nämä ovat pääosin kaupunkeja, joilla melko pieni osa lähiövyöhykkeen väestöstä asuu kerrostaloalueilla. Lahdessa taas kerrostaloalueet erottuvat selvimmin muista alueista korkeammalla pienituloisten osuudella. Muissa kaupungeissa luokkien sisäinen vaihtelu on sen verran suurta, että kerrostalo-osuudeltaan erilaisten alueiden kehityskuluissa on paljon päällekkäisyyttä. Tyypillisesti kuitenkin pienituloisimmat alueet ovat kerrostalovaltaisia ja vastaavasti vähäisimmän pienituloisuuden alueet pientalovaltaisia.

Edellä havaittiin, että pien- ja kerrostalovaltaisten lähiöalueiden väliset erot pienituloisten osuudessa ovat kasvaneet (Kuviot 3a ja 3b). Yksittäisten alueiden tarkastelu osoittaa, että lisäksi osassa kaupungeista

¹⁵ Viikin tiedepuisto Helsingissä, Otaniemi Espoossa, Ylioppilaskylä Turussa, Kortepohja Jyväskylässä ja Linnanmaa Oulussa.

varsinkin kerrostalovaltaisimmilla alueilla on myös luokan sisäinen vaihtelu kasvanut. Eniten tämä kerrostalovaltaisten alueiden välinen vaihtelu on kasvanut Oulussa ja Lappeenrannassa. Pientaloalueiden välinen vaihtelu on kasvanut lähinnä Jyväskylässä.

Maksimissaan ansiotulojen alimpaan viidennekseen kuuluvien osuus on noussut yksittäisillä alueilla yli 40 prosentin tasolle (Turku, Pori, Oulu, Lappeenranta, Jyväskylä), mutta useimmissa kaupungeissa maksimi on 30–35 prosentin tasolla. Minimi on useimmissa kaupungeissa vajaan 10 prosentin taso.

Porissa, Lappeenrannassa ja Jyväskylässä on 1–2 lähiöaluetta erottunut melko selvästi muista koko seurannan ajan. Monessa suuremmassa kaupungissa puolestaan erottuu hieman useampi alue samaan tapaan (Tampere, Vantaa, jossain määrin myös Turku, Oulu ja Espoo). Muissa kaupungeissa ei erotu yhtä selvästi yksittäisten alueiden irtiottoa muista alueista.

Lähiöiden väestön sosioekonomisen rakenteen kehityskulutyytit

Edellä näimme, että varsinkin suurimmissa kaupungeissa ansiotulojen alimpaan viidennekseen kuuluvien osuus on noussut lähiövyöhykkeellä vuosina 1997–2019. Kaupunkien välillä on kuitenkin jonkin verran eroja tämän osuuden suuruudessa, eikä osuus ole kasvanut kaikissa kaupungeissa. Tarkasteltaessa pelkästään lähiöalueita ilmeni, että pienituloisten osuus tällä tavalla mitattuna on noussut nimenomaan kerrostalovaltaisemmilla lähiöalueilla, kun taas pientalovaltaisilla alueilla osuus on pysynyt samalla tasolla tai laskenut. Kerrostalovaltaistenkin alueiden osalta kaupunkien välillä on kuitenkin jonkin verran eroja. Yksittäisten alueiden kehityskulujen tarkastelu osoitti, että saman kaupungin sisälläkin on ollut paljon vaihtelua etenkin kerrostalovaltaisten alueiden kehityskuluissa. Pyrimme seuraavaksi luomaan tilastollisen mallinnuksen avulla yleiskuvan yksittäisten alueiden kehityksen taustalla olevista tekijöistä (ks. Tutkimusmenetelmät).

Kuvaamme kehityskuluja alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien osuuden erona vuoden 1997 arvoon. Seuranta loppuu vuonna 2018. Rajaamme tarkastelun koskemaan niitä lähiövyöhykkeen alueita, joilla vähintään 25 prosenttia asutuista asunnoista oli vuonna 1997 kerrostaloasuntoja. Jätimme pientaloalueet pois, koska ne erottuvat selvästi kerrostalovaltaisemmista alueista kehityskuluiltaan, ja tämä ero dominoi analyysin havaintoja, jos kaikki alueet ovat mukana. Tällä tavoin rajatuista alueista mukana ovat vain ne, joilla oli vähintään 500 asukasta seurannan jokaisena vuonna, yhteensä 316 aluetta.¹⁶ Opiskelija-alueiksi tiedetyt alueet ja Santahaminan varuskunta-alue eivät ole mukana.

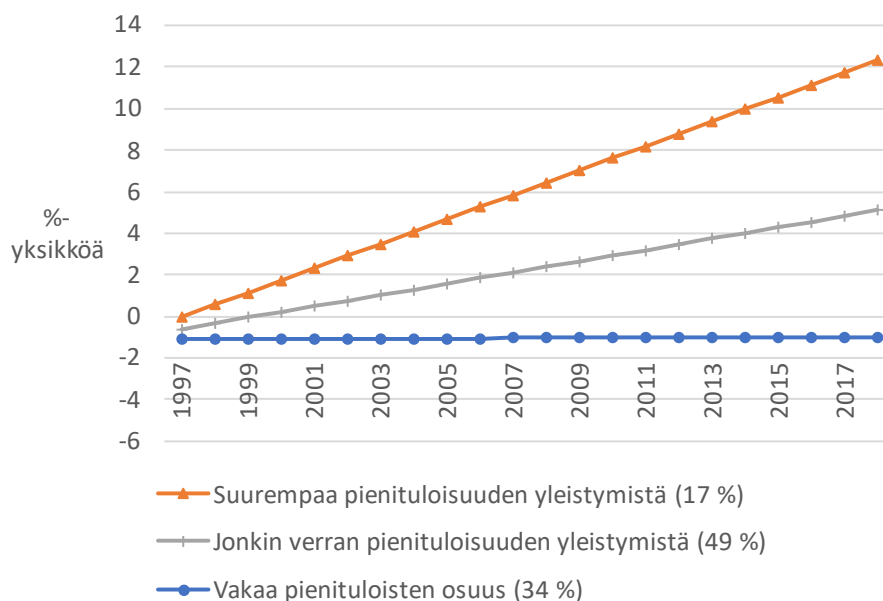
Analyysissä alueet luokiteltiin kolmeen kehityskulutyyppiin. Kuviosta 5 nähdään näiden tyyppien ennustetut kehityskulut.¹⁷ Enemmistöissä mukana olevista lähiöalueista pienituloisten osuus kasvoi. Yleisin kehityskulku oli pienituloisuuden yleistyminen jonkin verran (keskimäärin noin viidellä prosenttiyksiköllä).¹⁸ Toiseksi yleisin kehityskulku oli vakaana pysyvä pienituloisten osuus. Vajaassa viidenneksessä alueita pienituloisten osuus kasvoi vauhdikkaammin, keskimäärin 11 prosenttiyksiköllä. Mukana olevista lähiöalueista ei erotu laskevan pienituloisten osuuden tyyppiä, ei myöskään useampiluokkaisella tyypittelyllä. Tällaista kehityskulkua esiintyy lähinnä analyysin ulkopuolelle rajatuilla pientalovaltaisilla alueilla.

¹⁶ Väkilukurajauksen vuoksi analyysin ulkopuolelle on voinut jäädä sellaisia alueita, joilla laajempaa asuntorakentamista tapahtui vasta seurannan aikana. Kunnittain mukana on alueita seuraavasti: Helsinki 58, Espoo 34, Vantaa 22, Tampere 43, Turku 36, Oulu 19, Kuopio 14, Jyväskylä 18, Lahti 15, Vaasa 14, Seinäjoki 8, Pori 14, Joensuu 8, Lappeenranta 13.

¹⁷ Kaikki regressiosuorat eivät lähde vuoden 1997 kohdalla nolla-arvosta, koska mallia ei pakotettu tähän. Tarkoituksena on mallintaa yleinen kehitys vuosien 1997–2018 välillä, jolloin vuoden 1997 arvo on periaatteessa vain yksi ajanjakson arvoista, eikä ole erityistä syytä olettaa, että alueen kehityksessä sillä on jokin erityinen merkitys. Tämän vuoksi sallittiin, että senkin havaittu arvo voi poiketa mallin ennusteesta.

¹⁸ Tässä mainitut keskimääräiset muutokset kussakin kehityskulutyyppissä perustuvat kuhunkin tyyppiin sijoittuvien alueiden keskiarvoon, ja ne poikkeavat hieman ennusteita kuvaavista regressiosuorista havaittavista arvoista.

Kuvio 5. Kolme kehityskulkua ansiotulojen alimpaan viidennekseen kuuluvien osuudessa 25–59-vuotiaista, mallin ennustamat muutokset vuoteen 1997 verrattuna (lähiöalueet, joilla vähintään 25 % kerrostaloasuntoja vuonna 1997).

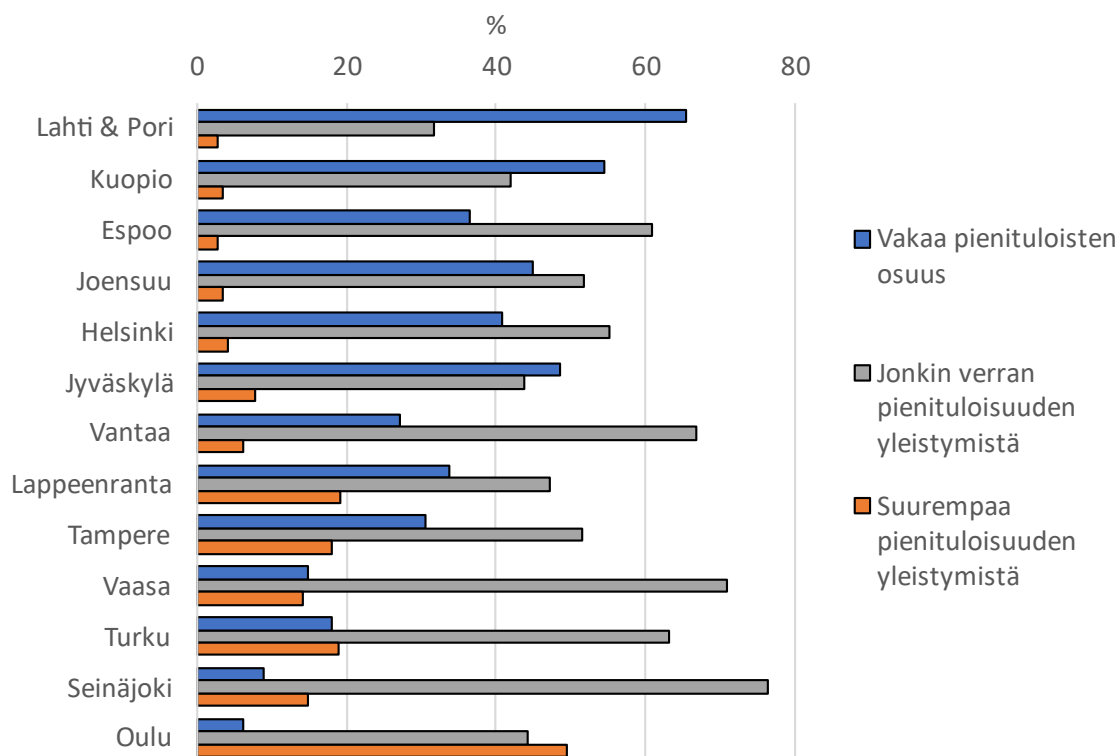
Seuraavaksi kuvaamme, kuinka erilaiset alueelliset taustatekijät ennustivat kehityskulkuja. Otimme taustatekijöinä huomioon kunnan¹⁹, alueen asuntokannan ominaisuuksia (rakennusajankohta, kerrostaloasuntojen osuus asutuista asunnoista vuonna 1997, ARA-vuokra-asuntojen osuus asutuista asunnoista vuonna 1998) sekä pienituloisten osuuden alkuarvon seurannan alussa vuonna 1997. Pääkysymyksemme ovat: 1) millaisia kaupunkien välisiä eroja kehityskuluissa on, kun otetaan huomioon kaupunkien välisiä eroja lähiöalueiden asuntokannassa ja pienituloisuuden alkuarvossa, 2) miten asuntokantatekijät ennustavat erityyppisille kehityskuluille päätymistä, ja 3) kuinka voimakkaasti vuoden 1997 tilanne ennusti tulevaa kehitystä? Liitteen 2 liitetaulukossa 1 on tulokset mallista, jossa eri kehityskulutyypeille sijoittumista ennustetaan kaikilla muilla taustatekijöillä paitsi pienituloisuuden alkuarvolla. Mainitsemme havaintoja myös malleista, joissa on vain osa näistä selittäjistä mukana, sekä mallista, jossa on mukana myös pienituloisten osuuden alkuarvo.

Suurta pienituloisuuden kasvua esiintyy erityisesti Oulussa, jossa 19:stä analyysissä mukana olevasta lähiöalueesta kahdeksan sijoittuu suurimman pienituloisuuden kasvun tyyppiin ja vain kaksi vakaan tilanteen tyyppiin. Myös Turussa, Lappeenrannassa ja Vaasassa useampi alue on päätenyt suureen pienituloisuuden kasvuun kuin vakaaseen tilanteeseen. Kuopion, Espoon ja yhdistetyn Lahden-Porin luokan lähiöalueilla puolestaan pienituloisuuden nopea kasvu on ollut harvinaisempaa.

Kun kuntien väliset erot niiden lähiöalueiden asuntokannan rakennusajankohdissa, talotyyppissä ja ARA-vuokra-asuntojen osuudessa otetaan huomioon (Liitetaulukko 1), kuntien välisissä eroissa tapahtuu eräitä muutoksia. Kuvioista 6 nähdään, mikä on mallin ennustama todennäköisyys pienituloisuuden eri kehityskulutyypeille alueilla, joiden asuntokanta vastaa analyysissä olevien alueiden keskimääräistä asuntokantaa. Kuviossa alemmaksi sijoittuvissa kaupungeissa pienituloisuuden nopean kasvun todennäköisyys on suurempi suhteessa vakaan tilanteen todennäköisyyteen kuin vastaavanlaisen asuntokannan alueilla kuviossa ylempänä olevissa kaupungeissa. Tässä tilanteessa myös Helsinki ja Joensuu näyttävät lähiöalueiltaan vähäisen pienituloisuuden kasvun kaupungeina. Tampere ja Seinäjoki taas nousevat Turun, Lappeenrannan ja Vaasan rinnalle suuremman pienituloisuuden kasvun kuntina. Niiden

¹⁹ Yhdistimme mallinnuksessa Lahden ja Porin kehityskuluprofiililtaan samantapaisina kaupungeina samaan luokkaan, koska Lahdessa yksikään alue ei sijoittunut nopeimman pienituloisuuden kasvun luokkaan, ja tämän vuoksi Lahden pitäminen erillisenä luokkana ei onnistunut alueellisten taustatekijöiden merkitystä selvitettäessä.

lähiöalueilla pienituloisuus on siis kasvanut nopeammin kuin voitaisiin olettaa alueiden asutokannan perusteella.

Kuvio 6. Pienituloisuuden kehityskultutyyppien ennustetut todennäköisyydet kaupungeittain, kun asutokantamuuttujien arvona on niiden keskiarvot kehityskultutyyppianalyysin aineistossa.

Nämä muutokset liittyvät etenkin kerrostalo-osuuden vakiointiin. Esimerkiksi Helsingin lähiöalueilla pienituloisuus on niiden kerrostalovaltaiseen asutokantaan nähden kasvanut melko vähän. Oulun poikkeavuutta erot asutokannassa eivät kuitenkaan selitä. Kuva kaupunkien välisistä eroista ei juuri muutu otettaessa myös pienituloisten osuuden alkuarvo vuonna 1997 huomioon. Erot kehityskuluissa eivät siis palaudu siihen, millä tasolla eri kaupunkien lähiöissä oltiin seurannan alussa, kun asutokannan erot alueiden välillä on otettu huomioon.

Analyysissä ei otettu huomioon sitä, että asutokantatekijät voivat olla eri tavoin yhteydessä pienituloisuuden kehitykseen eri kaupungeissa. Esimerkiksi Oulussa suuri osa lähiövyöhykkeen väestöstä asuu pientalovaltaisilla alueilla, jolloin kerrostalovaltaiset alueet ovat poikkeavampia lähiövyöhykkeestä kokonaisuutena kuin eräissä muissa kaupungeissa, ja tämä saattaa selittää niiden kehitystä.

Nopeinta pienituloisuuden yleistymistä oli 1970-, 1980- ja 1990-luvulla rakennetuilla alueilla. 1960-luvulla rakentamisen huipun kokeneet alueet eivät sen sijaan juurikaan eroa sitä vanhemman asutokannan alueista. Kun vertaillaan talotyyppiltään ja ARA-vuokra-asuntojen osuudeltaan samantyyppisiä alueita, pienituloisuuden nopea kasvu on ollut erityisen yleistä niillä alueilla, joilla rakentamisen huippu oli koettu 1970- tai 1980-luvulla. 1990-luvun alueiden nopean pienituloisuuden kasvun trendiä selitti osittain suuri ARA-vuokra-asuntojen osuus. Tässä näkyy 1990-luvun laman aikaisen rakentamisen painottuminen ARA-vuokra-asuntoihin ja tämän vaikutus sosioekonomiseen rakenteeseen. Pienituloisten osuuden alkuarvon vakiointi ei muuta näitä tuloksia.

Suurempi kerrostaloasuntojen osuus ja suurempi ARA-vuokra-asuntojen osuus asutuista asunnoista ennustavat suurempaa todennäköisyyttä olla kasvavan pienituloisuuden kehityskultutyypeillä. Kummallakin tekijällä on myös toisesta riippumatonta yhteyttä kehityskultuihin, eli esimerkiksi kerrostaloasuntojen

osuuden yhteys suurempaan pienituloisuuden kasvuun ei liity pelkästään ARA-vuokra-asuntoihin. Pienituloisuuden alkuarvon vakiointi ei muuta tuloksia.

Taulukko 2 havainnollistaa, mitä erilaisten asuntokantatekijöiden yhteydet kehityskulkuihin tarkoittavat eri kehityskulutyypin ennustettuina todennäköisyyksinä. Taulukon luvut perustuvat liitetaulukko 1:ssä esitettyihin tuloksiin ja ne on laskettu Tampereen tasolle, eli pienituloisuuden nopea kasvu on näissä ennusteissa yleisempää kuin esimerkiksi Helsingin tapauksessa, mutta vähäisempää kuin esimerkiksi Oulussa. Taulukossa on asetettu kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuudet esimerkkitapauksissa joko pieniksi, keskitasoa oleviksi tai suuriksi. Näillä tarkoitetaan tässä tapauksessa Tampereen tässä analyysissä mukana olleiden 43 alueen 5., 50. ja 95. prosenttipistettä eli käytännössä kolmanneksi pienintä arvoa, keskimmäistä arvoa ja kolmanneksi ylintä arvoa.²⁰ Lukujen osalta on otettava huomioon, että ne ovat suuntaa antavia: vaikka esimerkkiluvut ovat Tampereelle, taustalla oleva malli koskee kaikkia Lähiöohjelma-kaupunkeja, eikä siinä ole otettu huomioon selittävien muuttujien yhteyksien vaihtelua kaupunkien välillä. Mallissa ei myöskään ole otettu huomioon sitä, ovatko kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuuksien yhteydet kehityskulkuihin erilaisia eri vuosikymmeninä rakennetuilla alueilla, vaan luvut perustuvat kunkin selittävän tekijän koko aineistossa havaittuihin yhteyksiin (kun muut tekijät on vakioitu). Luvuista nähdään joka tapauksessa, että kerrostalo- ja vuokra-asuntojen osuudella asuntokannasta on varsin selvä yhteys ennustettuihin kehityskulkuihin, mutta myös yleisimmällä rakennusajankohdalla on merkitystä. Emme lähde tässä selvittämään jatkokysymystä näiden eri asuntokantatekijöiden yhteyksien keskinäisistä riippuvuuksista.

Taulukko 2. Pienituloisuuden vuosien 1997–2018 kehityskulutyypin ennustetut todennäköisyydet Tampereella vuosina 1997–1998 mitattujen asuntokantatekijöiden mukaan.

Pienituloisuuden kehityskulutyypit, % alueista					
	Asuntojen yleisin rakennusajankohta	Vakaa pienituloisten osuus	Jonkin verran pienituloisuuden yleistymistä	Suurempaa pienituloisuuden yleistymistä	Yhteensä, %
Kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuudet pieniä	Ennen 1960-lukua	63,8	35,9	0,3	100
	1960-luku	71,8	27,7	0,5	100
	1970-luku	66,0	31,3	2,6	100
	1980-luku	64,1	29,8	6,1	100
	1990-luku	79,8	19,0	1,2	100
Kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuudet keskitasoa	Ennen 1960-lukua	34,8	62,7	2,6	100
	1960-luku	42,6	52,8	4,6	100
	1970-luku	31,4	47,8	20,8	100
	1980-luku	24,6	36,8	38,6	100
	1990-luku	49,8	38,2	12,0	100
Kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuudet suuria	Ennen 1960-lukua	13,3	72,2	14,5	100
	1960-luku	15,9	58,9	25,2	100
	1970-luku	6,5	29,8	63,7	100
	1980-luku	3,5	15,6	80,9	100
	1990-luku	14,6	33,5	51,9	100

Huom. Pienet osuudet tarkoittavat 5. prosenttipistettä, keskitaso tarkoittaa mediaania (50. prosenttipiste eli keskimäinen havainto), ja suuret osuudet tarkoittavat 95. prosenttipistettä kunkin muuttujan jakaumassa Tampereen 43:lla tässä analyysissä mukana olleella alueella.

²⁰ Kerrostaloasuntojen osuuden osalta nämä arvot ovat 29,0 prosenttia, 62,1 prosenttia ja 89,9 prosenttia. ARA-vuokra-asuntojen osuuden osalta vastaavat arvot ovat 0 prosenttia, 20,2 prosenttia ja 42,5 prosenttia. Lukujen osalta on huomattava, että ne perustuvat kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuuksien jakaumaan niillä lähiövyöhykkeen alueilla, joilla kerrostaloasuntojen osuus oli vähintään 25 prosenttia.

Suurimpaan pienituloisuuden kasvuun päädyttiin eniten alueilla, jotka kuuluivat pienituloisten osuudeltaan tutkimusalueiden ylimpään neljännekseen seurannan alussa vuonna 1997. Vähäisintä tämä oli alkuarvon toiseksi alimmassa neljänneksessä. Muiden tekijöiden vakioinnin jälkeen vain alin luokka poikkeaa muista: kun vertaillaan asuntokannaltaan samantyyppisiä alueita, pienituloisuus kasvoi eniten niillä alueilla, joilla pienituloisuus oli alun perin vähäisintä. Alkuarvon ylimpien luokkien yhteys nopeaan pienituloisuuden kasvuun selittyi kerrostaloasuntojen ja ARA-vuokra-asuntojen osuuksien vakioinnin myötä, eli korkean alkuarvon taustalla on ollut suuri kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuus.²¹ Kokonaisuutena voidaan sanoa, että pienituloisuuden nopeaan kasvuun päädyttiin ennen kaikkea valmiiksi pienituloisimmilla alueilla, ja tämä liittyi niiden kerrostalovaltaisuuteen ja suureen ARA-vuokra-asuntojen osuuteen.

Sosioekonomisen rakenteen kehityskulkutyypien asuntokanta

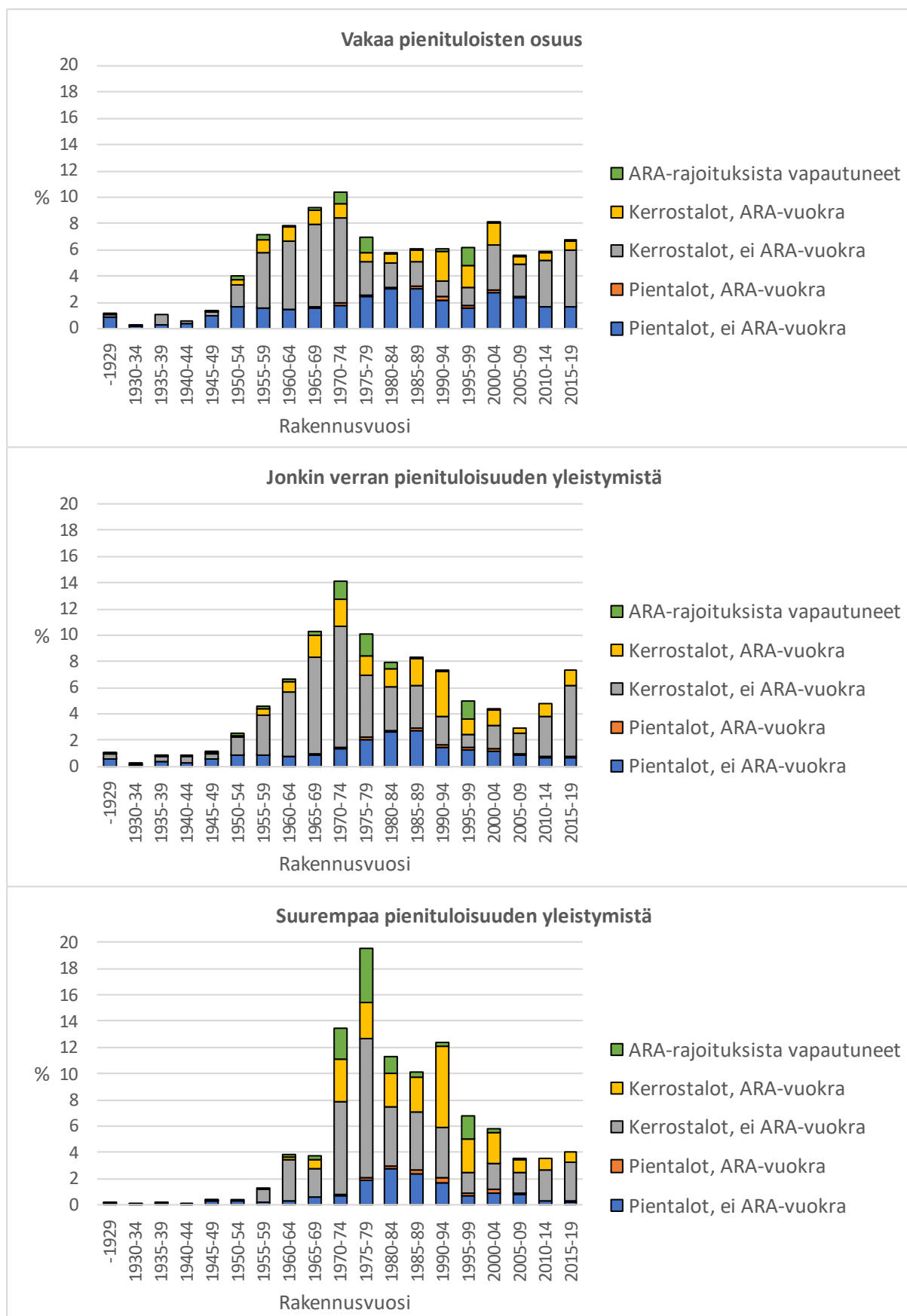
Kuvaamme seuraavaksi tarkemmin, minkälaista asuntokantaa eri kehityskulkutyyppeihin kuuluvilla alueilla on. Kuvaus perustuu kuhunkin kehityskulkutyypin kuuluvien alueiden tilanteeseen vuoden 2019 lopussa.

Kuviossa 7 esitetään asuntojen rakennusvuosijakauma eri kehityskulkutyypeissä. Asunnot on eritelty sen mukaan, ovatko ne kerros- vai pientaloja. Lisäksi hallintaperustetta on eritelty siten, että kunkin talotyyppin osalta nähdään erikseen ARA-vuokra-asunnot ja muut asunnot. ARA-rajoituksista vapautuneet asunnot esitetään omana luokkana, jossa ovat mukana sekä kerros- että pientaloasunnot. Kuvioista nähdään, että etenkin suurimman pienituloisuuden kasvun alueilla asuntojen rakennusvuodet keskittyvät tiettyyn aikakauteen (1970–94). Vuosina 1975–79 rakennetut asunnot korostuvat eniten näillä alueilla. Vähäisemmän pienituloisuuden kasvun alueilla korostuvat jonkin verran vuosien 1965–79 asunnot. Vakaan kehityskulun alueilla rakennusvuosijakauma on tasaisiin.

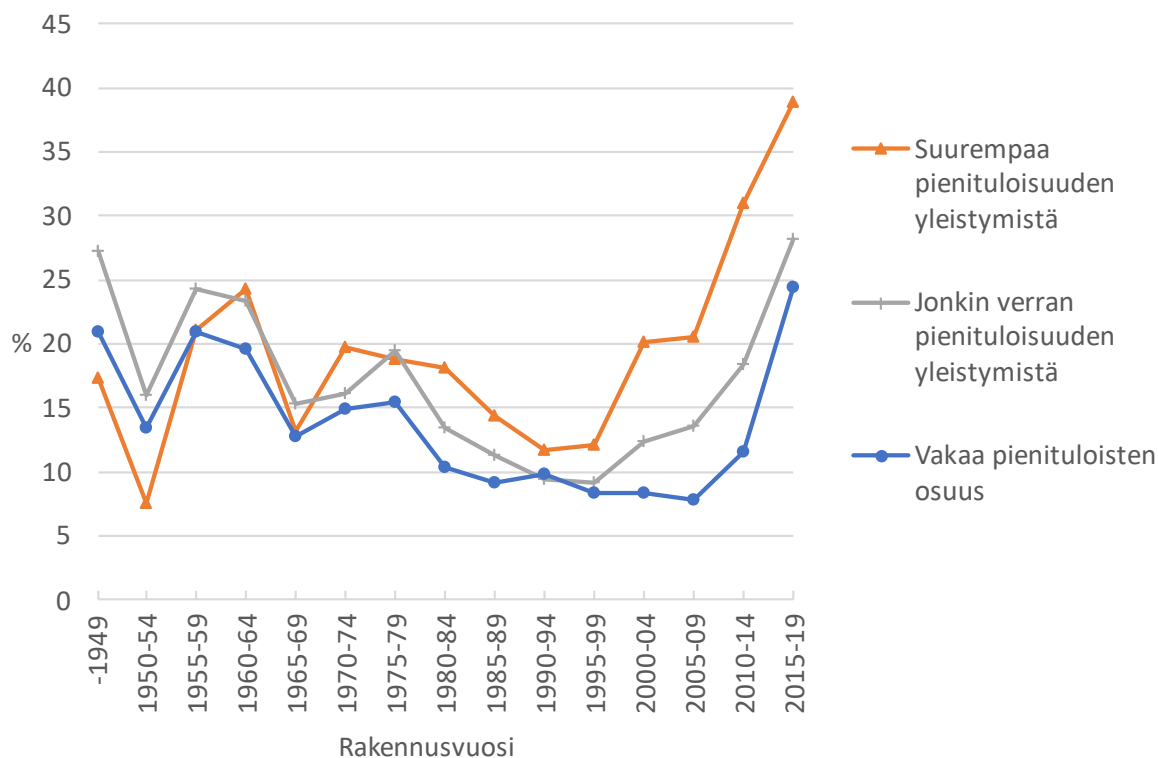
Kehityskulkujen analyysin seurannan aikana (1997–2018) asuntorakentaminen on painottunut kerrostaloasuntoihin kaikissa kehityskulkutyypeissä. 1990-luvun rakentamisessa korostunut ARA-vuokra-asuntojen tuotanto näkyy niin ikään kaikissa kehityskulkutyypeissä, joskin selvimmin suurimman pienituloisuuden kasvun alueilla. Seurannan lopussa 2010-luvulla asuntotuotanto on kääntynyt kasvuun etenkin keskimmaisessa kehityskulkutyypissä eli alueilla, joilla pienituloisuus on kasvanut jonkin verran.

Viimeaikaisessa asuntoliittisessä keskustelussa on kiinnitetty huomiota lisääntyneeseen pienten asuntojen tuotantoon ja sen alueelliseen keskittymiseen. Kuvioista 8 nähdään yksiöiden osuus sosioekonomisen rakenteen kehityskulkutyypien eri aikoina rakennetuista asunnoista. 1990-luvun puoliväliä edeltäneessä asuntokannassa kehityskulkutyypit eivät eroa selvästi toisistaan yksiöiden osuudessa. Vuosituhannen vaihteen jälkeen yksiöiden osuus asuntotuotannosta on kasvanut selvästi kaikissa tyypeissä, viimeisimpänä 2010-luvulla vakaan pienituloisuuden osuuden tyyppissä. Suurimmaksi yksiöiden osuus asuntotuotannosta on noussut suurimman pienituloisuuden kasvun alueilla, vuosina 2015–19 jo lähes 40 prosenttiin uusista asunnoista. Näillä seurannan aikaisen asuntotuotannon eroilla saattaa olla jonkinlainen osuus pienituloisuuden kasvun erojen selittäjänä. Emme kuitenkaan tarkemmin selvitä tätä kysymystä tässä analyysissä.

²¹ Ylimmän luokan ero muihin selittyi jo pelkän kerrostalo-osuuden vakioinnilla.

Kuvio 7. Asuttujen asuntojen rakennusvuosijakauma talotyypin ja hallintaperusteen mukaan kunkin sosioekonomisen rakenteen kehityskulutyyppin alueilla vuonna 2019.

Kuvio 8. Yksiöiden osuus eri aikoina rakennetuista asunnoista kunkin sosioekonomisen rakenteen kehityskultutyypin alueilla vuonna 2019.

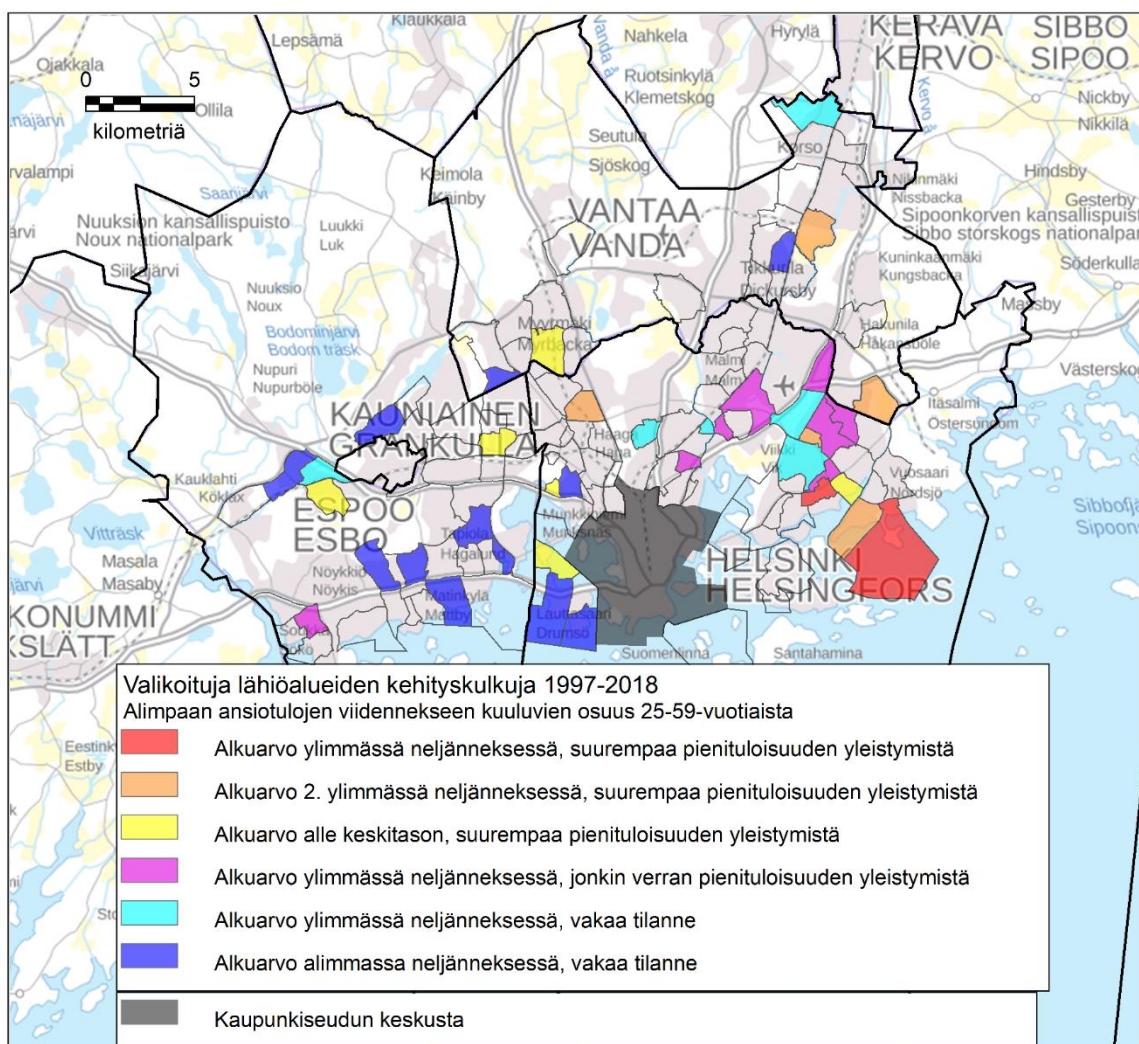
Pienituloisuuden ja sen nopean kasvun sijoittuminen kaupungeissa

Esitämme seuraavaksi kartoilla, kuinka etenkin nopeimman pienituloisuuden kasvun kehityskultutyypin alueet sijoittuvat eri kaupungeissa.²² Erittelemme näitä alueita sen mukaan, mikä oli pienituloisuuden alkuarvo seurannan alussa vuonna 1997. Lisäksi näytämme myös kaikkien niiden alueiden kehityskulut, jotka olivat alkuarvoltaan pienituloisten osuuden ylimmässä neljänneksessä eli joissa kyseinen osuus oli seurannan alussa suurin, sekä hyväosaisimpana aluetyypinä ne alueet, joissa pienituloisuus oli seurannan alussa vähäistä eikä se yleistynyt. Muut kehityskultutyypin analyysissä mukana olleet lähiöalueet näytetään kartoilla vain rajaviivoiltaan, ja pientalovaltaisimpia alueita ei näytetä, koska ne eivät olleet mukana tässä analyysissä. Tämän analyysin puitteissa ei ole mahdollisuuksia yksittäisten alueiden tarkempaan kuvaukseen, joten alueita kuvataan vain pintapuolisesti asuntokannan tilastollisiin tietoihin perustuen, ja tässä keskitytään korkean pienituloisuuden alkuarvon ja pienituloisuuden nopean kasvun alueisiin.

Pääkaupunkiseudulla suurimpaan pienituloisuuden kasvun kehityskultuun on päädytty sekä alun perin pienituloisilla että keskimääräistä vähäisemmän pienituloisuuden alueilla (Kuvio 9). Korkean alkuarvon ja suuremman nousun alueita ovat Itä-Helsingin Itäkeskus ja Kallahti – kerrostalovaltaisia (91–99 %) alueita, joiden asunnoista oli seurannan alussa suuri 49–53 prosentin osuus ARA-vuokra-asuntoja. Itäkeskuksen osa-alueella asuntojen yleisin rakennusajankohta sijoittui 1970-luvulle ja Kallahdessa 1990-luvulle. Nopeaa pienituloisuuden yleistymistä alun perin vähäisemmän pienituloisuuden alueilla ilmeni etenkin pääkaupunkiseudun länsiosissa. Samalla suunnalla sijaitsee myös enemmistö kaikkien tutkimuskaupunkien niistä alueista, joilla pienituloisuus oli vähäistä seurannan alussa ja pysyi vakaalla tasolla (kartan siniset

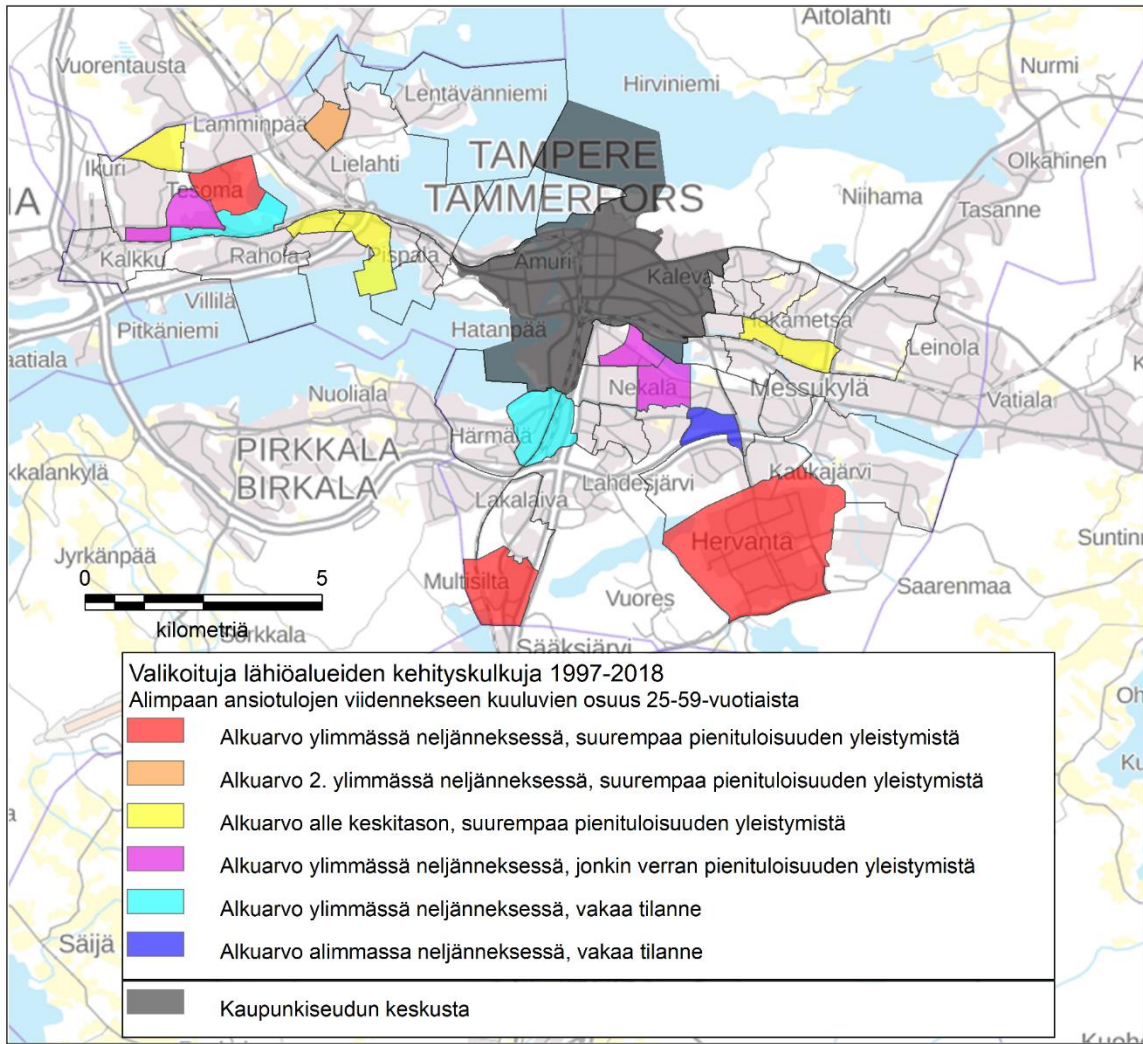
²² Taustakartat ovat peräisin Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelusta, pääkaupunkiseudun osalta 1:320 000 mittakaavan taustakartta ja muiden kaupunkien osalta 1:160 000 mittakaavan taustakartta (lisenssi: CC BY 4.0). Aluejakoaineisto on kaupungista riippuen joko avointa dataa tai kaupunkien tähän tutkimukseen toimittamaa aineistoa.

alueet). Niistä pääkaupunkiseudun alueista, joissa pienituloisuus oli yleistä jo seurannan alussa (ylimmässä neljänneksessä), pienituloisten osuus pääosin kasvoi vain jonkin verran tai pysyi vakaana.

Kuvio 9. Pääkaupunkiseudun lähiöalueiden kehityskulkuja alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien 25–59-vuotiaiden osuudessa vuosina 1997–2018.

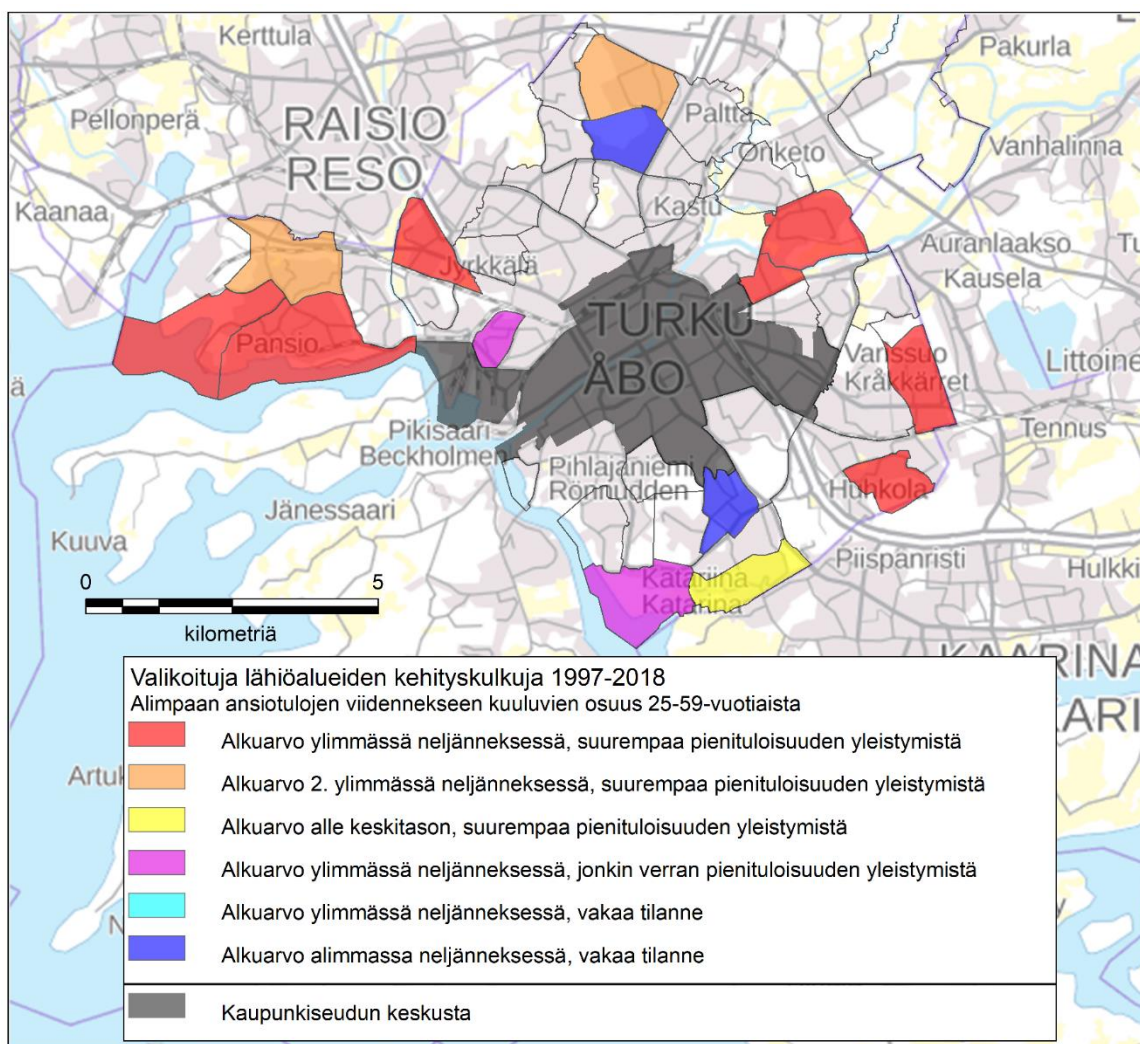
Tampereella suuren alkuarvon ja suuren pienituloisuuden kasvun tilastoalueita ovat kaupungin etelälaidan Hervanta ja Multisilta sekä länsilaidan Tohloppi (Kuvio 10). Kaikkien näiden alueiden asutuskannassa yleisimpänä rakennusajankohtana seurannan alkaessa oli 1970-luku, lisäksi Multisilta ja Hervanta olivat kerrostalovaltaisia (96 % ja 85 %) (Tohlopissakin kaksi kolmannesta kerrostaloasuntoja) ja kaikissa oli kohtalaisen suuri osa asunnoista ARA-vuokra-asuntoja (32–42 %). Myös eräillä alun perin vähäisemmän pienituloisuuden alueilla pienituloisuus kasvoi samaan nopeaan tahtiin. Tampereellakin enemmistössä alun perin korkean pienituloisten osuuden alueista pienituloisuus kasvoi vain vähän tai ei lainkaan.

Kuvio 10. Tampereen lähiöalueiden kehityskulkuja alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien 25–59-vuotiaiden osuudessa vuosina 1997–2018.

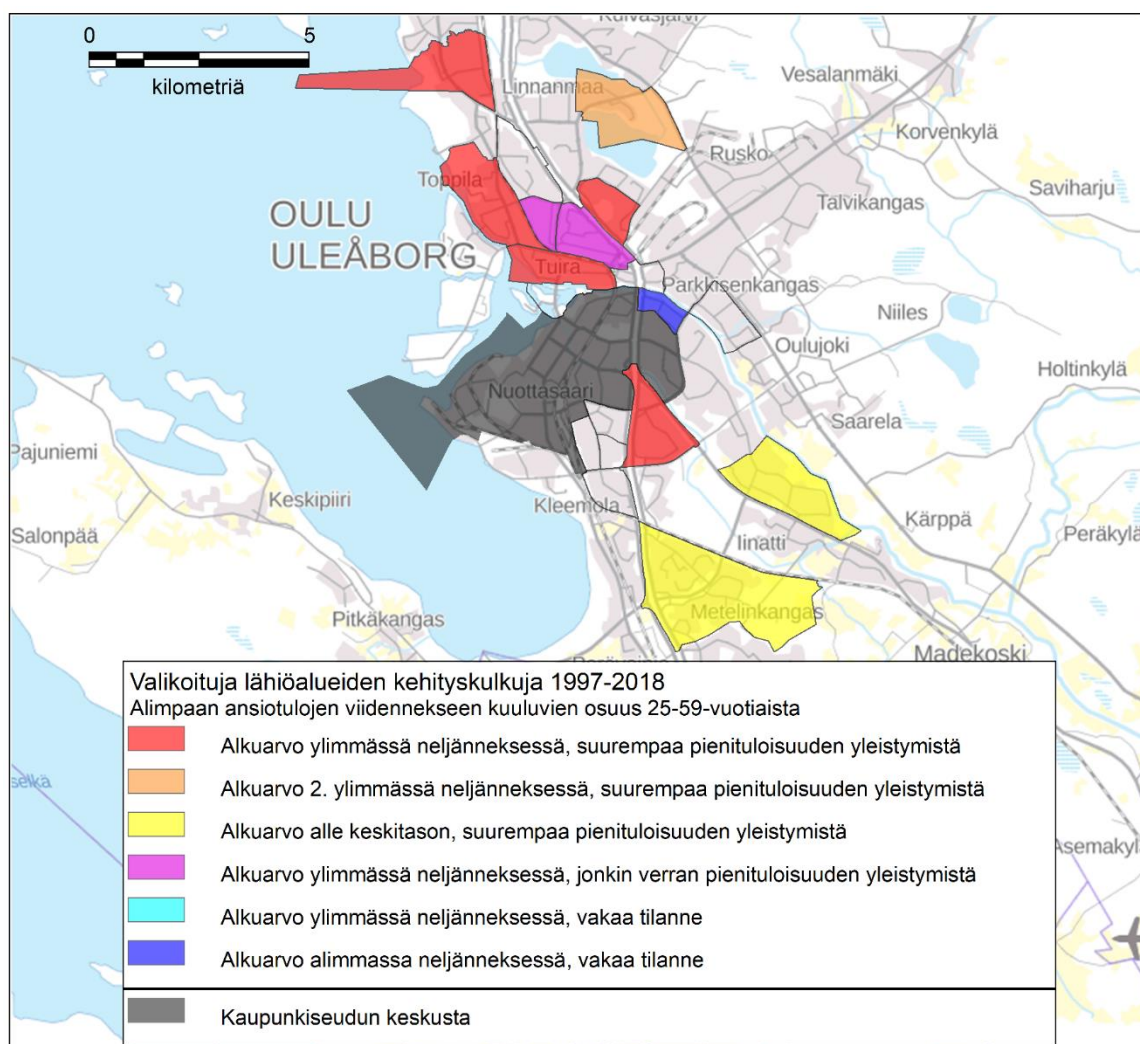
Turussa kaikki nopeimman pienituloisuuden kasvun pienalueet sijaitsivat kaupungin laidoilla (Kuvio 11). Suurin osa nopean kasvun alueista oli jo seurannan alussa pienituloisia (Pansio itäinen, Pansio läntinen, Härkämäki-Jyrkkälä, Paaskunta, Halinen, Varissuo ja Lauste). Nämä korkean alkuarvon ja suuren kasvun alueet olivat pääosin hyvin kerrostalovaltaisia (muuten 83–99 %, Halisessa 67 %) ja ARA-vuokra-asuntojen osuus asutuista asunnoista vaihteli seurannan alussa 28–59 prosentin välillä. Yleisin asuntojen rakennusajankohta oli pääosin 1970- tai 1990-luku (poikkeuksena Paaskunta, jossa korostuu vanhempi ennen 1960-lukua rakennettu asuntokanta). Kaikilla niillä alueilla, joilla pienituloisuus oli korkealla tasolla seurannan alussa, se myös yleistyi ainakin jonkin verran seurannan aikana. Tässä Turku eroaa pääkaupunkiseudusta ja Tampereesta, joissa pienituloisilla alueilla oli vaihtelevampaa kehitystä.

Kuvio 11. Turun lähiöalueiden kehityskulkuja alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien 25–59-vuotiaiden osuudessa vuosina 1997–2018.

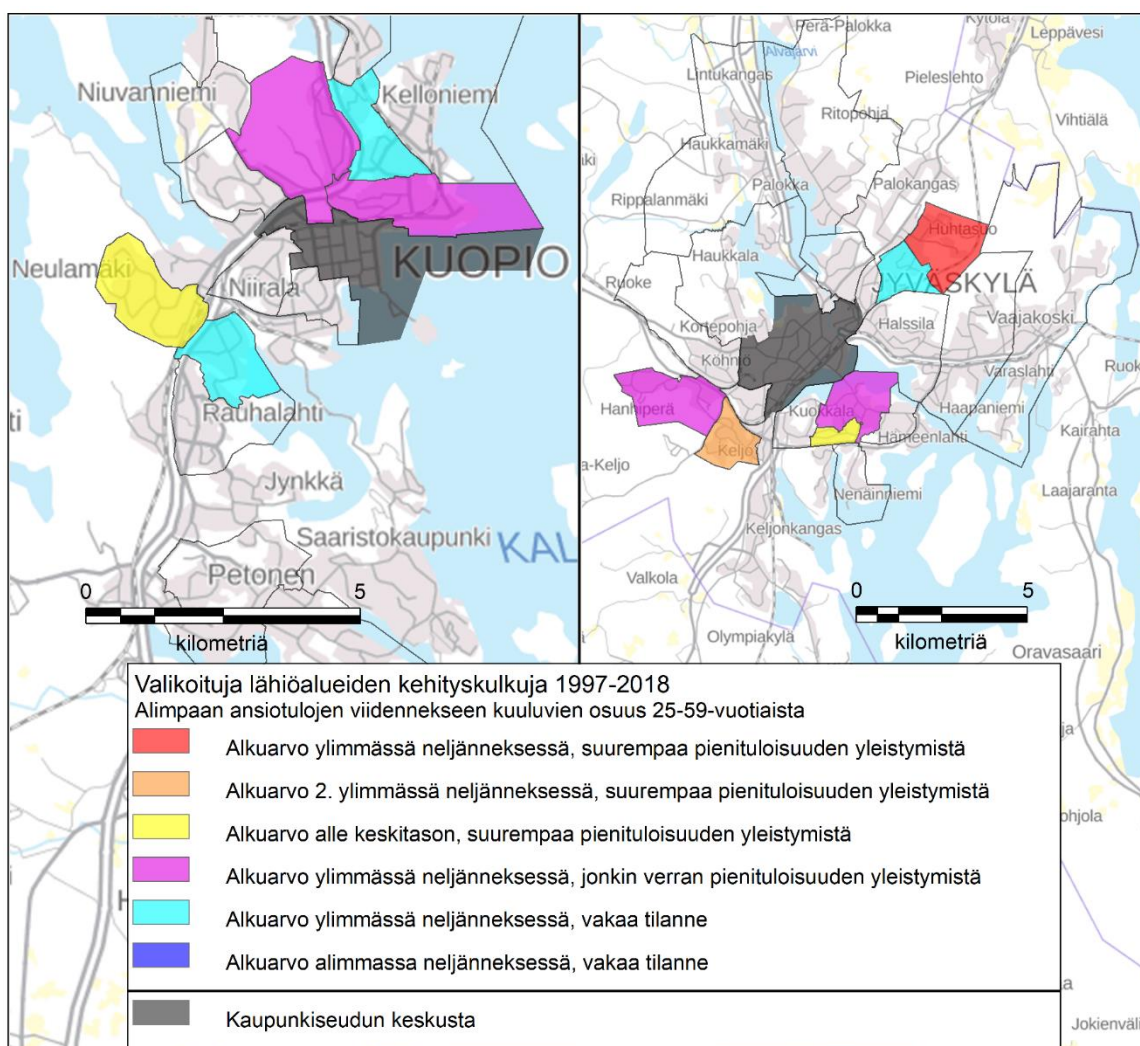
Oulussa tapahtui nopeaa pienituloisuuden yleistymistä useilla lähiövyöhykkeen kaupunginosissa (Kuvio 12). Alun perin pienituloisten osuuden ylimmässä neljänneksessä olleista alueista viidessä myös pienituloisuuden kasvu oli nopeaa (Tuira, Toppila, Puolivälinkangas, Rajakylä, Kaukovainio) ja kahdella pienituloisuus kasvoi maltillisemmin. Korkean pienituloisuuden alkuarvon ja nopean pienituloisuuden kasvun alueet sijoittuvat pääosin keskustasta pohjoiseen, osittain myös aivan keskustan tuntumaan. Rajakylää lukuun ottamatta ne ovat olleet seurannan alussa hyvin kerrostalovaltaisia (77–98 %; Rajakylässä 37 %) ja kaikissa on ollut kohtalaisesti ARA-vuokra-asuntoja (23–41 %). Asuntokannan yleisin rakennusajankohta vaihteli seurannan alkaessa näillä alueilla 1960-luvulta 1990-luvulle. Nopeaa pienituloisuuden kasvua tapahtui myös kahdella sellaisella alueella, jotka eivät seurannan alussa olleet pienituloisia, ja näistä toisella (Kaakkuri) tämä näyttää liittyneen asuntorakentamiseen.

Kuvio 12. Oulun lähiöalueiden kehityskulkuja alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien 25–59-vuotiaiden osuudessa vuosina 1997–2018.

Kuviossa 13 näytetään Kuopion ja Jyväskylän havainnot. Kuopiossa kaikilla alun perin korkean pienituloisuuden alueista pienituloisuus joko pysyi vakaana tai kasvoi maltillisesti. Esimerkiksi keskustan pohjoispuolen suunnittelualueilla Puijo (Inkilänmäki) ja Itkonniemi-Männistö-Linnanpelto pienituloisuuden kasvu oli maltillista melko suuresta kerrostaloasuntojen osuudesta (73–82 %) ja kohtalaisesta ARA-vuokra-asuntojen osuudesta (25–36 %) huolimatta. Ainoastaan Neulamäen suunnittelualueella, joka on rakennettu yliopiston lähelle pääosin 1980-luvulla, pienituloisuus kasvoi nopeammin, ja siellä pienituloisuus ei ollut yleistä vielä seurannan alussa, vaikka kaksi kolmannesta asunnoista oli kerrostaloasuntoja ja 44 % ARA-vuokra-asuntoja. Koska käytimme Kuopion osalta vaihtoehtoisista aluejaoista karkeampaa vaihtoehtoa, osa alueellisen eriytymisen dynamiikasta on saattanut jäädä huomaamatta.

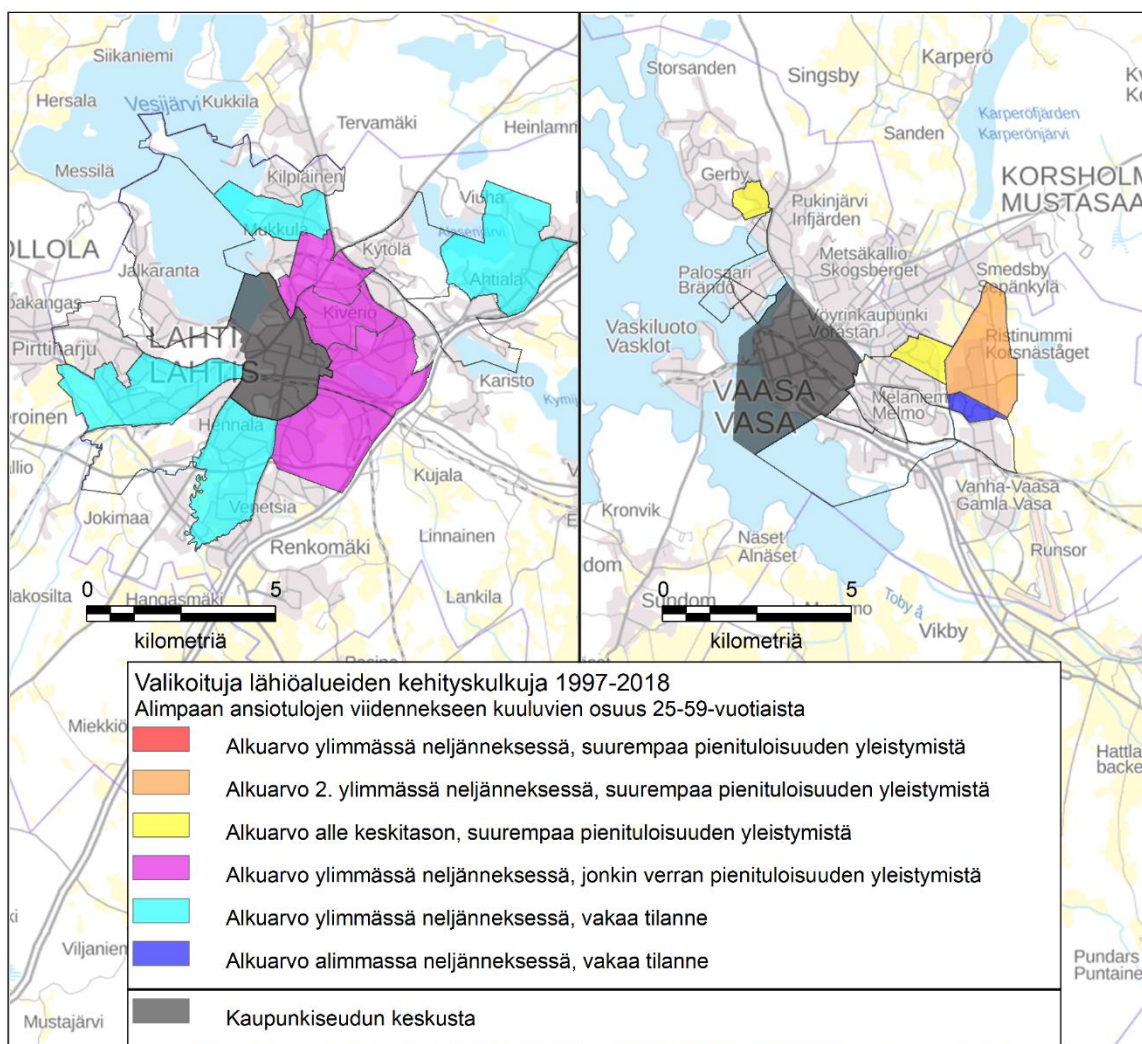
Jyväskylässä alun perin korkean pienituloisuuden alueet ovat kehittyneet vaihtelevasti. Näistä alueista kauimpana keskustasta olevalla (Kangaslammen tilastoalue) pienituloisuuden kasvu on ollut nopeaa. Alueella korostuu 1970-luvun rakennuskanta ja seurannan alussa 90 prosenttia asunnoista oli kerrostaloasuntoja ja 38 prosenttia ARA-vuokra-asuntoja. Myös Myllyjärven ja Tikan alueilla keskustan eteläpuolella pienituloisuus on kasvanut nopeasti, mutta ne eivät seurannan alussa kuuluneet suurimman pienituloisuuden alueisiin. Näillä alueilla yleisin rakennusajankohta on 1980-luku. Kerrostalo-osuus vaihtelee 59–72 prosentin välillä ja ARA-vuokra-asuntojen osuus 30–39 prosentin välillä, eli lähinnä ARA-vuokra-asuntojen osuus on näillä alueilla melko korkea. Myös Jyväskylässä sovelsimme karkeampaa aluejakoa, mikä voi vaikuttaa eriytymisen havaitsemiseen.

Kuvio 13. Kuopion ja Jyväskylän lähiöalueiden kehityskulkuja alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien 25–59-vuotiaiden osuudessa vuosina 1997–2018.

Kuviosta 14 nähdään Lahden ja Vaasan lähiöalueiden kehityskulkuja. Lahdessa alun perin pienituloisimmilla alueilla pienituloisuus on joko pysynyt vakaana tai kasvanut hieman. Näistä alueista pienituloisuuden kasvua on tapahtunut keskustan itäpuolella Kivimaan, Kiveriön, Möysän ja Kerinkallion tilastollisissa kaupunginosissa. Näiden alueiden asutokannasta 82–89 prosenttia oli kerrostaloasuntoja mutta ARA-vuokra-asuntojen osuus oli vaihtelevaa ulottuen Möysän kahdeksasta prosentista Kerinkallion 33 prosenttiin. Alueilla korostui 1960–1970-luvun asutokanta. Yksikään alue ei Lahdessa kuulunut nopean pienituloisuuden kasvun tyyppiin. Myös Lahdessa valittu karkeampi aluejako saattaa peittää näkyvistä joitain relevantteja alueellisen eriytymisen havaintoja.

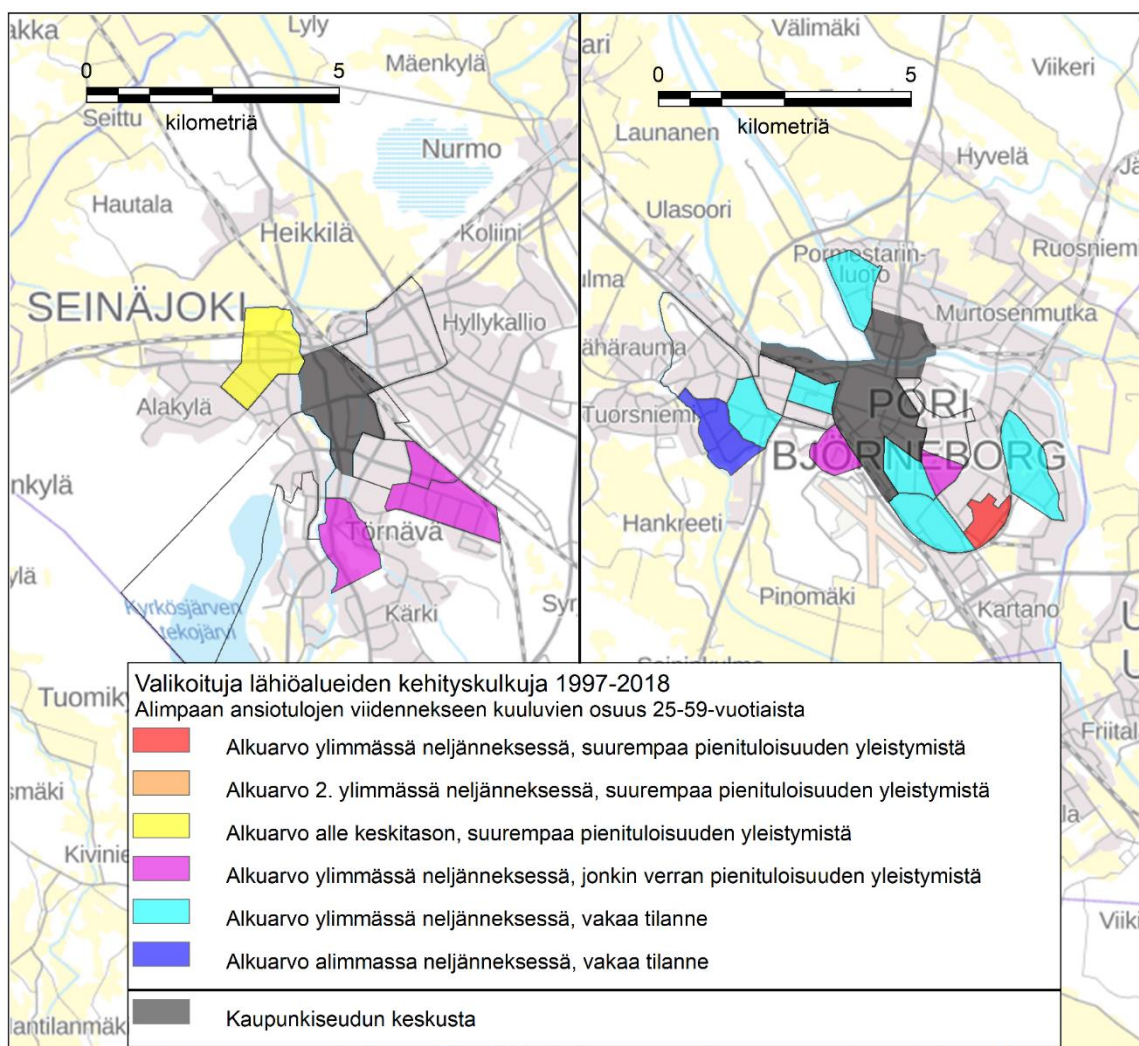
Vaasassa pienituloisuuden kasvu oli nopeaa kolmella alueella, mutta yksikään näistä alueista ei ollut alun perin korkeimman pienituloisuuden alueita. Ylipäänsä yksikään Vaasan lähiöalueista ei lähtötilanteessa ollut pienituloisuuden ylimmässä neljänneksessä. Nopeasti kasvaneen pienituloisuuden alueista Ristinummen pienalueella pienituloisuus oli kuitenkin tutkimusalueiden toiseksi ylimmässä neljänneksessä. Ristinummen pienalueella korostuu 1970-luvun asutokanta. Siellä ei seurannan alkaessa ollut korkealla tasolla niinkään kerrostaloasuntojen osuus (69 %) kuin ARA-vuokra-asuntojen osuus (42 %). Yksi analyysissä mukana olleista pienalueista kuului kehitykseltään hyväosaisimpaan tyyppiin, jossa pienituloisuus oli seurannan alussa vähäistä ja pysyi vakaana.

Kuvio 14. Lahden ja Vaasan lähiöalueiden kehityskulkuja alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien 25–59-vuotiaiden osuudessa vuosina 1997–2018.

Seinäjoella alun perin pienituloisimmilla lähiöalueilla (pienitlastoalueet Kivistö itäinen, Kasperin ja Törnävä) pienituloisuus kasvoi jonkin verran (Kuvio 15). Kerrostaloasuntojen osuus oli näillä alueilla vain 43–63 prosenttia mutta ARA-vuokra-asuntojen osuus oli kaikilla 29 prosenttia seurannan alussa. Kaikilla näillä alueilla asutokannassa yleisimpiä ovat 1970-luvun asunnot. Nopeampaa pienituloisuuden kasvua tapahtui Seinäjoella yhdellä alun perin vähäisemmän pienituloisuuden alueella.

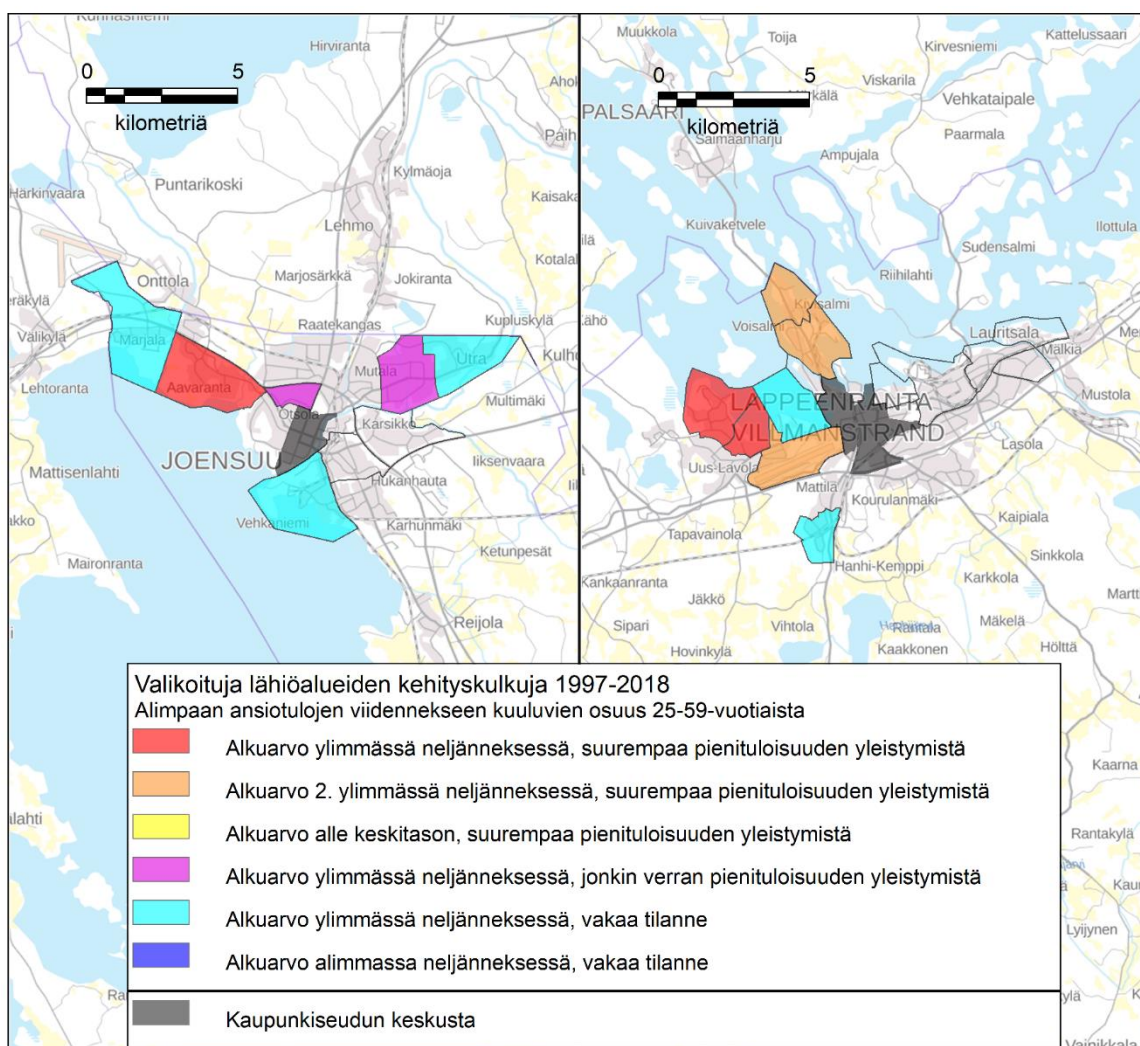
Porissa kuului useita pääosin keskustan tuntumassa olevia alueita seurannan alussa pienituloisuuden yläpuolelle neljännekseen, mutta vain yhdellä näistä (Sampola) pienituloisuus myös kasvoi nopeasti. Sampolan asutokannasta 91 prosenttia oli seurannan alussa kerrostaloasuntoja ja 25 prosenttia ARA-vuokra-asuntoja, eli nimenomaan kerrostalovaltaisuus luonnehtii aluetta. Asuntojen yleisin rakennusajankohta oli 1970-luvulla. Muilla alueilla pienituloisuus pysyi pääsääntöisesti vakaana. Porissa oli myös yksi vakaana pysyvän vähäisen pienituloisuuden alue.

Kuvio 15. Seinäjoen ja Porin lähiöalueiden kehityskulkuja alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien 25–59-vuotiaiden osuudessa vuosina 1997–2018.

Joensuun havainnot muistuttavat sikäli Porin havaintoja, että usealla tilastoalueella pienituloisuus oli seurannan alussa korkealla tasolla, mutta vain yhdellä näistä alueista (Noljakka) pienituloisuus myös kasvoi nopeasti (Kuvio 16). Muilla alueilla se joko kasvoi vähemmän tai pysyi vakaana. Noljakan tilastoalueen asutokanta ei ollut seurannan alussa erityisen kerrostalovaltaista (62 % kerrostaloasuntoja), mutta ARA-vuokra-asuntojen osuus oli korkea (44 %). Asutokannan yleisin rakennusajankohta oli ollut 1980-luvulla. Joensuussa käytettiin vaihtoehtoisista aluejaoista karkeampaa versiota, joten osa alueellisen eriytymisen relevanteista havainnoista on voinut jäädä huomaamatta.

Lappeenrannassa pienituloisuus kasvoi nopeasti usealla tilastoalueella, joista kaksi kuului seurannan alussa pienituloisuuden ylimpään neljännekseen ja kaksi toiseksi ylimpään (Kuvio 16). Korkean alkuarvon ja pienituloisuuden kasvun tilastoalueille sijoittuvat Sammonlahden ja Skinnarilan kaupunginosat. Näiden asutokannasta 79 prosenttia oli seurannan alussa kerrostaloasuntoja ja suuri osuus (50–56 %) ARA-vuokra-asuntoja. Rakennusajankohdissa korostuvat 1970- ja 1980-luku. Kahdella alun perin korkean pienituloisuuden alueella pienituloisuus pysyi vakaana. Sekä alun perin korkean pienituloisten osuuden alueet että nopeasti kasvaneen pienituloisuuden alueet sijaitsivat kaupungin länsipuolella.

Kuvio 16. Joensuun ja Lappeenrannan lähiöalueiden kehityskulkuja alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien 25–59-vuotiaiden osuudessa vuosina 1997–2018.

Tämän lyhyen karttatarkastelun perusteella voidaan todeta ensinnäkin, että ne lähiöalueet, joilla pienituloisuus oli jo seurannan alussa yleistä ja joilla se myös yleistyi nopeimmin, sijaitsevat tyypillisesti kaupunkien laitamilla. Oulu on selvin poikkeus tästä säännöstä. Toiseksi kaikissa kaupungeissa pienituloisuuden nopea kasvu ei liittynyt yhtä selvästi jo valmiiksi pienituloisimpiin alueisiin. Esimerkiksi Helsingissä ja Tampereella pienituloisuuden nopeampaa kasvua ilmeni monilla muillakin alueilla ja toisaalta monella alun perin pienituloisimmalla alueella nopeaa pienituloisuuden kasvua ei tapahtunut. Turussa ja Oulussa korkea alkuarvo ja nopea kasvu taas olivat selvemmin yhteydessä toisiinsa.

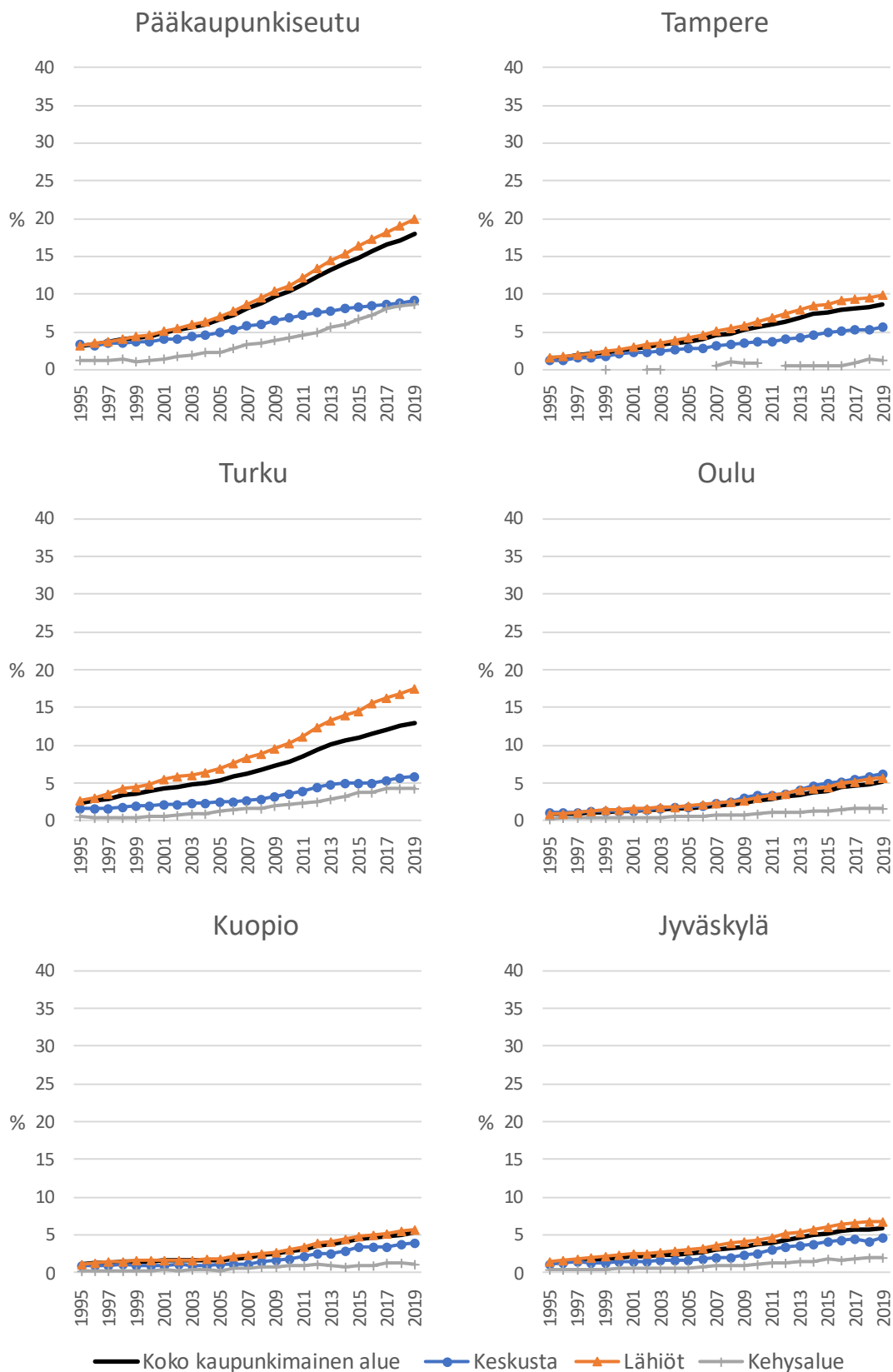
Väestön etnisen rakenteen kehitys

Etnisen rakenteen kehitys lähiövyöhykkeellä, keskustoissa ja kehysalueella

Väestön etnisen rakenteen kehitystä tarkastelemme pääasiassa indikaattorilla, jota kutsumme muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuudeksi (ks. Aineisto). Toisin kuin edellä käytetyssä pienituloisuusindikaattorissa, tämän indikaattorin taso koko aineistossa voi muuttua vuodesta toiseen, ja se onkin noussut koko seurannan ajan maahanmuuttajaväestön kasvaessa. Tämän vuoksi tarkastelu kohdistuu lähinnä siihen, kuinka *paljon* muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuus on kasvanut erityyppisillä alueilla.

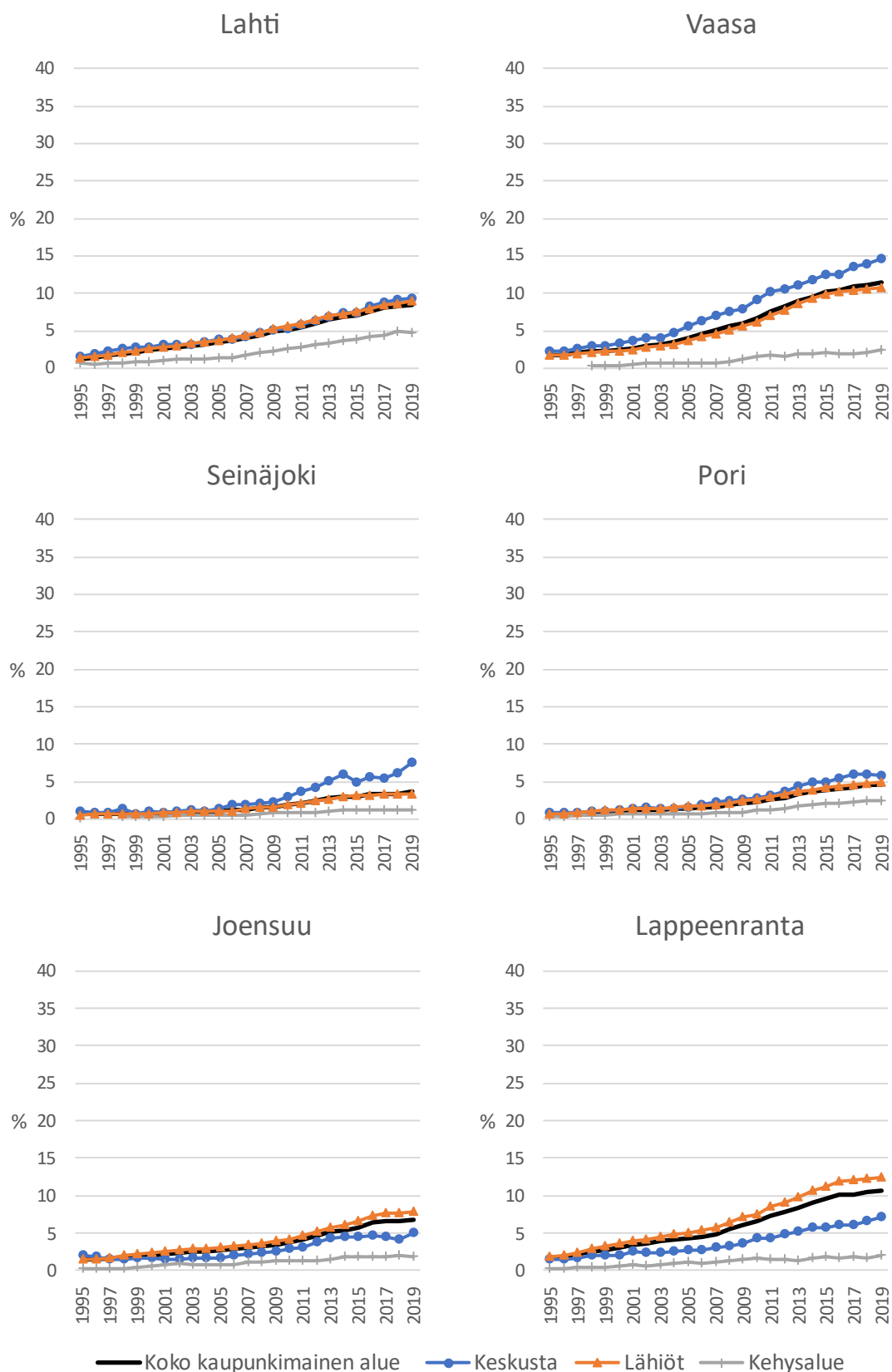
Muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuus 25–59-vuotiaista on kasvanut kaikissa tutkimuskaupungeissa mutta eri tahtiin (Kuvio 17). Pääkaupunkiseutu erottuu korkeimmalla tasolla (18 % v. 2019), Turussa ollaan 13 prosentin tasolla, ja yli 10 prosentin tasolla ollaan myös Vaasassa ja Lappeenrannassa. Muualla jäätin vielä alle 10 prosentin. Etenkin pääkaupunkiseudulla ja Turussa tämä osuus on kasvanut nopeammin lähiövyöhykkeellä kuin keskustassa. Myös Tampereella ja Lappeenrannassa näkyy vastaava ero kehityskuluissa ja jossain määrin myös Kuopiossa, Jyväskylässä ja Joensuussa. Sen sijaan Oulussa ja Lahdessa kehitys on keskustassa ja lähiövyöhykkeellä ollut hyvin samanlaista. Vaasassa, Seinäjoella ja Porissa tämän maahanmuuttajaryhmän osuus on puolestaan kasvanut nopeammin keskusta-alueilla kuin lähiöissä. Näissä kaupungeissa lähiövyöhyke on vähemmän kerrostalovaltaista kuin useimmissa muissa kaupungeissa. Vähiten ryhmän osuus on kasvanut kaupunkien kehysalueilla.

Lähiövyöhyke eroaa selvemmin keskustasta muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuudessa kuin pienituloisten osuudessa. Kaikissa kaupungeissa osuus ei ole lähiöissä keskustaa suurempi, mutta tällöinkin tämän maahanmuuttajaryhmän osuus on keskustassa joko samalla tasolla tai vain hiukan suurempi kuin lähiövyöhykkeellä.

Kuvio 17a. ”Muiden kuin länsimaalaisten” maahanmuuttajien osuus 25–59-vuotiaasta väestöstä vuosina 1995–2019 aluetypin mukaan, %.

Kuvio 17b. ”Muiden kuin länsimaalaisten” maahanmuuttajien osuus 25–59-vuotiaasta väestöstä vuosina 1995–2019 aluetypin mukaan, %.

Täydentävät väestön etnisen rakenteen indikaattorit

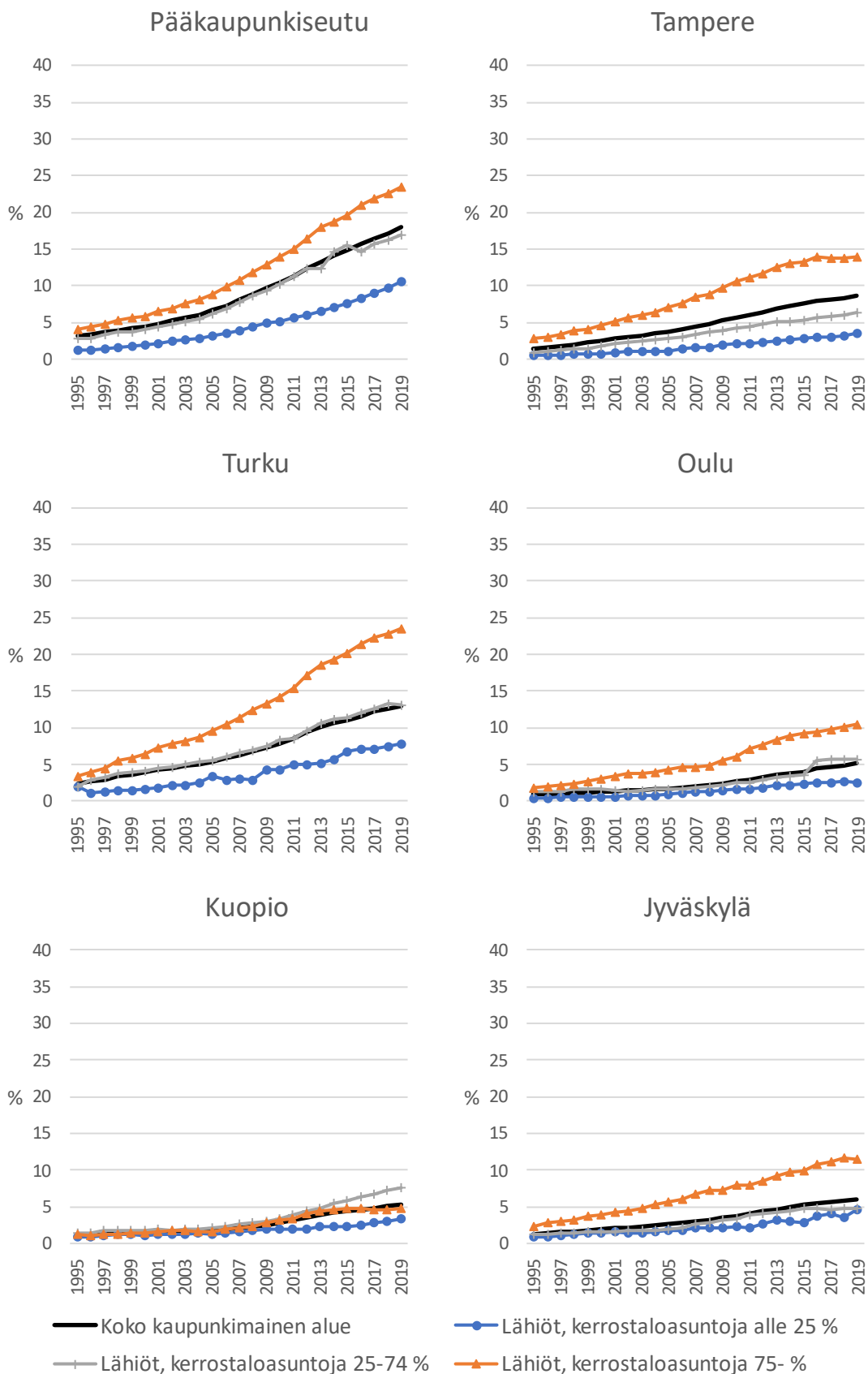
Tarkastelimme väestön etnisen rakenteen kehitystä myös alle 18-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden ikäryhmissä. Alle 18-vuotiaan väestön osalta mittasimme kaikkien ”ulkomaalaistaustaisten” osuutta ilman tarkempaa etnistä erottelua. Ulkomaalaistaustaisuuden määritelmänä oli Tilastokeskuksen käyttämä syntyperäkäsite, jossa ulkomaalaistaustaisia ovat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla sekä ne ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden vanhempien syntymämaista ei ole tietoa. Tässä ulkomaalaistaustaisiksi ei siis määritellä niitä, joiden toinen vanhempi on syntynyt Suomessa.

Kaikissa tutkimuskaupungeissa *ulkomaalaistaustaisten osuus 0–17-vuotiaista* kasvoi vuosina 1995–2019. Kaupungit voidaan jakaa kolmeen ryhmään sen perusteella, kuinka korkealle tämä osuus on noussut vuoteen 2019 mennessä. Ensimmäisessä ryhmässä ovat pääkaupunkiseutu ja Turku, joissa osuus on 20 prosentin tuntumassa (pääkaupunkiseudulla hiukan yli, Turussa hiukan alle). Toisessa ryhmässä ovat kaupungit, joissa osuus on 10–15 prosentin välillä: Vaasa, Tampere, Lahti, Lappeenranta. Kolmannessa ryhmässä ovat loput kaupungit ja niissä osuus on vuonna 2019 selvästi alle 10 prosentin. Kaupungit siis erottuvat toisistaan samaan tapaan kuin työikäisen väestön analyysissä. Pääkaupunkiseudulla, Turussa ja Tampereella osuus on suurempi lähiövyöhykkeellä kuin keskustassa. Turussa tämä ero on selvin ja se on kasvanut sekä absoluuttisesti että suhteellisesti. Pääkaupunkiseudulla ja Tampereella (jossa ero on pieni) ero on tullut esiin lähinnä 2010-luvun aikana. Osuus on pääkaupunkiseudun ja Turun lähiöalueilla lähes neljänneksen 0–17-vuotiaista. Vaasassa, Lahdessa, Seinäjoella, Porissa ja Oulussa taas ulkomaalaistaustaisten osuus 0–17-vuotiaista on suurempi keskusta- kuin lähiöalueilla, Vaasan keskustassa jopa neljännes. Tässäkin suhteessa tulokset muistuttavat työikäisten analyysin tuloksia ja heijastavat oletettavasti lähiövyöhykkeen asuntokannan pientalovaltaisuutta näissä kaupungeissa. Muissa kaupungeissa ei ole selvää eroa näiden aluetyyppien välillä. Osuus on kaikkialla pienin kehysalueilla.

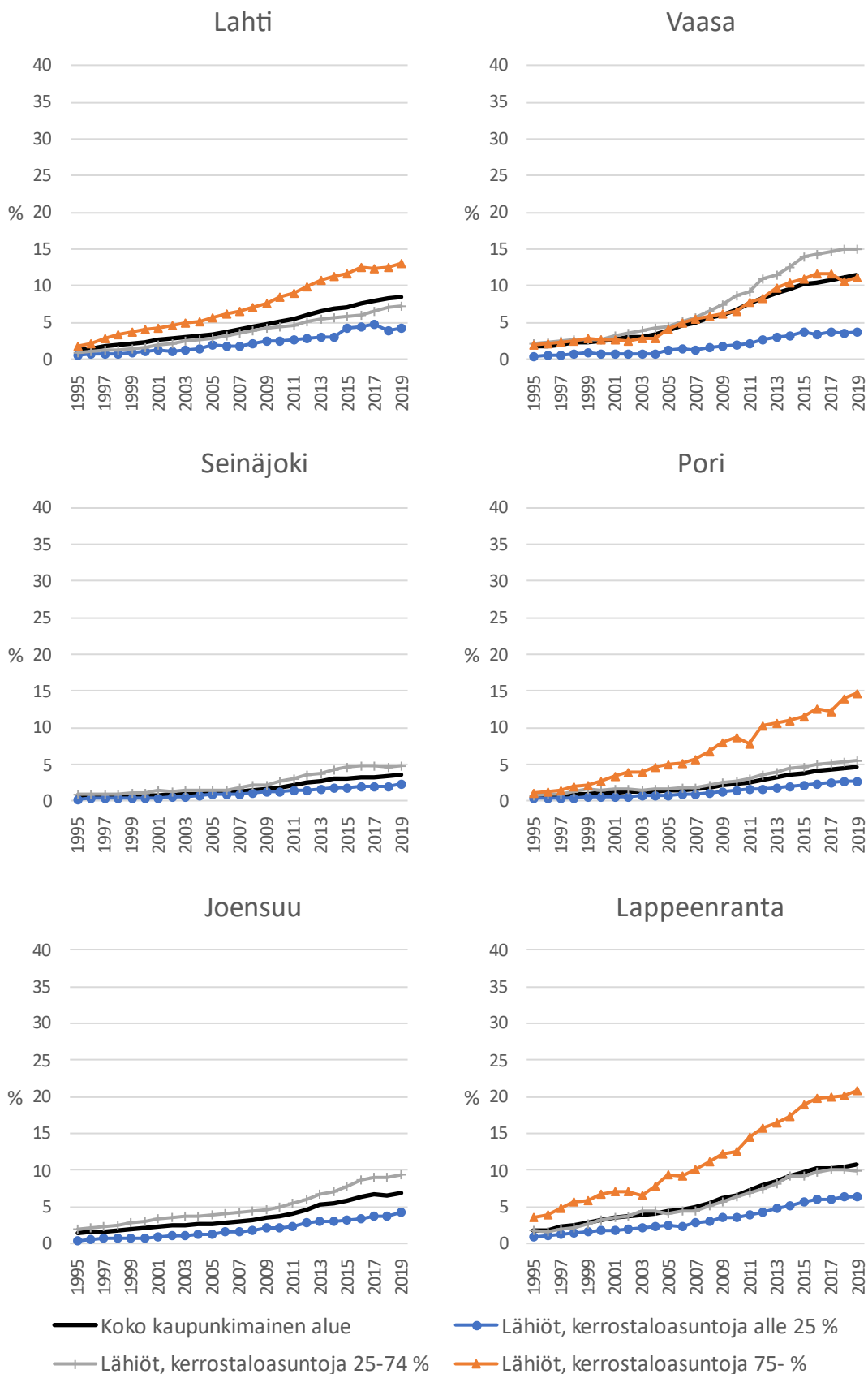
Vanhimmassa ikäryhmässä eli 65 vuotta täyttäneissä mittasimme etnistä taustaa työikäisten tapaan omaan syntymävaltioon perustuen. Emme kuitenkaan erotelleet ulkomaalaissyntyisiä tarkemmin eri ryhmiin, vaan mittasimme ylipäänsä ulkomailla syntyneiden osuutta. Osassa tutkimuskaupunkeja (Oulu, Kuopio, Seinäjoki, Pori) *ulkomailla syntyneiden osuus 65 vuotta täyttäneistä* on pysytellyt noin yhden prosentin tasolla tai sen alla, eli maahanmuuton kautta lisääntyvä etninen monimuotoisuus ei näissä kaupungeissa vielä näy iäkkäämmässä väestössä. Toisen ryhmän muodostavat noin kahden prosentin tasolla olevat kaupungit (Tampere, Jyväskylä, Lahti, Vaasa, Joensuu). Näissä kaupungeissa osuus on Vaasaa lukuun ottamatta hiukan kasvanut tarkastelujaksolla. Turussa ja Lappeenrannassa osuus on vuonna 2019 kolmessa prosentissa ja pääkaupunkiseudulla viidessä prosentissa. Näissä kolmessa kaupungissa osuus on kääntynyt selvempään kasvuun 2010-luvun puolivälissä. Edelleen osuus on kuitenkin kaikkialla vielä pieni. Kaikissa kaupungeissa, joissa havaitaan jonkinlaista eroa aluetyyppien välillä (pääkaupunkiseutu, Tampere, Turku, Jyväskylä, Joensuu, Lappeenranta), ulkomaalaissyntyisten osuus on suurempi lähiö- kuin keskusta-alueilla. Selvin tämä ero on Lappeenrannassa.

Etnisen rakenteen kehitys lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan

Muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuus on kaikissa kaupungeissa kasvanut sekä pien- että kerrostaloalueilla (Kuvio 18). Kasvu on kuitenkin ollut prosenttiyksikköinä mitaten nopeampaa kerrostaloalueilla. Pääkaupunkiseudulla ja Turussa lähes neljännes kerrostalovaltaisimpien lähiöiden 25–59-vuotiaista asukkaista kuului vuonna 2019 tähän ryhmään, Lappeenrannassa viidennes ja kaikkialla muualla jäätiin vielä alle 15 prosenttiin. Seinäjoella ei missään luokassa osuus ollut yli viittä prosenttia. Pientaloalueilla kaupungista riippuen 2 (Seinäjoki)–11 (pääkaupunkiseutu) prosenttia 25–59-vuotiaista oli muualla kuin länsimaissa syntyneitä maahanmuuttajia, eli kaupunkien väliset erot olivat prosenttiyksiköissä mitaten pientaloalueilla pienemmät kuin kerrostaloalueilla.

Kuvio 18a. ”Muiden kuin länsimaalaisten” maahanmuuttajien osuus 25–59-vuotiaasta väestöstä vuosina 1995–2019 lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan, %.

Kuvio 18b. ”Muiden kuin länsimaalaisten” maahanmuuttajien osuus 25–59-vuotiaasta väestöstä vuosina 1995–2019 lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan, %.

Täydentävät väestön etnisen rakenteen indikaattorit lähiöalueilla

Useimmissa kaupungeissa *ulkomaalaistaustaisten osuus 0–17-vuotiaista* on kerrostalovaltaisilla lähiöalueilla selvästi suurempi kuin pientalovaltaisilla lähiöalueilla. Ero on myös kasvanut prosenttiyksikköinä mitaten sitä mukaa, kun osuus on yleisesti kasvanut kaupungeissa. Ero on suurimmillaan Turussa, jonka kerrostalovaltaisilla lähiöalueilla yli kolmannes alle 18-vuotiaista oli vuonna 2019 ulkomaalaistaustaisia mutta pientalovaltaisilla alueilla alle kymmenesosa. Pääkaupunkiseudulla vastaava ero oli hiukan pienempi. Vaasassa ja Kuopiossa osuus on suurimmillaan keskimmäisessä luokassa (25–74 % kerrostaloasuntoja), ja Kuopiossa erot alueluokkien välillä ovat hyvin pienet (kuten Seinäjoella ja Joensuussa, joissa voidaan verrata vain kerrostaloasuntojen kahta alinta luokkaa). Ainoastaan pääkaupunkiseudulla ja Turussa osuus on pientalovaltaisilla alueilla yli viisi prosenttia (suurimmillaan pääkaupunkiseudulla, 10 % vuonna 2019).

Ulkomailla syntyneiden osuus 65 vuotta täyttäneistä on pääsääntöisesti suurempi kerrostalovaltaisilla kuin pientalovaltaisilla lähiöalueilla. Kaikkein pienimmän osuuden kaupungeissa eroa ei juurikaan havaita. Suurimmillaan ero on Lappeenrannassa (6,5 % vs. 1,5 %), jossa osuus kerrostaloalueilla oli tutkimuskaupungeista suurin (pääkaupunkiseudulla 5,7 %). Pientalovaltaisilla alueilla osuus on suurin pääkaupunkiseudulla (2,9 %) ja muualla 1–2 prosentin luokkaa.

Etnisen rakenteen kehityksen vaihtelu yksittäisten lähiöalueiden välillä

Tarkasteltaessa yksittäisiä vähintään 500 asukkaan lähiöalueita havaitaan vaihteluvälin alueiden välillä kasvaneen kaikkialla. Useimmissa kaupungeissa vaihtelu on kasvanut myös kerrostaloasuntojen osuuden mukaisten luokkien sisällä, yleensä eniten kerrostalovaltaisimmassa luokassa.

Pientalovaltaiset alueet erottuvat melko selvästi alemmalla muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuudella Vaasassa, Vantaalla ja Lahdessa. Muissa kaupungeissa pientaloalueet eivät erotu yhtä selvästi. Monessa kaupungissa on pieniä maahanmuuttajien osuuksia kaikenlaisilla alueilla mutta suurimpia osuuksia erityisesti kerrostalovaltaisilla alueilla. Etenkin Turussa, Tampereella ja Porissa vastaavasti pienimmän osuuden alueet ovat pientalovaltaisia alueita (vaikka pientalovaltaiset alueet eivät kokonaisuutena erotu selvästi). Pientalovaltaisten alueiden välillä vaihtelua on tyypillisesti vähemmän kuin muissa kerrostalo-osuuden luokissa.

Useimmissa kaupungeissa erottuu yksi tai useampi lähiöalue, joilla muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuus on muita alueita suurempi. Selvimmin kyse on yksittäisestä alueesta Tampereella, Seinäjoella ja Espoossa. Oulussa, Lappeenrannassa ja Vantaalla erottuu 1–2 korkeimman osuuden alueen jälkeen vielä toinen muita korkeamman osuuden aluejoukko ennen muita lähiöalueita. Korkeimmillaan osuus oli vuonna 2019 Turun korkeimman osuuden alueella 58 prosenttia, Vantaalla päästiin 50 prosenttiin, Helsingissä 45 prosenttiin ja Espoossa 43 prosenttiin. Toisaalta joissain kaupungeissa maksimiosuus jäi selvästi alemmaksi, esimerkiksi Kuopiossa (13 %), Seinäjoella (9 %) ja Joensuussa (14 %).

Kaikki seurannan lopussa kärjessä olevat alueet eivät erottuneet yhtä selvästi vielä seurannan alkuvuosina, vaan useammassa kaupungissa erottui 2010-luvun aikana uusia alueita korkealla osuudella, mikä voi liittyä asuntorakentamiseen (vrt. Kauppinen 2002). Kuopiossa ja Joensuussa ei juurikaan erotu yksittäistä korkean osuuden aluetta. Joensuussa muut alueet ovat tavoittaneet aiemmin selvemmin erottunutta aluetta.

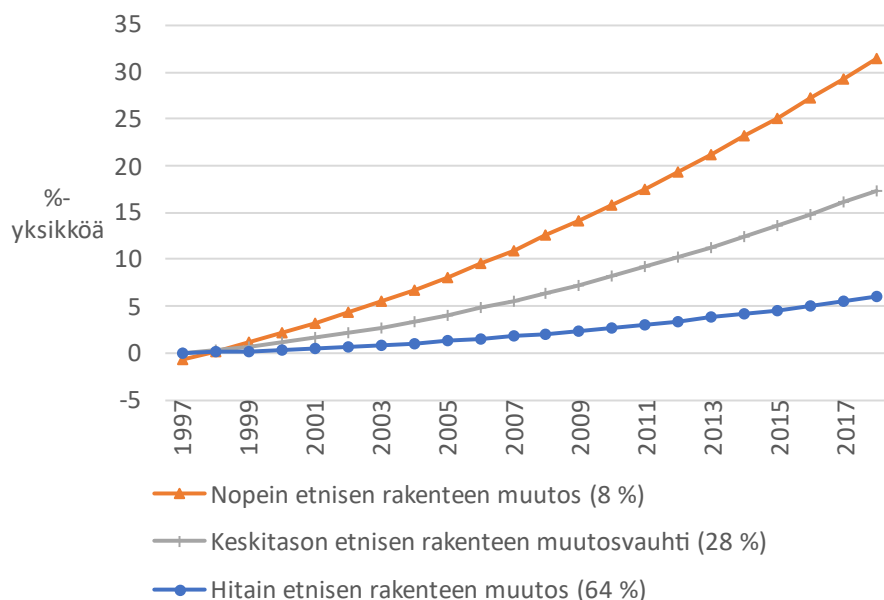
Lähiöalueiden väestön etnisen rakenteen kehityskulutyyppit

Käsitlemme seuraavaksi tuloksia lähiöiden etnisen rakenteen kehityskulutyyppien analyysistä. Myös väestön etnisen rakenteen kuvauksessa lähiöalueet luokiteltiin kolmeen kehityskulutyyppiin.²³ Mallinnuksen yksityiskohtaiset tulokset näkyvät liitetaulukossa 2.

Kuviosta 19 nähdään mallin ennustamat kehityskulut jaettaessa (vähintään 25 %:n kerrostaloasuntojen osuuden) lähiöalueet kolmeen kehityskulutyyppiin sen perusteella, kuinka muiden kuin länsimaalaisten

²³ Neljän tyyppien ratkaisussa kaikkein eniten nousevan osuuden alueet olisivat erottuneet vielä selvemmin, mutta tässä tyyppissä olisi ollut liian vähän alueita taustatekijöiden merkityksen analyysiin.

maahanmuuttajien osuus alueen 25–59-vuotiaista on muuttunut vuosina 1997–2018. Muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuus työikäisistä on kasvanut epälineaarisesti siten, että kasvu on kiihtynyt prosenttiyksikköinä mitaten.²⁴ Suurimmalla osalla tarkastelluista lähiöalueista kasvu on kuitenkin ollut melko vähäistä. Vähäisimmän kasvun tyyppissä (64 % alueista) tämän ryhmän osuus kasvoi keskimäärin noin kuudella prosenttiyksiköllä, keskimmaisessa tyyppissä (28 % alueista) noin 16 prosenttiyksiköllä ja suurimman kasvun tyyppissä (8 % alueista) noin 30 prosenttiyksiköllä vuosien 1997 ja 2018 välillä.

Kuvio 19. Kolme kehityskulkua muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuudessa 25–59-vuotiaista, mallin ennustamat muutokset vuoteen 1997 verrattuna (lähiöalueet, joilla vähintään 25 % kerrostaloasuntoja vuonna 1997).

Kuntien välisiä eroja ei ollut väestön etnisen rakenteen kehityksen osalta mahdollista tarkastella yksityiskohtaisesti, koska suurimman kasvun alueet sijoittuvat suurimmaksi osaksi pääkaupunkiseudun kuntiin. Tämän vuoksi tässä mallinnuksessa verrattiin ainoastaan Helsinkiä, Espoota ja Vantaata muihin kuntiin. Näissä kolmessa kaupungissa suurimman kasvun tyyppiin päätyminen oli selvästi todennäköisempää kuin pääkaupunkiseudun ulkopuolella, jossa tätä tyyppiä esiintyi vain Turussa ja Lappeenrannassa (Kuopiossa, Joensuussa ja Seinäjoella ei esiinny edes keskimmäistä tyyppiä). Ennen muiden selittäjien huomioon ottamista nopeimman kasvun tyyppi korostui erityisesti Vantaalla. Muiden tekijöiden vakioinnin jälkeen myös Espoo erottuu tähän tapaan Helsingistä (Liitetaulukko 2). Tämä liittyy kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuuksien vakiointiin, eli Helsingissä suurimman kasvun tyyppiin on päädytty vähemmän kuin vastaavan kerrostaloasuntojen ja ARA-vuokra-asuntojen osuuden alueilla Vantaalla ja Espoossa. Tähän voi olla useita syitä. Esimerkiksi asumisen kalleuteen ja asuntojen suureen kysyntään liittyvä maahanmuuttajien suurempi vaikeus löytää sopivaa asuntoa Helsingistä voi selittää tätä. Toisaalta voi olla kyse myös siitä, että Helsingissä kasvu oli alkanut aiemmin, eli osuudet olivat jo vuonna 1997 korkeammalla tasolla. Tämä seurannan alkuarvon vakiointi selittikin Helsingin eroa erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolisiin kaupunkeihin verrattuna.

Selvittäessämme asuntokannan iän yhteyttä etnisen rakenteen kehityskuluihin yhdistimme ennen 1960-lukua rakennetut alueet samaan luokkaan 1960-luvun kanssa, koska vanhimman asuntokannan luokassa ei yksikään alue päätynyt suurimman kasvun kehitystyyppiin. Tämä keskimääräistä kyseisen yhdistetyn luokan tuloksia, koska 1960-luvun alueilla muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuus kasvoi enemmän (lähes 1980- ja 1990-lukujen alueiden tapaan) kuin sitä vanhemmilla alueilla.

²⁴ Suhteellinen kasvuvauhti sen sijaan on hiukan hidastunut seurannan aikana kaikissa tyypeissä.

Nopeinta kasvua muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuudessa ilmeni 1970-luvulla rakennetuilla alueilla. Tämä näyttää liittyvän ainakin rakentamisen suurempaan kerrostalovaltaisuuteen 1970-luvun alueilla verrattuna 1980- ja 1990-luvun alueisiin (näiden ero 1970-luvun alueisiin pienenee vakioitaessa kerrostaloasuntojen osuus). Näinä kolmena vuosikymmenenä rakennetuilla alueilla muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuus on kasvanut vanhempia alueita nopeammin, ja tämä liittyy osittain suurempaan ARA-vuokra-asuntojen osuuteen. Kunnan, kerrostalo-osuuden ja ARA-vuokra-asuntojen osuuden vakioinnin jälkeen 1970-luvun alueet erottuvat edelleen, 1980-luvun alueet vähemmän ja 1990-luvun alueet eivät erotu vanhimpia alueita nopeammalla kasvulla (Liitetaulukko 2). Tämä kertoo oletettavasti siitä, että 1990-luvun laman aikana ARA-vuokra-asuntojen osuus korostui rakentamisessa, ja tämä selittää maahanmuuttajien osuutta (ks. Kauppinen 2002). Seurannan alkuarvon eli vuoden 1997 tilanteen huomioon ottaminen ei juuri vaikuta tuloksiin, joskin jäljellä ollut 1980-luvun alueiden ero vanhimpiin alueisiin häviää.

Suurempi kerrostaloasuntojen osuus ennustaa suurempaa todennäköisyyttä päätyä nopeimman kasvun tyyppiin, eikä tämä havainto muutu vakioitaessa muita tekijöitä. Samansuuntainen on ARA-vuokra-asuntojen osuuden yhteys, joka säilyy myös kerrostaloasuntojen osuuden vakioinnin jälkeen (Liitetaulukko 2). ARA-vuokra-asuntojen osuuden yhteys liittyy osittain siihen, että suuremman ARA-vuokra-asuntojen osuuden alueilla muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuus oli jo seurannan alussa vuonna 1997 korkeammalla tasolla.

Taulukko 3 havainnollistaa asuntokantatekijöiden yhteyksiä kehityskulkuihin ennustettuina todennäköisyyksinä. Taulukon luvut perustuvat liitetaulukko 2:ssa esitettyihin tuloksiin ja ne on laskettu Helsingin tasolle, eli muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuuden nopea kasvu on näissä ennusteissa vähäisempää kuin Espoossa ja Vantaalla mutta muita kaupunkeja yleisempää. Kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuuksien pienet, keskitason, ja suuret arvot perustuvat Helsingin tässä analyysissä mukana olleiden 58 alueen 5., 50. ja 95. prosenttipisteisiin eli tässäkin tapauksessa kolmanneksi pienimpään arvoon, keskimmäiseen arvoon ja kolmanneksi ylimpään arvoon.²⁵ Kuten pienituloisuutta koskevassa vastaavassa taulukossa, on otettava huomioon, että taustalla oleva malli koskee kaikkia Lähiöohjelma-kaupunkeja, eikä siinä ole otettu huomioon selittävien muuttajien yhteyksien vaihtelua kaupunkien välillä tai muista selittävästä muuttujista riippuen. Luvuista nähdään kuitenkin, että kerrostalo- ja vuokra-asuntojen osuudet asuntokannasta ovat hyvin vahvasti yhteydessä ennustettuihin kehityskulkuihin, ja että nopea muutos muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuudessa koskee lähinnä muita kuin 1990-luvun alueita.

²⁵ Kerrostaloasuntojen osuuden osalta nämä arvot ovat 53,2 prosenttia, 92,9 prosenttia ja 99,3 prosenttia. ARA-vuokra-asuntojen osuuden osalta vastaavat arvot ovat 0 prosenttia, 31,3 prosenttia ja 64,3 prosenttia. Luvut perustuvat kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuuksien jakaumaan niillä Helsingin lähiövyöhykkeen alueilla, joilla kerrostaloasuntojen osuus oli vähintään 25 prosenttia.

Taulukko 3. Muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuuden vuosien 1997–2018 kehityskulkutyypin ennustetut todennäköisyydet Helsingissä vuosina 1997–1998 mitattujen asuntokantatekijöiden mukaan.

		Etnisen rakenteen kehityskulkutyypit, % alueista			
		Hitain etnisen rakenteen muutos	Keskitason etnisen rakenteen muutosvauhti	Nopein etnisen rakenteen muutos	Yhteensä, %
	Asuntojen yleisin rakennusajankohta				
Kerrostalo- ja ARA-vuokra- asuntojen osuudet pieniä	Ennen 1970-lukua	96,2	3,8	0,02	100
	1970-luku	87,9	12,0	0,14	100
	1980-luku	83,4	16,5	0,04	100
	1990-luku	92,1	7,9	0,00	100
Kerrostalo- ja ARA-vuokra- asuntojen osuudet keskitasoa	Ennen 1970-lukua	41,3	38,8	19,8	100
	1970-luku	12,0	39,1	48,9	100
	1980-luku	14,3	68,0	17,7	100
	1990-luku	32,3	65,9	1,8	100
Kerrostalo- ja ARA-vuokra- asuntojen osuudet suuria	Ennen 1970-lukua	2,0	10,5	87,4	100
	1970-luku	0,3	4,7	95,1	100
	1980-luku	0,7	19,0	80,3	100
	1990-luku	5,8	65,7	28,5	100

Huom. Pienet osuudet tarkoittavat 5. prosenttipistettä, keskitaso tarkoittaa mediaania (50. prosenttipiste eli keskimäinen havainto), ja suuret osuudet tarkoittavat 95. prosenttipistettä kunkin muuttujan jakaumassa Helsingin 58:lla tässä analyysissä mukana olleella alueella.

Muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuuden kasvu oli nopeinta niillä alueilla, joilla osuus oli muita suurempi jo seurannan alussa. Tämä havainto ei häviä vakioitaessa muut tekijät, vaikka sitä selittävät osittain kerrostaloasuntojen ja ARA-vuokra-asuntojen osuudet alueella. Nämä asuntokantatekijät olivat yhteydessä muiden kuin länsimaisten maahanmuuttajien osuuden alkuarvoon: 40 prosenttia kerrostalovaltaisista lähiöalueista (yli 75 % kerrostaloasuntoja) kuului alkuarvoltaan tutkimusalueiden ylimpään neljännekseen, ja vastaavasti 56 prosenttia alueista, joilla vähintään 40 prosenttia asunnoista oli ARA-vuokra-asunnoista, kuului tähän korkean alkuarvon ryhmään. Nämä luvut osoittavat, että yhteys ei kuitenkaan ollut kaikkia tutkimuskaupunkeja tarkasteltaessa erityisen vahva. Tämä liittyy maahanmuuttajaväestön vähäisyyteen useimmissa kaupungeissa seurannan alussa. Pääkaupunkiseudun osalta vastaavat osuudet olivat 61 ja 92 prosenttia, eli yhteys asuntokantatekijöiden ja maahanmuuttajaosuuden välillä oli vahvempi. Koska alkuarvon yhteys kehityskulkuihin säilyi asuntokantatekijöiden vakioinnin jälkeen, muiden kuin länsimaisten maahanmuuttajien osuuden kehityksen taustalla on saattanut olla enemmän tässä analyysissä huomioon ottamatta jääneitä selittäjiä tai ”polkuriippuvuutta” kuin pienituloisuuden kehityksessä. Tämän tarkemmassa selvittämisessä on kuitenkin syytä ottaa paremmin huomioon se, missä vaiheessa maahanmuuttajien osuus väestöstä on alkanut kussakin kaupungissa kasvaa enemmän.

Väestön demografisen rakenteen kehitys

Demografisen rakenteen kehitys lähiövyöhykkeellä, keskustoissa ja kehysalueella

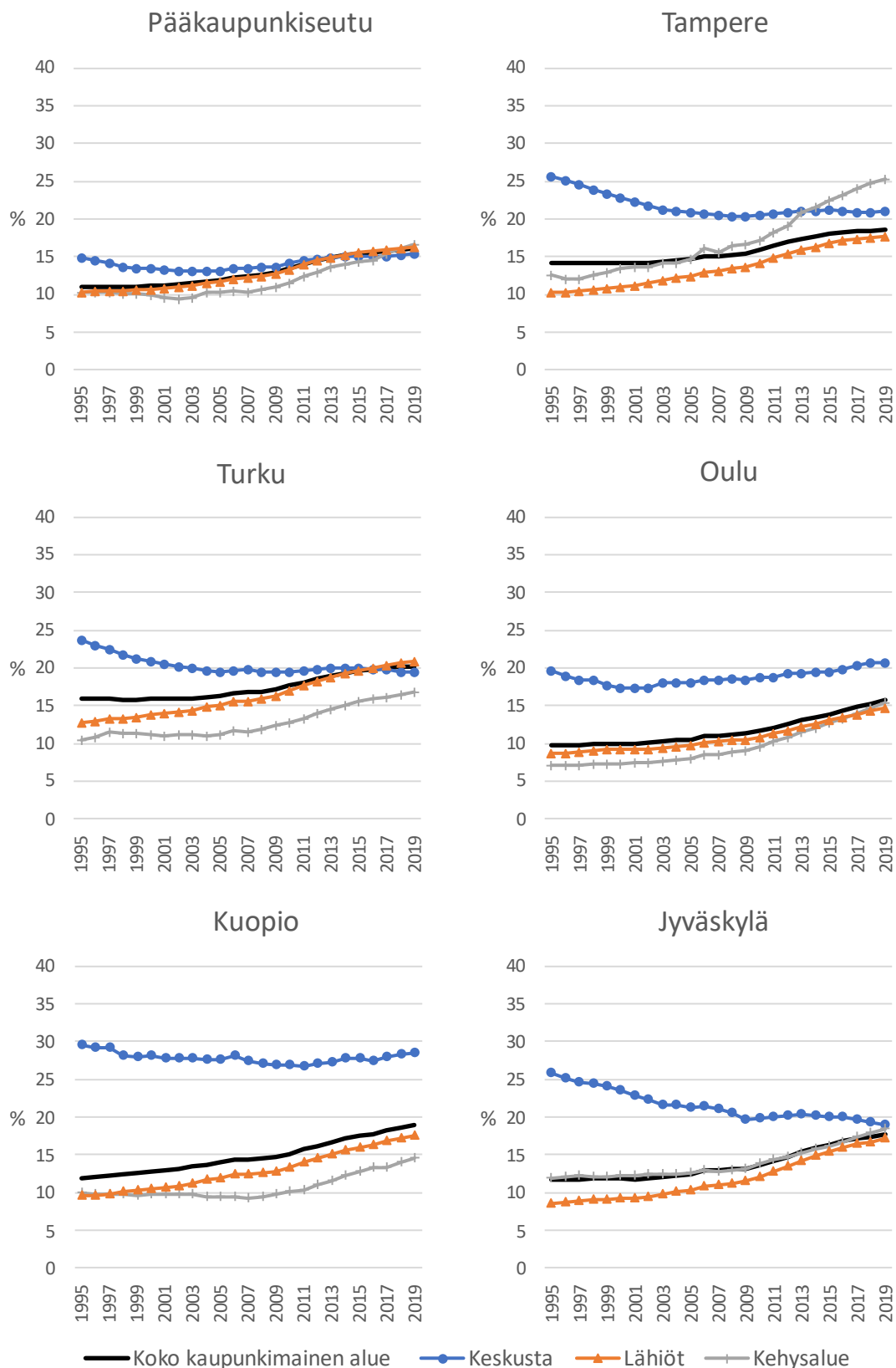
Väestön demografisen rakenteen kärki-indikaattorina käytämme vähintään 65-vuotiaiden osuutta alueen väestöstä. Seuraamme sen kehitystä vuosina 1995–2019. Väestön ikääntyminen on keskeinen demografinen muutostrendi Suomen väestössä, mikä näkyy siten, että seurannan alussa vuonna 1995 vähintään 65-vuotiaiden osuus oli kaikissa kaupungeissa 10–15 prosentin välillä, mutta seurannan lopussa vuonna 2019 osuus oli Lahdessa ja Porissa jo noin 25 prosenttia ja muissa kaupungeissa 15–20 prosenttia väestöstä.

Vähintään 65-vuotiaiden osuus väestöstä on kasvanut kaikissa kaupungeissa varsin samaan tapaan sekä koko kaupungin että lähiövyöhykkeen osalta (Kuvio 20). Kaupunkien välillä on kuitenkin eroja siinä, kuinka lähiöt eroavat keskustoista tasoltaan ja kehitykseltään.

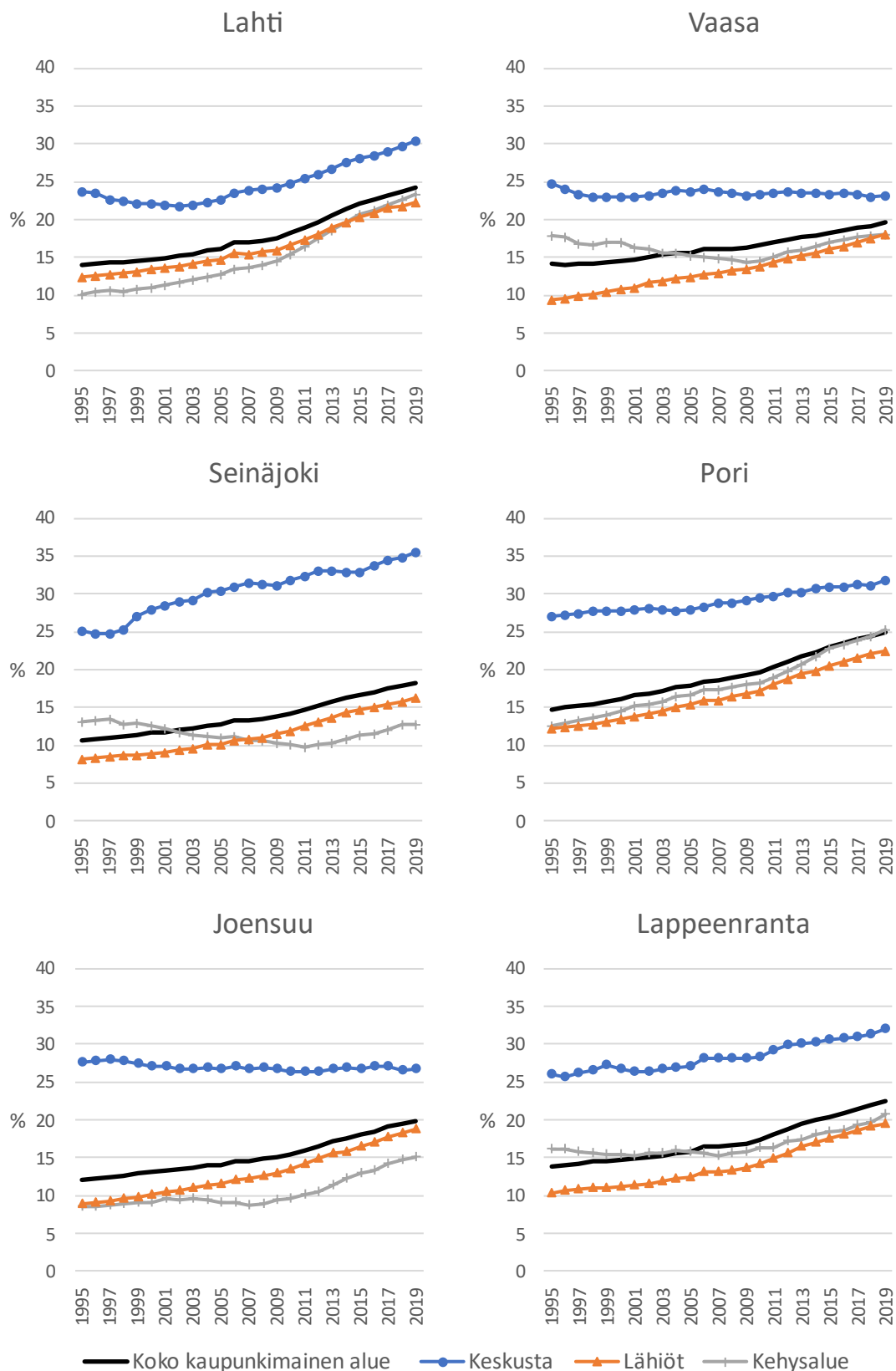
Seurannan alussa 1990-luvun puolivälissä 65 vuotta täyttäneiden osuus oli kaikissa kaupungeissa keskustassa suurempi kuin lähiöissä. Pienin tämä ero oli pääkaupunkiseudulla, jossa kaikki aluetyypit olivat seurannan lopussa samalla tasolla, eikä kehityksessäkään ollut suurempia eroja. Tampereella, Turussa ja Jyväskylässä taas 65 vuotta täyttäneiden osuus on jopa laskenut keskusta-alueilla, jolloin lähiöt ovat ottaneet keskustoja kiinni tämän ikäryhmän osuudessa. Vastaavanlaista kiinniottoa on tapahtunut myös kaupungeissa, jossa keskusta-alueilla tilanne on pysynyt melko vakaana (Oulu, Kuopio, Vaasa, Joensuu) sekä kaupungeissa, joissa 65 vuotta täyttäneiden osuus on kasvanut hitaammin keskustassa kuin lähiöissä (Lahti, Pori, Lappeenranta). Seurannan lopussakin kuitenkin useimmissa kaupungeissa 65 vuotta täyttäneiden osuus oli keskustassa suurempi kuin lähiövyöhykkeellä. Seinäjoella tämän ikäryhmän osuus on pysynyt koko ajan keskustassa selvästi suurempana kuin lähiöissä.²⁶ Seinäjoen keskustassa jo yli kolmannes väestöstä on 65 vuotta täyttäneitä ja myös Lappeenrannassa, Porissa ja Lahdessa osuus on ylittänyt 30 prosenttia. Väestön ikääntyminen liittyy selvemmin lähiövyöhykkeeseen kuin keskustaan, mutta ainakaan vielä tämän seurannan aikana lähiövyöhyke ei useimmissa kaupungeissa ohittanut keskustaa 65 vuotta täyttäneiden osuudessa. Kehysalueilla on vaihtelevaa kehitystä, mutta seurannan lopussa 65 vuotta täyttäneiden osuus on niillä pääosin joko pienin tai samalla tasolla kuin lähiövyöhykkeellä.

---

²⁶ Seinäjoen keskustan tulos liittyy ilmeisesti ainakin iäkkäille vuokrattaviin niin sanottuihin senioriasuntoihin, joita sijaitsee paljon keskustassa.

Kuvio 20a. 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä vuosina 1995–2019 aluetyypin mukaan, %.

Kuvio 20b. 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä vuosina 1995–2019 aluetyypin mukaan, %.

Täydentävät väestön demografisen rakenteen indikaattorit

Tarkastelimme vanhimman ikäryhmän osuuden lisäksi täydentävinä indikaattoreina alle 18-vuotiaiden osuutta väestöstä, yksin asuvien osuutta asuntokunnista, yksinhuoltajaperheiden osuutta lapsiperheistä sekä lähtömuuttoasteetta. Näistä lähtömuuttoaste ei varsinaisesti kuvaa väestön rakennetta, vaan väestörakenteen kehityksessä olennaista prosessia eli muuttoliikkeen kautta tapahtuvaa väestön vaihtuvuutta.²⁷

Alle 18-vuotiaiden osuus väestöstä on laskenut kaikissa kaupungeissa (kuten koko Suomessa). Kaupunkien välillä ei ole suuria eroja. Vuonna 2019 osuus vaihteli kaupunkimaisilla alueilla Turun 15 prosentista Oulun ja Seinäjoen 21 prosenttiin. Tulokset toistavat edellä tehtyjä havaintoja keskustojen vanhemmasta ikärakenteesta: keskustoissa on pienin 0–17-vuotiaiden osuus kaikissa kaupungeissa. Lähiövyöhykkeet eivät ole tässä tapauksessa kuitenkaan yhtä selvästi ottaneet keskusta-alueita kiinni, eli ne ovat pysyneet selvemmin lapsiperhealueina. Oletettavasti taustalla on ainakin asuntojen kokoon ja hintatasoon sekä asuinympäristöä koskeviin toiveisiin liittyviä syitä. 0–17-vuotiaiden osuus on kuitenkin laskenut myös lähiövyöhykkeellä kaikissa kaupungeissa. Keskusta-alueiden osalta on jonkin verran eroja kaupunkien välillä: 0–17-vuotiaisten osuus on useimmissa kaupungeissa laskenut keskustoissa, mutta etenkin pääkaupunkiseudulla ja Seinäjoella osuus on kääntynyt nousuun seurannan lopulla.

Kaupunkien välillä ei ole suuria eroja yksin asuvien osuudessa: *yksin asuvien osuus asuntokunnista* on kasvanut kaikissa tutkimuskaupungeissa ja vuonna 2019 noin puolet asuntokunnista oli yhden hengen asuntokuntia (suurimmillaan hiukan yli 50 % Tampereella ja Turussa). Yksin asuminen on yleisintä kaupunkien keskustoissa, joissa pääosin 60–70 prosenttia asuntokunnista on yksin asuvien asuntokuntia. Yksin asuminen on kuitenkin yleistynyt myös lähiövyöhykkeillä, joilla vajaa puolet asuntokunnista on seurannan lopussa yksin asuvien asuntokuntia.

Kaikissa kaupungeissa *yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä* on suurin keskusta-alueilla ja pienin kehysalueilla. Osuus on kasvanut jonkin verran. Muissa kaupungeissa se oli vuonna 2019 noin 30 prosenttia lapsiperheistä, mutta Oulussa, Kuopiossa, Jyväskylässä, Vaasassa ja Seinäjoella hiukan alemmalla 24–27 prosentin tasolla. Ero keskusta- ja lähiöalueiden välillä on pysynyt melko samanlaisena. Selvin muutos on pääkaupunkiseudulla, jossa yksinhuoltajaperheiden osuus on laskenut keskustassa 37 prosentista samalle noin 30 prosentin tasolle kuin lähiövyöhykkeellä. Tampereella ja Turussa ero on supistunut hieman, kun osuus on noussut nopeammin lähiövyöhykkeellä. Muissa kaupungeissa ero keskustan ja lähiövyöhykkeen välillä on hiukan kasvanut. Suurimmillaan ero on Seinäjoella (55 % keskustassa, 25 % lähiövyöhykkeellä).

Lähtömuuttoaste laskettiin kullekin aluetyypille osa-alueiden väkiluvuilla painotettuna keskiarvona kolmen edeltävän vuoden keskimääräisestä lähtömuuttoasteesta (vuoden aikana osa-alueelta pois muuttaneiden osuus edellisen vuoden lopun väkiluvusta). Tutkimuskaupungit ovat keskenään suunnilleen samalla tasolla: 11–16 prosenttia kaupunkien osa-alueiden väestöstä on muuttanut vuosittain toiselle osa-alueelle tai pois kaupungista. Lähtömuutto on kaikissa kaupungeissa vilkkainta keskustassa ja vähäisintä kehysalueella. Eron suuruus keskustan ja lähiöiden välillä kuitenkin vaihtelee: keskusta erottuu suurella lähtömuuttoasteella etenkin Oulussa, Jyväskylässä, Vaasassa ja Joensuussa (keskustan lähtömuuttoaste yli 20 % seurannan lopussa). Pienimmillään ero on Kuopiossa ja Lappeenrannassa. Tarkastelujakson aikana on tapahtunut jonkin verran muutoksia: useissa kaupungeissa lähtömuutto vilkastui 1990-luvun lopussa, ja keskustan ja lähiövyöhykkeen välinen ero on monessa kaupungissa kasvanut muuttoliikkeen pysyessä melko vakaana lähiövyöhykkeellä ja kasvaessa keskustoissa. Oulussa lähtömuuttoaste on laskenut 2000-luvun puolivälistä lähtien sekä keskustassa että lähiövyöhykkeellä ja Vaasassa se on laskenut lähiövyöhykkeellä.

Näiden tarkastelujen perusteella tutkittujen kaupunkien keskustoissa korostuu lähiövyöhykkeitä suurempi 65 vuotta täyttäneiden, yksin asuvien ja yksinhuoltajaperheiden osuus sekä korkeampi muuttovilkkaus. Lähiövyöhykkeillä puolestaan alle 18-vuotiaiden osuus väestöstä on suurempi. Erot vaikuttavat muuten melko pysyviltä urbaaniuden asteeseen kytkeytyviltä piirteiltä, mutta 65 vuotta täyttäneiden osuuden ja jossain määrin myös yksin asuvien osuuksien osalta lähiövyöhykkeet ovat ottaneet keskustoja kiinni.

²⁷ Yksin asuvien ja yksinhuoltajaperheiden havaittavat osuudet ovat oletettavasti varsinkin seurannan lopussa jossain määrin yliarvioituja, koska yhteishuoltajuustilanteita ei ole mahdollista havaita aineistosta, vaan näissä tilanteissa lasten asuinpaikaksi määritetty vain yksi asunto.

Demografisen rakenteen kehitys lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan

Kerrostalovaltaisten lähiöalueiden väestö on pääsääntöisesti vanhempaa kuin pientalovaltaisilla alueilla (Kuvio 21). Joensuussa ja Tampereella 65 vuotta täyttäneiden osuus on kuitenkin hieman suurempi pientaloalueilla. Osuus on kasvanut pääosin samaan tapaan pien- ja kerrostaloalueilla. Osassa kaupungeista vanhimman ikäryhmän osuus on kuitenkin kasvanut nopeammin kerrostaloalueilla (etenkin Pori, mutta myös Lahti, Lappeenranta, Turku ja Vaasa). Kuvioissa näkyvät äkilliset muutokset kuvaavat erityisesti asuntorakentamisen yhteyttä ikärakenteeseen: uusiin asuntoihin muuttavissa korostuvat nuoret ikäryhmät, jolloin ikärakenteet voivat muuttua nopeastikin.²⁸

Täydentävät väestön demografisen rakenteen indikaattorit lähiöalueilla

0–17-vuotiaiden osuus väestöstä on lähiövyöhykkeellä pienin kerrostalovaltaisilla alueilla, mikä vahvistaa kuvaa kerrostalolähiöistä pientaloalueita vanhemman väestön alueina. Osuus myös laski kerrostalovaltaisilla alueilla varsinkin ennen 2010-lukua. Eräissä kaupungeissa alle 18-vuotiaiden osuus on laskenut myös pientalovaltaisilla alueilla (selvimmin pääkaupunkiseutu, Tampere, Seinäjoki, Pori, Joensuu). Toisissa kaupungeissa taas osuus on pysynyt pientaloalueilla ennallaan, jolloin ero pien- ja kerrostalovaltaisten alueiden välillä on kasvanut (Turku, Kuopio, Jyväskylä, Lahti, Vaasa, Lappeenranta). Lahdessa, Lappeenrannassa, Turussa ja Vaasassa ero kerrostalo- ja pientaloalueiden välillä on kasvanut sekä 65-vuotiaiden että 0–17-vuotiaiden osuuden osalta.

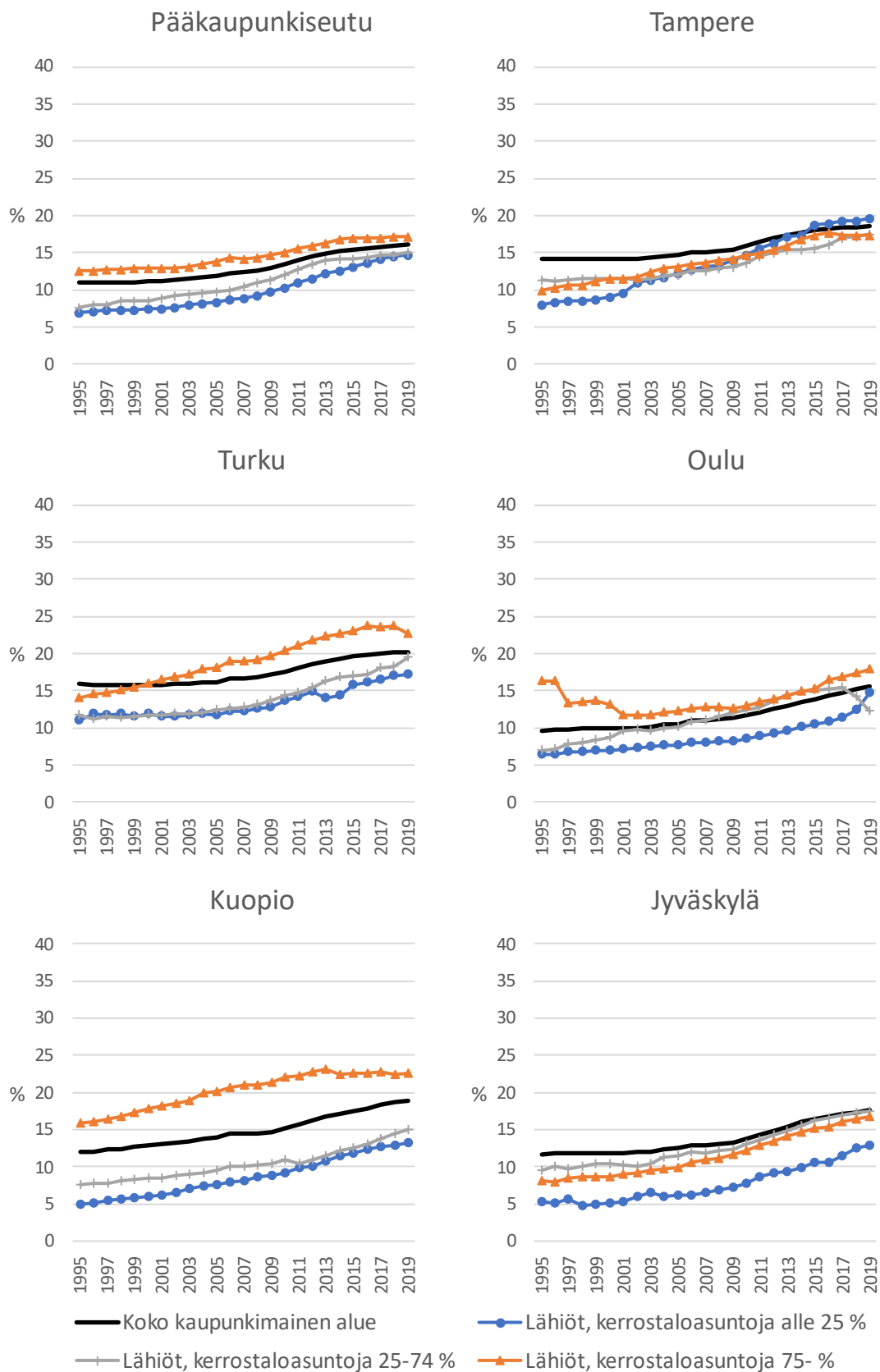
Yksin asuvien osuus on kaikissa kaupungeissa suurempi kerrostalo- kuin pientalovaltaisilla lähiöalueilla. Useimmissa kaupungeissa tämä osuus on kasvanut kaikissa kerrostalo-osuuden luokissa. Monessa kaupungissa ero pientalo- ja kerrostaloalueiden välillä on kuitenkin kasvanut (selvimmin Turku, Kuopio, Jyväskylä, Lahti, Vaasa, Lappeenranta). Nämä ovat samat kaupungit, joissa ero kasvoi myös 0–17-vuotiaiden osuudessa, ja myös yksin asumisen osalta tässä onkin oletettavasti kyse ikääntyneiden osuuden nopeammasta kasvusta kerrostaloalueilla.

Kaikissa kaupungeissa *yksinhuoltajien osuus* lapsiperheistä on suurin kerrostalovaltaisilla lähiöalueilla ja pienin pientalovaltaisilla lähiöalueilla (huom. Seinäjoella ja Joensuussa ei ole kerrostalovaltaista aluetyyppeä). Suurin tämä ero on Porissa, jossa noin puolet kerrostalovaltaisten lähiöalueiden lapsiperheistä mutta vain viidennes pientalovaltaisten alueiden lapsiperheistä on yksinhuoltajaperheitä. Yksinhuoltajaperheiden osuus on pääosin kasvanut kaikissa kaupungeissa ja kerrostalo-osuuden luokissa. Kuopion, Lahden ja Vaasan pientalovaltaisilla alueilla se on kuitenkin pysynyt samalla tasolla, ja tämän myötä ero pientalo- ja kerrostaloalueiden välillä on kasvanut näissä kaupungeissa.

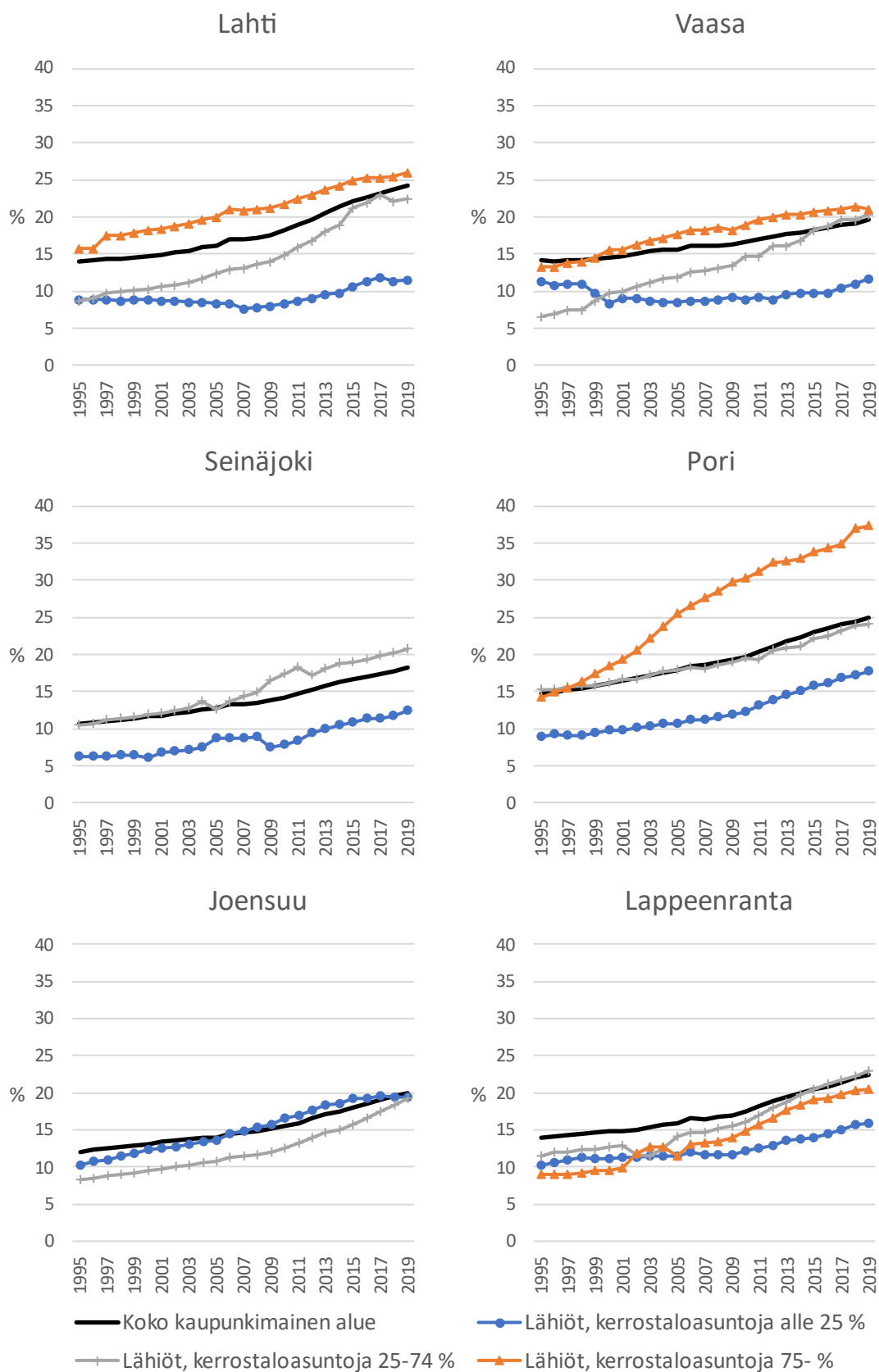
Alueelta muuttaminen on vilkkaampaa kerrostalovaltaisilla kuin pientalovaltaisilla lähiöalueilla. Eron suuruus vaihtelee kaupunkien välillä: tarkastelujakson lopussa ero lähtömuuttoasteessa on pienimmillään (2–4 %-yksikköä) Turussa ja Porissa ja suurimmillaan (9–10 %-yksikköä) Oulussa, Jyväskylässä, Vaasassa ja Joensuussa. Osassa kaupunkeja tämä ero on jonkin verran kasvanut poismuuton kasvaessa kerrostalovaltaisilla alueilla ja vähentyessä pientalovaltaisilla alueilla (etenkin pääkaupunkiseutu, Tampere, Kuopio, Jyväskylä ja Vaasa). Oulussa lähtömuutto on jo vuosia vähentynyt kummankintyyppisillä alueilla ja Porissa lähtömuutto on vähentynyt kerrostalovaltaisilla alueilla.

Kerrostalovaltaiset lähiöalueet erottuvat pientalovaltaisista alueista samaan tapaan demografisilla indikaattoreilla kuin lähiövyöhykkeet keskusta-alueista: kerrostaloalueilla korostuu pientaloalueita suurempi 65 vuotta täyttäneiden, yksin asuvien ja yksinhuoltajaperheiden osuus sekä korkeampi muuttovilkkaus. Pientaloalueilla taas alle 18-vuotiaiden osuus väestöstä on suurempi. Eräissä kaupungeissa nämä erot kerrostalo- ja pientaloalueiden välillä ovat myös kasvanneet.

²⁸ Osittain kyse voi olla myös alueiden siirtymistä kerrostalo-osuuden luokasta toiseen seurannan aikana. Tässäkin kuitenkin oletettavasti on taustalla etenkin asuntorakentaminen.

Kuvio 21a. 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä vuosina 1995–2019 lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan, %.

Kuvio 21b. 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä vuosina 1995–2019 lähiöalueilla kerrostaloasuntojen osuuden mukaan, %.

65 vuotta täyttäneiden osuuden kehityksen vaihtelu yksittäisten lähiöalueiden välillä

Lähiöalueiden välillä on siinä määrin hajontaa 65 vuotta täyttäneiden osuudessa kerrostalo-osuuden mukaisten luokkien sisälläkin, että tämä luokitus ei erottele alueita toisistaan kovin selvästi. Vaasassa, Porissa ja Lahdessa pientalovaltaiset alueet erottuvat hieman selvemmin pienemmällä 65 vuotta täyttäneiden osuudella. Lisäksi etenkin Tampereella ja Oulussa pienimmän osuuden alueisiin ei kuulu kerrostalovaltaisia alueita ja Espoossa suurimman osuuden alueisiin ei kuulu pientalovaltaisia alueita.

Luokkien sisäisen vaihtelun suuruus ei tyypillisesti ole myöskään juuri muuttunut seurannan aikana. Oulussa on kuitenkin kasvanut pientalovaltaisten alueiden välinen vaihtelu ja Vantaalla kerrostalovaltaisten alueiden välinen vaihtelu. Toisaalta Lahdessa ja Helsingissä vaihtelu on pienentynyt kerrostalovaltaisten alueiden välillä.

Yli 65-vuotiaiden osuudessa ei juurikaan erotu yksittäisiä poikkeavia alueita. Osittain tässä on kyse siitä, että muut alueet ovat ottaneet kiinni aiemmin muita suuremman osuuden alueita (etenkin Vaasassa ja Joensuussa). Pääkaupunkiseudun kunnissa, Turussa, Seinäjoella ja Lappeenrannassa erottuu jossain määrin pari suuremman osuuden aluetta, Tampereella yksi alue. Vantaalla ja Tampereella kärkialueet ovat erottuneet erityisesti 2010-luvun aikana. Kuopiossa taas erottuu kaksi pientalovaltaista aluetta, joilla osuus on pysynyt varsin pienenä. Suurimmat 65 vuotta täyttäneiden osuudet, noin 40 prosenttia, löytyvät Turusta ja Porista. Tampereella ylletään maksimissaan noin 35 prosentin tasolle ja muualla maksimi on enintään 30 prosentin tasoa.

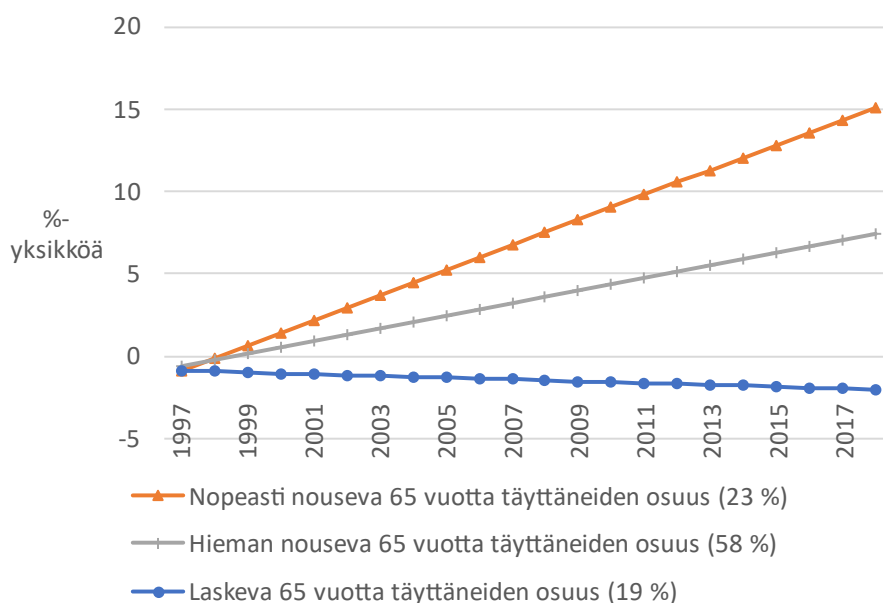
65 vuotta täyttäneiden osuuden kehityskulkutyypit lähiöalueilla

Käsitlemme seuraavaksi tuloksia lähiöiden demografisen rakenteen kehityskulkutyypin analyysistä. Tämä analyysi perustuu 65 vuotta täyttäneiden osuuteen väestöstä vuosina 1997–2018. Päädyimme myös tässä ikärakenteen kehityksen kuvauksessa kolmen kehityskulkutyypin käyttöön.²⁹ Mallinnuksen tarkat tulokset mallista, jossa ovat kaikki muut selittävät muuttujat paitsi 65 vuotta täyttäneiden alkuarvo, näkyvät liitetaulukossa 3.

Kehityskulkutyypit kuvataan kuviossa 22. Enemmistössä alueista ikärakenne vanheni jonkin verran tällä indikaattorilla mitattuna: keskimmaisessa kehityskulkutyypissä (58 % alueista) 65-vuotiaiden osuus nousi keskimäärin 7,7 prosenttiyksikköä. Noin neljännes alueista oli tätä suuremman kasvun uralla, jossa nousua oli keskimäärin 15 prosenttiyksikköä. Kaikkialla ikärakenne ei ole kehittynyt (näin mitattuna) vanhenevaan suuntaan: laskevan tai vakaan 65-vuotiaiden osuuden tyyppiin sijoittui viidennes alueista. Keskimäärin osuus oli tässä kehityskulkutyypissä laskenut yhdellä prosenttiyksiköllä vuosien 1997 ja 2018 välillä.

²⁹ Neljän tyyppin mallissa kaikkia tyypejä ei havaittu kaikissa taustamuuttujien luokissa. Sekä kolmen että neljän tyyppin mallissa erottui laskevan osuuden tyyppi ja joko kaksi tai kolme nousevan osuuden tyyppiä.

Kuvio 22. Kolme kehityskulkua 65 vuotta täyttäneiden osuudessa väestöstä, mallin ennustamat muutokset vuoteen 1997 verrattuna (lähiöalueet, joilla vähintään 25 % kerrostaloasuntoja vuonna 1997).

Kaikki muut kaupungit erottuvat Helsingistä 65 vuotta täyttäneiden osuuden kehityksessä: nopea 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvu oli harvinaisempaa Helsingin lähiöalueilla kuin muissa kaupungeissa.³⁰ Ennen muiden tekijöiden vakiointia Vaasa ja Lappeenranta erottuivat Helsingistä tässä suhteessa eniten (nopeaa 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvua) ja Oulu vähiten. Oulun jälkeen lähimpänä Helsingin lähiöalueiden kehitystä olivat Tampere, Joensuu ja Seinäjoki. Asuntokantatekijöiden vakioinnin jälkeen (Liitetaulukko 3) nopeimman ikääntymisen kehityskulku korostuu Helsinkiin verrattuna eniten Lahdessa/Porissa, Vaasassa ja Lappeenrannassa. Pienin ero Helsinkiin on tällöin Seinäjoella ja Joensuussa. Erityisesti asuntokannan iän huomioon ottaminen tuotti näitä muutoksia kaupunkien välisissä eroissa, eli voidaan sanoa, että Lahdessa/Porissa ikääntyminen on ollut lähiöalueilla nopeampaa kuin olisi voitu olettaa rakennuskannan iän perusteella, ja toisaalta Seinäjoen ja Joensuun lähiöalueilla Helsinkiä nopeampi ikääntyminen liittyy osittain juuri asuntokannan ikään.³¹

Vähintään 65-vuotiaiden osuuden alkuarvo seurannan alussa vuonna 1997 selittää jonkin verran kaupunkien välisiä eroja kehityskuluissa. Kun tämä alkuarvo otetaan huomioon, Espoo ja Vantaa eivät juurikaan erotu Helsingistä kehityksessään. Tässä on kyse siitä, että Espoon ja Vantaan lähiöalueilla oli seurannan alussa Helsinkiä nuorempi ikärakenne (ei juurikaan enää seurannan lopussa), ja nuorempi ikärakenne seurannan alussa puolestaan on ollut yhteydessä nopeampaan 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvuun (ks. alla). Helsingin alueiden hitaampi ikääntyminen naapurikuntiin verrattuna liittyy siis Helsingin ”etumatkaan” samaan tapaan kuin maahanmuuttajia koskeneessa vastaavassa analyysissä. Seinäjoen lähiöalueet puolestaan erottuvat alkuarvon vakioinnin myötä Helsinkiä nopeammalla ikääntymisellä. Seurannan alussa Seinäjoella oltiin suunnilleen samalla tasolla kuin Helsingissä, mutta 65 vuotta täyttäneiden

³⁰ Lahti ja Pori yhdistettiin jälleen samaan luokkaan. Tässä tapauksessa syynä oli, että Porissa ei yhdelläkään alueella enemmistö asuntokannasta ollut rakennettu 1980- eikä 1990-luvulla, ja tästä seurasi ongelmia eräissä malleissa. Lahdessa oli ikärakenteen kehityskulutyyppien jakauma lähellä Porin jakaumaa (kuitenkin niin, että Porissa oli hieman selvempää painottuminen suurimman 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvun tyyppiin)

³¹ Helsingissä 47 prosenttia analyysissä mukana olevista alueista sijoittui vuonna 1997 yleisimmältä rakennusajankohdaltaan luokkaan ”ennen 1970-lukua”, kun Seinäjoella ja Joensuussa vastaava osuus oli kaikkein pienin, 12,5 prosenttia (yksi kahdeksasta analyysissä mukana olevasta alueesta kummassakin kaupungissa). Lahden ja Porin yhteensä 29 alueesta taas 13:ssa eli 45 prosentissa ”ennen 1970-lukua” oli yleisin luokka (Porissa 64 %, Lahdessa 27 %, lähinnä muita kuin kerrostalovaltaisia alueita).

osuus kasvoi siellä nopeammin kuin Helsingin lähiöalueilla. Tämä liittyy johonkin muuhun kuin huomioon otettuihin asuntokantatekijöihin tai alkuarvoon.

Asuntokannan ikä oli asuntokantatekijöistä selvimmän yhteydessä väestön ikärakenteen kehitykseen.³² Nopea 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvu oli selvästi vähäisintä ennen 1970-lukua rakennetuilla alueilla (näistä 5 % sijoittui tähän nopean kasvun kehityskulkuun). Tätä nuoremmilla alueilla väestön nopeaa vanhenemista tapahtui tällä mittarilla mitattuna etenkin 1970-luvun alueilla, joista 45 prosenttia sijoittui nopeimman kasvun tyyppiin. 1980-luvun alueista sen sijaan vain 17 prosenttia ja 1990-luvun alueista 16 prosenttia sijoittui tähän tyyppiin. Muiden asuntokantatekijöiden ja kunnan vakioinnin jälkeen selvin ero on ennen 1970-lukua rakennettujen ja muiden alueiden välillä (Liitetaulukko 3), mutta eri aikakausien alueiden välinen järjestys on sama kuin vakioimattomissa havainnoissa. Nämä erot kuvastavat alueiden ”elinkaaria”: 1970-luvulla uusille alueille muuttaneiden lapsiperheiden vanhemmat, jotka kuuluivat usein suuriin ikäluokkiin, tulivat tämän analyysin tarkastelujaksolla eläkeikänsä, kun taas uudemmilla alueilla väestö on tyypillisesti nuorempaa ja vanhemmilla alueilla jo valmiiksi vanhempaa. 65 vuotta täyttäneiden alkuarvon huomioon ottaminen selittää erityisesti 1990-luvulla rakentamisen huippunsa kokeneiden alueiden tuloksia: ne eivät tällöin enää erotu vanhimmista alueista, eli niiden ikärakenteen vanheneminen on liittynyt niiden nuoreen ikärakenteeseen seurannan alussa.³³

Kerrostaloasuntojen osuuden yhteys ikärakenteen kehitykseen on ollut heikko. Ilman vakiointeja tai pelkkä kunta vakioituna yhteyttä ei juuri ole, mikä saattaa aiempien havaintojemme (Kuvio 21) perusteella johtua osittain siitä, että yhteys on erilainen eri kaupungeissa. Muiden asuntokantatekijöiden vakioinnin jälkeen (Liitetaulukko 3) suurempi kerrostaloasuntojen osuus on jossain määrin yhteydessä 65 vuotta täyttäneiden osuuden nopeampaan kasvuun. Alkuarvon vakioiminen ei poista yhteyttä.

ARA-vuokra-asuntojen osuudella on heikko positiivinen yhteys nopeaan 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvuun ennen vakiointeja ja kunnan vakioinnin jälkeen, mutta rakennusajankohdan ja kerrostaloasuntojen osuuden vakioinnin myötä yhteys häviää (Liitetaulukko 3), eli sillä ei ole näistä tekijöistä riippumatonta yhteyttä väestön vanhenemiseen. Alkuarvon vakioiminen tuo esiin *negatiivisen* yhteyden: suuremman ARA-vuokra-asuntojen osuuden alueilla ikärakenne on vanhentunut *vähemmän* kuin voisi odottaa muiden asuntokantatekijöiden, kunnan ja 65 vuotta täyttäneiden osuuden keskimäärin pienen alkuarvon perusteella. Tämän taustalla voisi olla esimerkiksi lapsiperheiden priorisointi kuntien vuokra-asuntojen jaossa.

Taulukko 4 havainnollistaa asuntokantatekijöiden yhteyksiä ikärakenteen kehityskulkuun. Taulukon luvut perustuvat liitetaulukko 3:ssa esitettyihin tuloksiin ja ne on laskettu Tampereen tasolle, kuten pienituloisuuden kehitystä koskeneessa vastaavassa taulukossa. Tämä tarkoittaa, että 65 vuotta täyttäneiden osuuden nopea kasvu on näissä ennusteissa erityisesti Helsinkiä yleisempää, mutta suunnilleen samalla tasolla usean muun kaupungin kanssa (kuitenkin vähäisempää kuin Lahdessa/Porissa, Vaasassa ja Lappeenrannassa). Kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuuksien pienet, keskitason ja suuret arvot perustuvat Tampereen tässä analyysissä mukana olleiden alueiden jakaumaan.³⁴ Tässäkin taulukossa on otettava huomioon taustalla olevan mallin perustuminen kaikkiin Lähiöohjelma-kaupunkeihin ilman selittävien muuttujien yhteyksien vaihtelun sallimista kaupunkien välillä tai muista selittävästä muuttujista riippuen. Taulukosta nähdään, että ikärakenteen muutoksen tapauksessa kerrostalo- ja vuokra-asuntojen osuudet asuntokannasta eivät ole erityisen oleellisia selittäjiä, vaan selvästi suurempi merkitys on asuntokannan iällä.

³² Asuntokannan iän mittaamisessa ennen 1960-lukua rakennetut alueet yhdistettiin tässä 1960-luvulla rakentamisen huippunsa kokeneiden alueiden kanssa samaan luokkaan, koska yksikään vanhimman asuntokannan alue ei sijoittunut suurimman 65 vuotta täyttäneiden kasvun luokkaan. 1960-luvun alueista yhdeksän prosenttia sijoittui tähän luokkaan, mutta 1960-luvun alueet olivat kuitenkin lähempänä vanhimman rakennuskannan alueita kehityskulultaan.

³³ Yksikään 1990-luvun alueista ei ollut alkuarvoltaan kahdessa ylimmässä 65 vuotta täyttäneiden osuuden neljänneksessä. Ennen 1960-lukua rakentamisen huipun kokeneista alueista ylimmässä alkuarvon neljänneksessä oli 67 prosenttia, 1960-luvun alueista 53 prosenttia, 1970-luvun alueista 12 prosenttia ja 1980-luvun alueista kahdeksan prosenttia.

³⁴ Kerrostaloasuntojen osuuden osalta 53,2 prosenttia, 92,9 prosenttia ja 99,3 prosenttia ja ARA-vuokra-asuntojen osuuden osalta 0 prosenttia, 31,3 prosenttia ja 64,3 prosenttia.

Taulukko 4. 65 vuotta täyttäneiden osuuden vuosien 1997–2018 kehityskulkutyyppien ennustetut todennäköisyydet Tampereella vuosina 1997–1998 mitattujen asuntokantatekijöiden mukaan.

		Ikärakenteen kehityskulkutyytit, % alueista			
		Laskeva 65 v.	Hieman nouseva 65 v.	Nopeasti nouseva 65 v.	
Asuntojen yleisin rakennusajankohta		täyttäneiden osuus	täyttäneiden osuus	täyttäneiden osuus	Yhteensä, %
Kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuudet pieniä	Ennen 1970-lukua	48,5	49,5	2,0	100
	1970-luku	4,5	61,6	33,9	100
	1980-luku	5,4	80,9	13,7	100
	1990-luku	16,2	67,1	16,8	100
Kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuudet keskitasoa	Ennen 1970-lukua	43,9	52,7	3,4	100
	1970-luku	3,2	51,3	45,6	100
	1980-luku	4,3	75,1	20,6	100
	1990-luku	12,8	62,2	25,1	100
Kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuudet suuria	Ennen 1970-lukua	38,8	56,1	5,0	100
	1970-luku	2,2	43,8	53,9	100
	1980-luku	3,3	70,1	26,6	100
	1990-luku	9,9	57,9	32,3	100

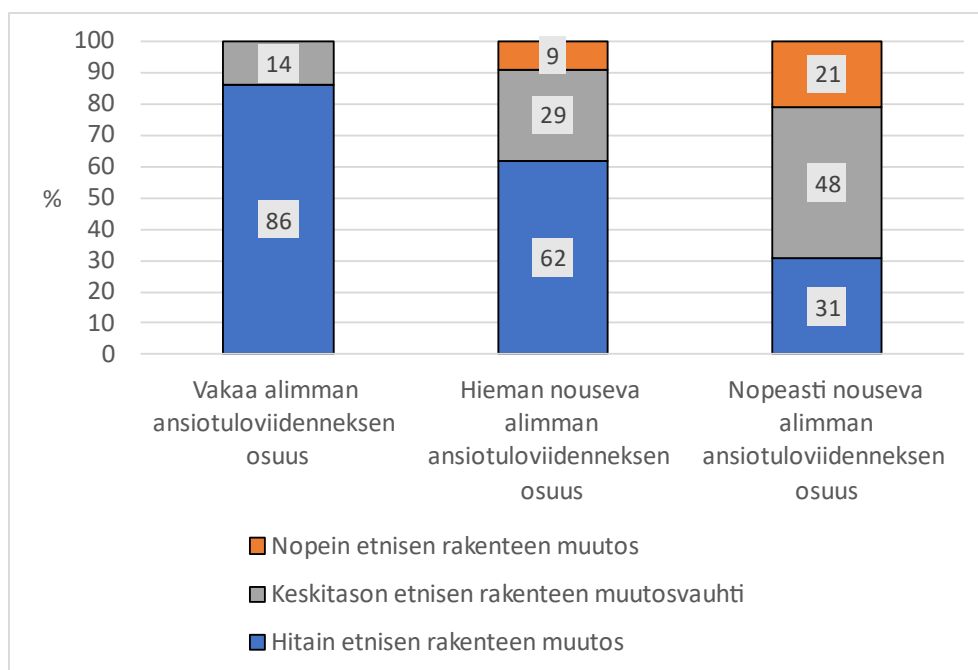
Huom. Pienet osuudet tarkoittavat 5. prosenttipistettä, keskitaso tarkoittaa mediaania (50. prosenttipiste eli keskimäinen havainto), ja suuret osuudet tarkoittavat 95. prosenttipistettä kunkin muuttujan jakaumassa Tampereen 43:lla tässä analyysissä mukana olleella alueella.

Pienempi 65-vuotiaiden osuus seurannan alussa vuonna 1997 ennusti nopeampaa osuuden kasvua. Kehitys seurannan aikana siis tasoitti alueiden välisiä eroja ikärakenteessa. Nopeinta kasvu oli toiseksi alimmassa alkuarvon neljänneksessä, jossa yli puolet alueista oli 1970-luvun alueita. Alimmassa neljänneksessä eli nuorimman väestön alueilla taas lähes puolet alueista oli 1990-luvulla rakentamisen huipun kokeneita alueita. Alueen yleisimmän rakennusajankohdan vakioimisen myötä väestön ikärakenteen alkuarvon yhteys 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvuun on suoraviivaisempi siten, että nuorempi ikärakenne ennusti nopeampaa kasvua.

Sosioekonomisen, etnisen ja demografisen rakenteen väliset yhteydet

Edellä tarkastelluista kehityskuluista erityisesti sosioekonomisen ja etnisen väestörakenteen kehityskulut ovat yhteydessä toisiinsa. Kuvaamme seuraavaksi näitä yhteyksiä.³⁵ Tulokset koskevat vähintään 500 asukkaan lähiöalueita, joiden asutuista asunnoista vähintään 25 prosenttia oli kerrostaloasuntoja vuoden 1997 lopussa. Kaikkia kehityskulkuja seurattiin vuosina 1997–2018.

Kuviosta 23 nähdään, että mitä enemmän alimpaan ansiotulojiendenneksen kuuluvien osuus on kasvanut, sitä yleisemmin myös muiden kuin länsimaisten maahanmuuttajien osuus on kasvanut nopeasti. Toisaalta myös nopeasti kasvavan pienituloisuuden alueista noin kolmannes kuuluu hitaimman etnisen rakenteen muutoksen tyyppiin, eli tutkimuskaupunkien lähiöissä nämä kaksi kehityskulkua eivät kaikissa tapauksissa ole tiukasti kytköksissä toisiinsa. Toisin päin tarkasteltuna muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuuden vähäisimmän kasvun alueista vain kahdeksan prosenttia kuuluu nopeimman pienituloisuuden kasvun tyyppiin, 30 prosenttia keskimääräisen kasvun alueista, ja 45 prosenttia suurimman kasvun alueista. Näiden kahden väestörakennetekijän välillä on siis selvä mutta ei deterministinen yhteys.

Kuvio 23. Alueiden sijoittuminen väestön etnisen rakenteen kehityskulkutyypeille alimpaan ansiotulojiendenneksen kuuluvien osuuden kehityskulkutyyppiin mukaan.

Kuviossa 23 eriteltyt sosioekonomisen ja etnisen rakenteen muutoksen yhdistelmät painottuvat eri kaupunkeihin. Pääkaupunkiseudun kaupunkien osuudet ovat sitä suurempia, mitä nopeamman etnisen rakenteen muutoksen tyyppistä on kyse. Hieman nousseen pienituloisten osuuden ja nopeasti kasvaneen muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuuden yhdistelmän kaikki 14 aluetta ovat pääkaupunkiseudulla. Nopeasti kasvaneen pienituloisuuden ja nopeasti muuttuneen etnisen rakenteen yhdistelmän 11 alueesta seitsemän on pääkaupunkiseudulta, yksi Lappeenrannasta ja kolme Turusta.

³⁵ Nämä tulokset ovat peräisin ns. dual trajectory -malleista, joissa mallinnetaan yhtäaikaaisesti alueiden kehityskulkuja kahdella ulottuvuudella. Kuvioissa 23, 25 ja 26 esitettävät luvut ovat tilastollisen mallinnuksen tuottamia mahdollisia todennäköisyyksiä.

Pienimmillään pääkaupunkiseudun osuus on nopeasti kasvaneen pienituloisuuden ja hitaan etnisen rakenteen muutoksen yhdistelmässä, jonka 16 alueesta vain yksi on pääkaupunkiseudulta, mutta kuusi Oulusta ja viisi Turusta. Nämä erot selittävät osittain, miksi yhteys ei ole kuviossa 23 voimakkaampi: pääkaupunkiseudun ulkopuolella pienituloisuuden nopea kasvu ilman samanaikaista maahanmuuttajaväestön nopeaa kasvua on ollut yleisempää. Pääkaupunkiseudun nopeasti kasvaneen pienituloisuuden 13 alueesta seitsemässä eli 54 prosentissa myös etninen rakenne muuttui nopeasti (vastaavasti 22 prosentissa hieman kasvaneen pienituloisuuden alueista eikä yhdelläkään vakaan pienituloisten osuuden alueella).

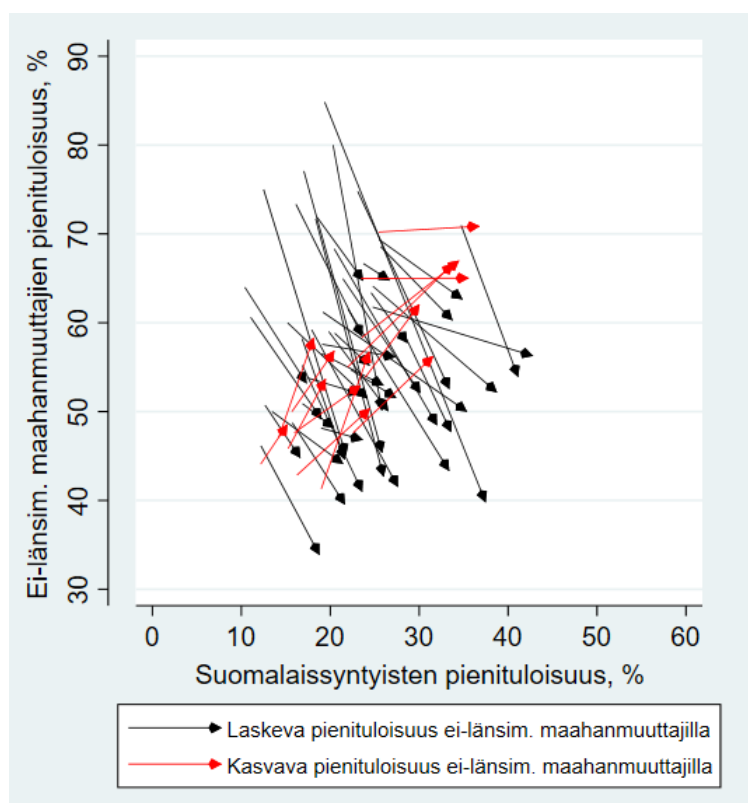
Sosioekonomisen ja etnisen rakenteen muutosten välisen yhteyden taustalla voi olla useampia erilaisia mekanismeja. Ensinnäkin voi olla niin, että sosioekonominen ja etninen rakenne muuttuvat samojen henkilöiden muuttojen myötä. Esimerkiksi yksittäisessä lähiössä maahanmuuttajien osuus työikäisistä voi kasvaa, jos alueelle muuttajissa korostuvat maahanmuuttajat ja sieltä pois muuttavissa suomalaissyntyiset. Koska muilla kuin länsimaalaisilla maahanmuuttajilla tulotaso on keskimäärin matalampi kuin koko väestössä, tällaisessa tilanteessa sekä alueelle muuttajat että sieltä pois muuttavat saattavat muuttaessaan laskea väestön tulotasoa. Tällöin alueen tulotason muutos riippuu siitä, kuinka alueelle muuttaneiden tulotaso kehittyy alueella asuttaessa. Toinen mahdollinen selitys on, että sosioekonomisen ja etnisen rakenteen muutoksissa on kyse eri henkilöistä. Esimerkiksi jos alueen vetovoimaisuus maksukykyisten kotitalouksien muuttoliikkeessä vähenee, asuntojen hinnat ja vuokrat voivat laskea tai jäädä jälkeen muiden alueiden kehityksestä. Tällöin pienituloisilla on paremmat edellytykset saada alueelta asunto, ja väestön tulotaso voi laskea. Maahanmuuttajilla puolestaan voi paitsi alemman tulotason, myös esimerkiksi asuntomarkkinoilla tapahtuvan syrjinnän (Öblom & Antfolk 2017) vuoksi olla vaikeuksia löytää asuntoa muilta alueilta, jolloin myös heitä voi päätyä alueelle enenevästi. Tällaisessa tilanteessa väestön tulotason lasku ja maahanmuuttajien osuuden nousu ovat ainakin osin erillisiä prosesseja, jotka eivät välttämättä liity samoihin henkilöihin.

Emme tässä tutkimuksessa tutki näitä erilaisia mekanismeja sosioekonomisen ja etnisen rakenteen muutosten välisessä yhteydessä. Selvitimme kuitenkin, kuinka toisaalta suomalaissyntyisten, toisaalta muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien pienituloisuus on kehittynyt pienituloisuuden nopeimman kasvun alueilla.³⁶ Tätä kuvataan kuviossa 24. Siinä vaaka-akselilla kuvataan suomalaissyntyisten 25–59-vuotiaiden pienituloisuutta ja pystyakselilla muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien pienituloisuutta tässä ikäryhmässä. Kuvioon on piirretty kullekin nopeasti kasvaneen pienituloisuuden alueelle nuoli, joka lähtee vuoden 1997 tilanteesta näiden kahden ryhmän pienituloisuudessa ja päättyy vuoden 2018 tilanteeseen. Oikealle suuntautuvat nuolet tarkoittavat pienituloisuuden kasvua suomalaissyntyisillä ja ylöspäin suuntautuvat nuolet pienituloisuuden kasvua muilla kuin länsimaalaisilla maahanmuuttajilla (ylöspäin suuntautuvat nuolet ovat kuviossa punaisia niiden erottamisen helpottamiseksi).

Suomalaissyntyisten 25–59-vuotiaiden pienituloisuus on yleistynyt vuosina 1997–2018 kaikilla näillä alueilla, keskimäärin kahdeksalla prosenttiyksiköllä. Muilla kuin länsimaalaisilla maahanmuuttajilla pienituloisuus on sitä vastoin useimmiten vähentynyt huomattavasti (38 alueella 52:sta), keskimäärinkin seitsemällä prosenttiyksiköllä. Muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuus alueen pienituloisista on silti kasvanut kaikilla tähän kehityskulkutyypin kuuluvilla alueilla: vuonna 1997 osuus oli vielä keskimäärin 11 prosenttia alueen pienituloisista, vuonna 2018 jo keskimäärin 34 prosenttia. Tämä johtuu tämän maahanmuuttajaryhmän väestöosuuden kasvusta: osuus on kasvanut kaikilla tämän kehityskulkutyypin alueilla seurannan aikana, keskimäärin 18 prosenttiyksiköllä.

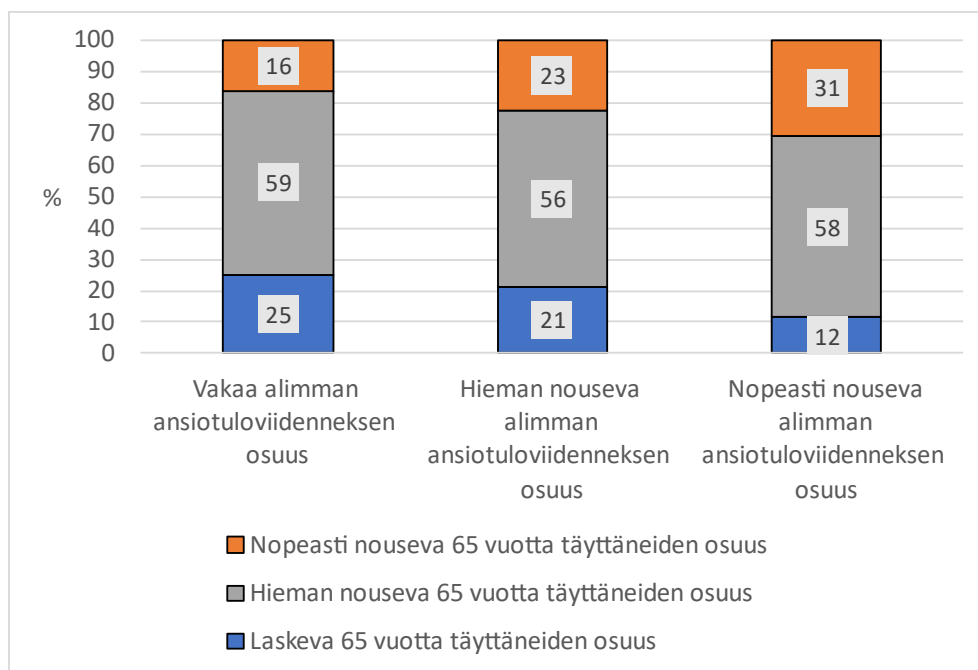
Niistä 14:stä nopean pienituloisuuden kasvun lähiöalueesta, joilla myös muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien pienituloisuus on yleistynyt, viisi sijaitsee Oulussa ja kolme Tampereella. Pääkaupunkiseudulla tällaisia alueita on vain kaksi kaikkiaan 13:sta nopean pienituloisuuden kasvun alueesta. Maahanmuuttajien pienituloisuuden kasvu näyttääkin tässä kehityskulkutyypissä liittyvän kaupunkeihin, joissa maahanmuuttajaväestön kasvu on alkanut myöhemmin. Kokonaisuutena nämä havainnot osoittavat erityisesti, että nopea pienituloisuuden kasvu ei ole suurten suomalaisten kaupunkien lähiöissä pelkästään maahanmuuttoon liittyvä kysymys.

³⁶ Näitä alueita on yhteensä 54. Kahdella alueella oli vuonna 1997 alle kymmenen tutkittuun maahanmuuttajaryhmään kuuluvaa, joten maahanmuuttajien osalta selvitimme muutosta 52 alueella.

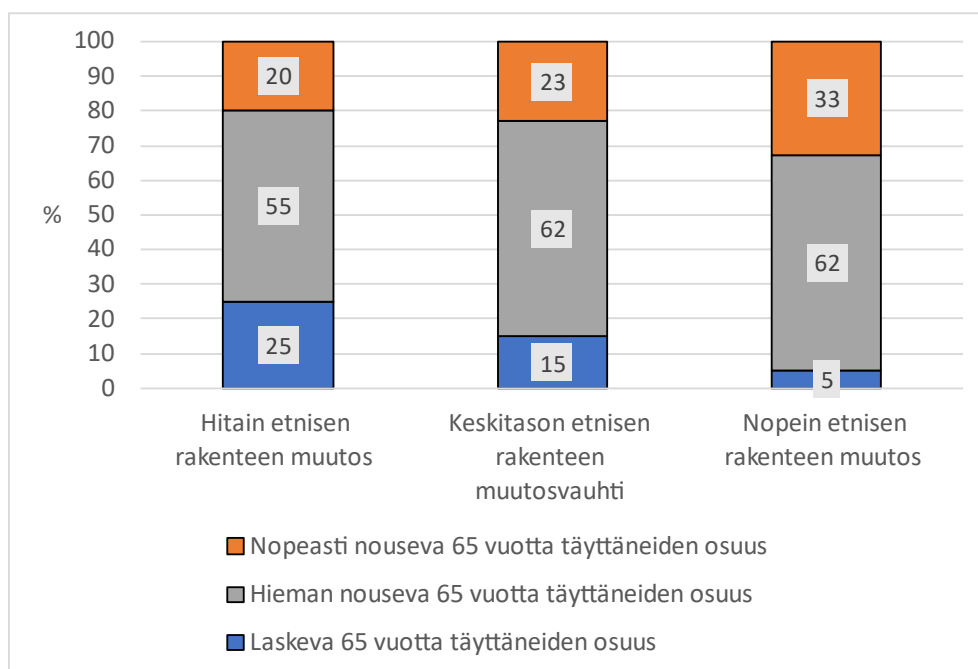
Kuvio 24. Pienituloisten osuuden muutos suomalaissyntyisillä ja muilla kuin länsimaisilla maahanmuuttajilla 25–59-vuotiaassa väestössä alueilla, jotka kuuluivat pienituloisuuden nopean kasvun kehityskulutyyppiin (alueet, joilla oli vähintään 15 muuta kuin länsimaista maahanmuuttajaa vuonna 1997).

Väestön sosioekonomisen rakenteen kehitys on yhteydessä myös ikärakenteen kehitykseen, mutta heikommin kuin etnisen rakenteen kehitykseen. Tämän osalta on huomattava, että tarkastelemme tässä sosioekonomisen rakenteen kehitystä vain työikäisillä ja ikärakenteen kehitystä vain eläkeikäisten osuuden osalta, eli tässä tapauksessa ei ole kyse samasta ikäryhmästä kuten sosioekonomisen ja etnisen rakenteen välisen yhteyden tarkastelussa. Kuvioista 25 nähdään, että suuremman pienituloisuuden kasvun alueista suurempi osuus kuuluu vanhenevan ikärakenteen kehityskulutyyppiin, mutta erot eivät ole suuria. Tutkimusalueista löytyy siis myös vakaan tulokehityksen ikääntyviä alueita ja nopeasti kasvaneen pienituloisuuden nuortuvia alueita. Toisin päin tarkasteltuna laskevan 65-vuotiaiden osuuden alueista yhdeksän prosenttia kuuluu nopeimman pienituloisuuden kasvun alueisiin, hieman nousevan 65-vuotiaiden osuuden alueista 17 prosenttia, ja suurimman 65-vuotiaiden osuuden kasvun alueista 24 prosenttia.

Kuvio 25. Alueiden sijoittuminen väestön ikärakenteen kehityskulutyypeille alimpaan ansiotuloviidennekseen kuuluvien osuuden kehityskulutyyppin mukaan.

Myös väestön etnisen rakenteen ja ikärakenteen kehityskulut ovat jossain määrin yhteydessä toisiinsa. Kuvio 26 nähdään, että nopeampi muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuuden kasvu on ollut yhteydessä nopeampaan 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvuun. Toisin päin laskettuna laskevan 65 vuotta täyttäneiden osuuden alueista kaksi prosenttia kuuluu nopeimman etnisen rakenteen muutoksen alueisiin, yhdeksän prosenttia hieman nousevan 65 vuotta täyttäneiden osuuden alueista, ja 12 prosenttia suurimman 65 vuotta täyttäneiden kasvun alueista.

Kuvio 26. Alueiden sijoittuminen väestön ikärakenteen kehityskulutyypeille väestön etnisen rakenteen kehityskulutyyppin mukaan.

Taulukosta 5 nähdään hiukan tarkemmin, mistä on kyse 65 vuotta täyttäneiden osuuden ja etnisen rakenteen kehityskulkujen välisessä yhteydessä. Taulukossa tarkastellaan kolmea tässä tutkimuksessa kuvattua ikäryhmää. Kaikki-sarakkeiden luvut kertovat, kuinka paljon kunkin ikäryhmän osuus koko väestöstä on keskimäärin muuttunut vuosien 1997 ja 2018 välillä kyseisen ikärakenteen kehityskulutyyppin alueilla. Esimerkiksi ensimmäiseltä sarakkeelta nähdään, että laskevan 65 vuotta täyttäneiden osuuden kehityskulutyyppissä alle 18-vuotiaiden osuus väestöstä on laskenut 0,4 prosenttiyksiköllä, keskimmaisessa kehityskulutyyppissä vastaava osuus on laskenut 4,6 prosenttiyksiköllä ja nopeimman 65 vuotta täyttäneiden osuuden kehityskulutyyppin alueilla alle 18-vuotiaiden osuus väestöstä on keskimäärin laskenut 5,4 prosenttiyksiköllä. Seuraavilla sarakkeilla nämä alle 18-vuotiaita koskevat luvut on eritelty etnisen taustan mukaan (osuus laskettu kuitenkin koko väestöstä). Näistä luvuista nähdään, että ulkomaalaistaustaisten alle 18-vuotiaiden osuus alueiden väestöstä on noussut kaikissa ikärakenteen kehityskulutyypeissä ja suomalaistaustaisten laskenut. Ero on suurimmillaan nopeimmin ikääntyneillä alueilla, joilla ulkomaalaistaustaisten alle 18-vuotiaiden osuus väestöstä on kasvanut 2,5 prosenttiyksiköllä ja suomalaistaustaisten laskenut 7,8 prosenttiyksiköllä. Nopeimmin ikääntyneillä alueilla ovat kasvaneet etenkin Suomessa syntyneiden 65 vuotta täyttäneiden, ulkomailla syntyneiden työikäisten ja ulkomaalaistaustaisten alle 18-vuotiaiden osuudet.

Yhteys ulkomaalaistaustaisten väestöosuuden kasvun ja väestön ikääntymisen välillä on selvempi pääkaupunkiseudulla kuin muissa suurimmissa kaupungeissa. Turussa, Tampereella ja Oulussa ulkomaalaistaustaisten väestöosuudet ovat kasvaneet eniten keskimmaisessa ikärakenteen kehityskulutyyppissä. Pääkaupunkiseudulla yhteys taas on suoraviivaisempi siten, että mitä nopeampaa on ollut väestön ikääntyminen, sitä enemmän ovat kasvaneet ulkomaalaistaustaisten väestöosuudet. Muita kuin edellä mainittuja kaupunkeja tarkasteltiin tältä osin yhtenä kokonaisuutena, ja yhteys näyttää näissä kaupungeissa olleen samantyyppinen kuin pääkaupunkiseudulla.

Taulukko 5. Keskimääräiset muutokset eri ikäryhmien osuudessa koko väestöstä vuosina 1997–2018 etnisen taustan mukaan ikärakenteen eri kehityskulutyypeissä, %-yksikköä.

Kehitys- kultu- tyyppi	0–17-vuotiaat			25–59-vuotiaat			65 vuotta täyttäneet			N
	Kaikki	Ulko-		Kaikki	Ulko-		Kaikki	Ulko-		
		Suomalais- taustaiset	maalais- taustaiset		Suomalais- taustaiset	maalais- taustaiset		Suomalais- taustaiset	maalais- taustaiset	
Laskeva 65 v. täyttäneiden osuus	-0,4	-1,7	1,4	0,1	-4,4	4,5	-1,3	-1,4	0,1	61
Hieman nouseva 65 v. täyttäneiden osuus	-4,6	-7,1	2,5	-4,8	-10,7	5,9	7,7	7,3	0,4	183
Nopeasti nouseva 65 v. täyttäneiden osuus	-5,4	-7,8	2,5	-9,8	-15,5	5,7	15,0	14,4	0,6	72

¹ Kahdessa vanhemmassa ikäryhmässä kyse on omasta syntymämaasta, 0–17-vuotiaissa suomalaistaustaisiksi katsotaan tässä ne, joilla ainakin yksi vanhemmista on syntynyt Suomessa.

Yhteenveto ja pohdinta

Kuvasimme tässä tutkimuksessa väestön sosioekonomisen, etnisen ja demografisen rakenteen alueellisen eriytymisen kehitystä suurissa suomalaisissa kaupungeissa 1990-luvun puolivälistä viime vuosiin. Alueellista eriytymistä voidaan kuvata joko tarkastelemalla eri väestöryhmien sijoittumista suhteessa toisiinsa tai seuraamalla yksittäisten alueiden tai aluetyyppien kehitystä. Tässä analyysissä näkökulmana oli alueiden ja aluetyyppien seuranta. Keskityimme erityisesti kaupunkien keskustojen ulkopuoliseen kaupunkialueeseen, jota kutsumme lähiövyöhykkeeksi. Tarkastelemamme Lähiöohjelmassa mukana olleet kaupungit kasvoivat väkiluvultaan seurannan aikana Poria lukuun ottamatta, joten tulokset kertovat nimenomaan kasvaneiden kaupunkien lähiöiden kehityksestä.

Väestön sosioekonomisen rakenteen kehityksen osalta keskeinen tulos on, että kerrostalovaltaisten lähiöalueiden ja pientaloalueiden välinen ero pienituloisuudessa kasvoi 1990-luvun puolivälistä 2010-loppuun. Työkäisten pienituloisuus kasvoi nopeimmin jo valmiiksi pienituloisimmilla alueilla, ja tämä liittyi näiden alueiden kerrostalovaltaisuuteen ja suureen ARA-vuokra-asuntojen osuuteen. Alueet, joilla suuri pienituloisuus jo seurannan alussa yhdistyi nopeaan pienituloisuuden kasvuun, sijaitsivat Oulua lukuun ottamatta pääosin kaupunkien laitamilla. Kaupunkien välillä on jonkin verran eroja siinä, kuinka selvästi nopea pienituloisuuden kasvu liittyi jo valmiiksi pienituloisimpiin alueisiin: näin tapahtui selvemmin esimerkiksi Turussa ja Oulussa kuin Helsingissä ja Tampereella.

Toinen olennainen havainto on, että kaupunkien välillä on eroja sekä siinä, kuinka lähiövyöhyke eroaa keskustasta pienituloisuudessa että kerrostalolähiöiden kehityksessä suhteessa pientaloalueisiin. Ainoastaan Turussa pienituloisuus on ollut koko seurannan ajan yleisempää lähiövyöhykkeellä kuin keskustassa. Pääkaupunkiseudulla, Tampereella ja Lappeenrannassa vastaava ero on tullut esiin seurannan aikana. Keskustat ovat toisaalta olleet koko ajan lähiövyöhykettä pienituloisempia Lahdessa, Vaasassa, Seinäjoella ja Porissa. Tällainen ero on ilmaantunut seurannan aikana myös Joensuussa, Oulussa, Jyväskylässä ja Kuopiossa. Kaupunkien välillä on eroja lähiövyöhykkeen kerrostalovaltaisuudessa, ja keskustojen pienituloisuus näyttää jossain määrin olevan tähän yhteydessä: kaupungeissa, joissa lähiövyöhyke on vähemmän kerrostalovaltaista kuin muissa kaupungeissa, työkäisten pienituloisuus on yleisempää keskustassa kuin lähiövyöhykkeellä. Myös ARA-vuokra-asunnot sijoittuvat lähiövyöhykettä pienituloisemman keskustan kaupungeissa enemmän keskusta-alueille kuin muissa kaupungeissa. Muiden kuin työkäisten pienituloisuus näyttää olevan yleisempi keskustoja luonnehtiva piirre. Kerrostalolähiöt eivät ole yhtenäinen huono-osaistuva aluetyyppi, vaan niiden kehityskuluissa on vaihtelua sekä kaupunkien välillä että kaupunkien sisällä. Pientaloalueiden kehitys taas on ollut varsin yhtenäistä: pienituloisten osuus on pääosin pysynyt vakaana tai vähentynyt.

Tarkasteltaessa muita kuin pientaloalueita Oulu erottuu kaupunkina, jonka lähiöalueilla nopea pienituloisuuden kasvu on ollut erityisen yleistä. Myös Turussa, Lappeenrannassa ja Vaasassa nopea pienituloisuuden kasvu on ollut vakaata tilannetta yleisempää. Näistä kaupungeista Oulussa ja Turussa tulotason mukainen eriytyminen oli Hirvosen ja Puustisen (2016) 13 kaupungin vertailussa vuonna 2014 vahvempaa kuin muissa kaupungeissa Jyväskylää lukuun ottamatta. Ne ovat siis nopean muutoksen lisäksi myös muita kaupunkeja vahvemmin eriytyneitä verrattaessa pienituloisten alueellista sijoittumista muun väestön sijoittumiseen. Oulussa eriytymisen vahvistumisessa on ilmeisesti kyse ainakin kaupungin kasvun myötä tapahtuneesta hyväosaisuuden keskittymisestä uusille alueille ja vanhempien alueiden statuksen laskusta (Autio 2015). Turun osalta on oletettavasti merkitystä ainakin sillä, ettei siellä ole ollut pitkäjänteistä segregatiota ehkäisevän politiikan perinnettä (Saikkonen ym. 2018).

Muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuudessa työkäisestä väestöstä kaupunkien lähiövyöhykkeet erottuvat yhdenmukaisemmin keskustoja suuremmalla osuudella kuin pienituloisten osuudessa. Taustalla saattaa olla esimerkiksi suurempi riippuvuus ARA-vuokra-asuntojen sijoittumisesta. Tässäkin on kuitenkin kaupunkien välillä eroja: Vaasassa, Seinäjoella ja Porissa osuus on suurempi keskustassa, oletettavasti lähiövyöhykkeen pientalovaltaisuuteen liittyen. Kerrostalolähiöissä osuus on toisaalta suurin näissäkin kaupungeissa. Lähiöalueiden väliset erot muiden kuin länsimaalaisten

maahanmuuttajien osuuden kehityksessä ovat varsin selvässä yhteydessä kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuuksiin alueiden asuntokannasta, ja 1970-luvun alueet korostuvat nopean muutoksen alueina. Maahanmuuttajaväestön osuus väestöstä on osassa kaupunkeja vielä varsin matalalla tasolla. Pisimmällä etnisen rakenteen muutoksessa ollaan pääkaupunkiseudun, Turun ja Lappeenrannan lähiöissä.

ARA-vuokra-asuntojen merkitykseen alueellisen eriytymisen kehityksessä voi vaikuttaa asuntojen vapautuminen määräaikojen jälkeen ARA-rajoituksista. Etenkin 1970-luvun ja 1990-luvun ARA-vuokra-asunnoista on havaintojemme perusteella jo melko suuri osa vapautunut ARA-rajoituksista. Suurin osa rajoituksista vapautuneista asunnoista näyttää ainakin kasvukeskuksissa toistaiseksi jääneen vuokra-asutokäyttöön alkuperäisille omistajille (Hietala ym. 2021). Myytyjen asuntojen vuokrataso on toisaalta usein noussut. 2010-luvulla rajoituksista vapautuneissa asunnoissa asuvien osuus pienituloisista alkoi kasvaa Helsingissä, Turussa ja (etenkin) Tampereella (Saikkonen ym. 2018), joten näiden asuntojen omistajanvaihdokset voivat vaikuttaa pienituloisten asuinoloihin ja alueelliseen sijoittumiseen.

Lähiövyöhykkeen alueet ovat ikääntyessään ottaneet kaupunkien keskustoja kiinni 65 vuotta täyttäneiden osuudessa. Lapsiväestön osuus on sen sijaan pysynyt niissä selvemmin keskustoja suurempana. Helsingin lähiöalueet erottuvat muita kaupunkeja hitaammalla 65 vuotta täyttäneiden väestöosuuden kasvulla, mikä saattaa liittyä esimerkiksi maahanmuuttajien merkitykseen ikärakenteen tasapainottajana. Asuntokannan ominaisuuksista etenkin asuntojen ikä on ollut yhteydessä 65 vuotta täyttäneiden osuuden muutokseen: nopeinta osuuden kasvu oli 1970-luvun alueilla. Kerrostalolähiöt erottuvat pientaloalueista samaan tapaan kuin keskustat lähiövyöhykkeistä: suuremman 65 vuotta täyttäneiden osuuden lisäksi yksin asuminen ja yksinhuoltajuus ovat yleisempiä ja väestön vaihtuvuus muuttoliikkeen myötä vilkkaampaa. Taustalla ovat oletettavasti ainakin vuokra-asumisen yleisyyden erot aluetyyppien välillä (Lankinen 1998). Nämä erot ovat kasvaneet osassa tutkituista kaupungeista.

Maahanmuuttajilla on ollut kasvava merkitys suurten kaupunkien lähiöiden pienituloisuudessa. Tässä on lähinnä kyse siitä, että maahanmuuttajien osuus väestöstä on kasvanut. Useimmilla nopeasti kasvaneen pienituloisuuden alueillakin pienituloisuus on *vähentynyt* selvästi maahanmuuttajaväestössä, vaikka se on yleistynyt suomalaissyntyisessä väestössä. Tämän myötä maahanmuuttajien pienituloisuus on lähentynyt suomalaissyntyisten pienituloisuuden tasoa. Pienituloisuuden muutoksissa ei siis ole kyse vain maahanmuuttajien pienituloisuudesta. Maahanmuuttajaväestön osuuden noustessa pienituloisissa lähiöissä näiden alueiden kehityksen kannalta on olennaista, että maahanmuuttajat onnistuvat jatkossakin etenemään työurallaan siten, että tulotaso nousee maassa vietettyjen vuosien myötä (Vaalavuo 2019). Suomalaistaustaisen väestön merkitys näiden alueiden kehitykselle riippuu muuttoliikkeen kehityksestä. Poismuuttoa voi olla mahdollista hillitä panostamalla alueiden viihtyvyyteen, turvallisuuteen ja palveluihin (Vilkama ym. 2013).

Nuoren ulkomaalaistaustaisen väestön kasvu samanaikaisesti ikääntyneen suomalaistaustaisen väestön kasvun kanssa on ajankohtainen muutos lähiöissä. Se on toistaiseksi koskettanut selvimmän pääkaupunkiseudun lähiöitä. Sekä pienituloisuuden että ikääntymisen alueellisessa kehityksessä on siis etenkin pääkaupunkiseudulla otettava huomioon ulkomaalaistaustaisessa väestössä tapahtuva kehitys. Lähiöiden eläkeikäisessä väestössä ulkomaalaistaustaisten osuus on alkanut kasvaa näkyvämmän pääkaupunkiseudulla ja Lappeenrannassa, mutta osuudet ovat vielä varsin pieniä.

Havaintomme tulotason alueellisten erojen kasvusta on samansuuntainen kuin Stjernbergin (2019) 1960- ja 1970-luvun lähiöiden kerrostaloalueita koskeneessa tutkimuksessa ja Helsingin, Tampereen ja Turun seutujen segregaatiota selvittäneessä tutkimuksessa, jossa selvitettiin eriytymistä segregaatioindeksien avulla (Saikkonen ym. 2018). Jo Lankinen (1998) havaitsi tarkastelemiensa lähiöiden statuksen pääsääntöisesti laskeneen. Lankisen ja Stjernbergin tutkimille ajanjaksoille osui toisaalta 1990-luvun lama, joka suurensi etenkin työttömyyden alue-eroja. Tutkimuksemme osoitti, että myös 1990-luvun laman jälkeen erot ovat kasvaneet. Täydensimme kuvaa suomalaisten lähiöiden kehityksestä myös tuomalla esiin, että vuosina 1997–2018 pienituloisuuden yleistymisen on koskenut suurissa kaupungeissa enemmän 1970–1990-luvulla rakennettuja alueita kuin 1960-luvun alueita. Tämä saattaa osittain liittyä siihen, missä vaiheessa ”elinkaartaan” lähiöt ovat. Tarkastelimme erityisesti työikäistä väestöä, ja 1960-luvun lähiöiden työikäiset asukkaat ovat seurannan aikana olleet pääosin muita kuin näiden lähiöiden alkuperäisiä asukkaita. Näissä lähiöissä on ylipäänsä ollut enemmän aikaa väestön vaihtua ja alueiden muuttuvan arvostuksen vaikuttaa

asukasrakenteen valikoitumiseen. 1960-luvun lähiöt ovat myös ehtineet tulla peruskorjausikään seurannan aikana, mikä on saattanut osaltaan vaikuttaa väestörakenteen kehitykseen. 1990-luvun alueiden kehitykseen taas on vaikuttanut ainakin valtion tukeman asuntotuotannon korostuminen 1990-luvulla.

Ei ole selvää, missä määrin huono-osaistuvissa lähiöissä kehityksen taustalla on toisaalta muuttoliike ja toisaalta alueella pysyvien asukkaiden tilanteiden muutokset. Siinä määrin kuin on kyse muuttoliikkeestä eli asukkaiden vaihtumisesta, muutokset lähiöiden vetovoimaisuudessa asuntomarkkinoilla voivat olla erojen kasvun taustalla. Esimerkiksi Stjernberg (2019) ottaa esiin lähiöiden houkuttelevuuden heikkenemisen yhtenä selittäjänä. Tämän merkitys oletettavasti riippuu myös kunkin kaupungin ja seudun asuntomarkkinoiden kireydestä ja asumisen kalleudesta. Ilmonen (2016) toteaaakin, että erityisesti pääkaupunkiseudulla perifeerisilläkin lähiöillä on hyvät kehitysnäkymät, koska niihin kohdistuu asumisen kysyntää, kun taas taantuissa kaupungeissa lähiöiden kehittämisen mahdollisuudet ovat heikommat. Pääkaupunkiseudullakin on kuitenkin havaittu esimerkiksi suomalaistaustaisten muuttoliikkeen vahvistavan etnistä eriytymistä (Kauppinen & van Ham 2018) ja tämän muuttoliikkeen olevan yhteydessä muun muassa koulujen oppilaaksiottoalueisiin (Kauppinen ym. 2021), ja kalliin asumisen seudulla pienempituloisten jääminen ”jumiin” lähiöihin (Kempainen ym. 2020) saattaa olla yleisempää. Siltä osin kuin alueellisten erojen kasvussa on kyse asukkaiden tilanteissa tapahtuneista muutoksista, selityksiä voidaan hakea Stjernbergin (2019) tapaan ainakin viime vuosikymmenten rakennemuutoksesta, jossa lähiöiden supistuvilla aloilla työskennelleet asukkaat ovat kärsineet. Tämä mekanismi voi olla tärkeä erityisesti ikääntyneemmän työvoiman osalta. Se yhdistää suomalaisia havaintoja muita eurooppalaisia kaupunkeja koskeviin havaintoihin, joiden mukaan rakennemuutoksen yksi taustatekijä, globalisaatio, on yhdessä hyvinvointivaltion roolin muutosten kanssa lisännyt eriarvoisuutta ja vahvistanut alueellista eriytymistä eurooppalaisissa kaupungeissa (Musterd ym. 2017).

Tulotason mukaisen alueellisen eriytymisen vahvistumisesta seuraa kysymys, toteutuuko kaikkien oikeus hyvään elinympäristöön. Sanna Marinin hallituksen asuntopoliittisessa kehittämissuunnitelmassa vuosille 2021–2028 (VNS 12/2021 vp) esitetään yhtenä keskeisenä asuntopoliittisen päätöksenteon periaatteena jokaisen oikeus asuntoon ja hyvinvointia tukevaan asuinympäristöön. Tämän toteutumista on tärkeää edistää etenkin alueilla, joille keskittyy pienituloisuutta, jotta ympäristötekijät eivät voimista tuloeroihin liittyvää eriarvoisuutta. Alueiden kehittämisen ohella tärkeässä roolissa on kaikki eriarvoisuuteen vaikuttava politiikka, koska se vaikuttaa myös väestörakenteen alueelliseen eriytymiseen. Alueiden väestörakenteiden eriytyminen kuvastaa osaltaan yhteiskunnassa vallitsevaa eriarvoisuutta. Esimerkiksi köyhyyteen, työttömyyteen ja maahanmuuttajien kotoutumiseen vaikuttamisen voidaan olettaa näkyvän myös lähiöiden kehityksessä (Ilmonen 2016; van Ham & Tammaru 2016).

Tutkimme tässä tutkimuksessa lähinnä kaupunkiseutujen keskuskaupunkeja. Tutkimiemme kaupunkien osuus pienituloisista työikäisistä on kasvanut nopeammin kuin niiden osuus kaikista työikäisistä, eli työikäisten pienituloisuus on keskittynyt aiempaa selvemmin näihin kaupunkeihin. Havaitsimme toisaalta pienituloisuuden vähentyneen näiden kaupunkien kehysalueilla, ja tutkimillamme kaupunkiseuduilla on aiemmin havaittu pienituloisuuden olevan vähäisempää keskuskaupunkeja ympäröivissä kunnissa kuin keskuskaupungeissa (Hirvonen & Puustinen 2016; Saikkonen ym. 2018). Keskuskaupunkien ja niitä ympäröivien seutujen välistä eriytymistä on syytä seurata muun muassa koska kuntarajat ylittävä eriytyminen vaikuttaa kuntien veropohjaan. Kattavampi kuvaus alueellisen eriytymisen dynamiikasta suomalaisilla kaupunkiseuduilla edellyttääkin myös seutujen muiden kuntien ottamista huomioon keskuskaupunkien ohella.

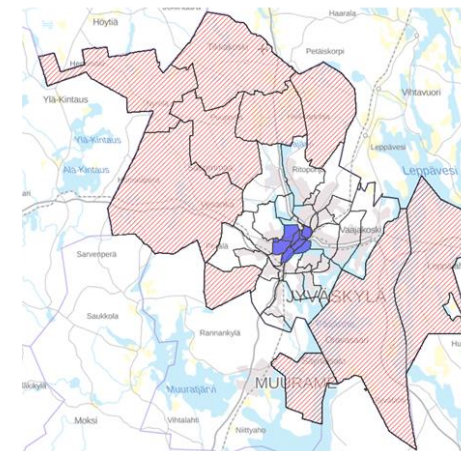
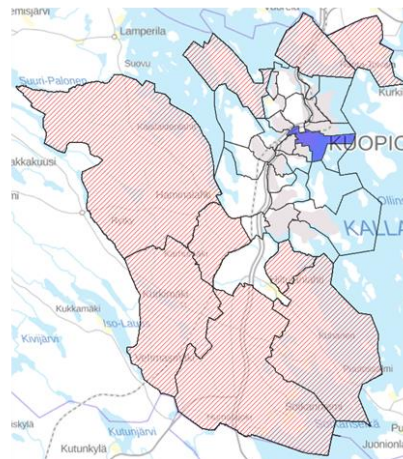
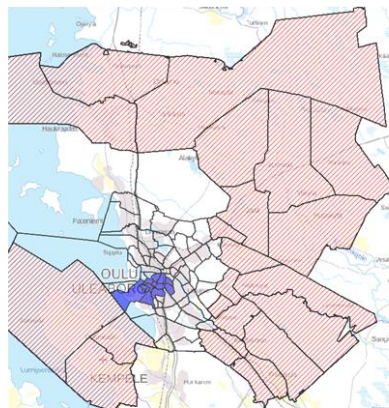
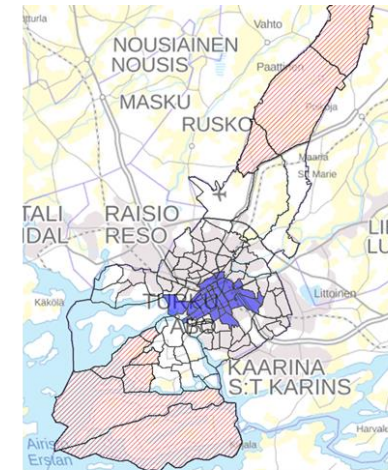
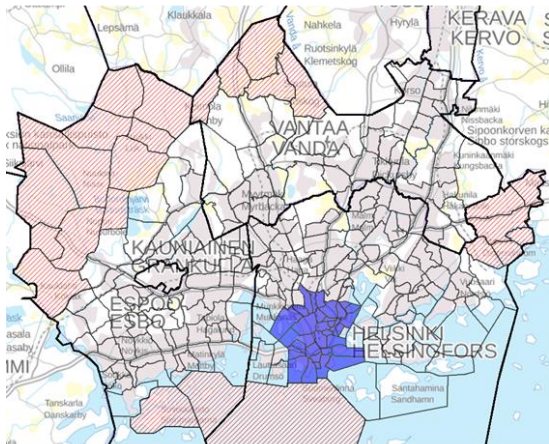
Lähteet

- Andersson, Roger & BråmÅ, Åsa (2018) The Stockholm Estates - A Tale of the Importance of Initial Conditions, Macroeconomic Dependencies, Tenure and Immigration. Teoksessa Hess Daniel B. & Tammaru Tiit & van Ham, Maarten (toim.): Housing Estates in Europe. Poverty, Ethnic Segregation and Policy Challenges, s. 361–388. Cham: Springer.
- Autio, Mikko (2015) Alueellinen eriytyminen Oulun kaupunkiseudulla vuosina 1990–2013. Pro gradu -tutkielma. Oulu: Oulun yliopisto.
- van Ham, Maarten & Tammaru, Tiit (2016) Pieni- ja suurituloiset asuvat aiempaa eriytyneemmin eurooppalaisissa pääkaupungeissa. URMI Poliittikkapaperi 2016:1. http://urmi.fi/wp-content/uploads/2016/11/URMI_policy_brief.pdf
- Hankonen, Johanna (1994) Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Suunnittelujärjestelmän läpimurto suomalaisten asuntoalueiden rakentamisessa 1960-luvulla. Helsinki: Gaudeamus.
- Helminen, Ville (2011) Keskusta-alueiden tunnistaminen ja keskusta-alueiden rajaaminen tilastollisella paikkatietomenetelmällä. Suomen ympäristökeskus. Ladattavissa sivulta https://www.ymparisto.fi/fi-elinymparisto_ja_kaavoitus/yhdyskuntarakenne/tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Yhdyskuntarakenteen_monikeskuksisuus_ja_kauppa/Menetelmakuvaus.
- Helminen, Ville & Nurmio, Kimmo & Vesanen, Sampo (2020) Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Paikkatietopohjaisen alueuokituksen päivitys. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/2020. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.
- Hietala, Mikko & Kaleva, Hanna & Kumpula, Saana & Lahtinen, Riitta (2021) Rajoituksista vapautuneet ARA-kohteet 2010–2020. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 1/2021. Lahti: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA).
- Hirvonen, Jukka & Puustinen, Sari (2016) Alueellinen segregatio ja väestörakenteen muutokset. Teoksessa Puustinen, Sari & Mäntysalo, Raine & Karppi, Ilari (toim.): Strateginen eheyttäminen kaupunkiseuduilla. Valtioneuvoston selitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 4/2016, s. 87–106.
- Hoem, Jan (2008) The reporting of statistical significance in scientific journals. Demographic Research 18, 437–442.
- Hynynen, Kaisa (2020) Raportti Tampereen kaupunkiseudun asuinalueiden eriytymiskehityksestä ja toimenpidesuosituksista eriytymiskehityksen hillintään ja ennaltaehkäisyyn. Tampere: Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä.
- Ilmarinen, Katja & Kauppinen, Timo (2018) Pienituloisuus ennen ja jälkeen asumiskustannuksia – alueellinen näkökulma. Yhteiskuntapolitiikka 83(1), 73–83.
- Ilmonen, Mervi (2016) Tulevat lähiöt: segregatiota vai gentrifikaatiota? Teoksessa Norvasuo, Markku (toim.): Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa. Aalto-yliopiston julkaisusarja TT 3/2016, s. 101–117. Espoo: Aalto-yliopisto.
- Jones, Bobby L. & Nagin, Daniel S. (2013) A Note on a Stata Plugin for Estimating Group-based Trajectory Models. Sociological Methods & Research 42(4), 608–613.
- Kauppinen, Timo M. (2002) The beginning of immigrant settlement in the Helsinki metropolitan area and the role of social housing. Journal of Housing and the Built Environment 17, 173–197.
- Kauppinen, Timo M. & Karvonen, Sakari (2014) Hyvinvoinnin puutteet asuinpaikan maaseutumaisuuden mukaan. Teoksessa Vaarama, Marja & Karvonen, Sakari & Kestilä, Laura & Moisio, Pasi & Muuri, Anu (toim.): Suomalaisten hyvinvointi 2014, s. 80–95. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kauppinen, Timo M. & van Ham, Maarten (2018) Unravelling the demographic dynamics of ethnic residential segregation. Population, Space & Place 25(2), e2193.
- Kauppinen, Timo M. & van Ham, Maarten & Bernelius, Venla (2021, julkaistu verkossa) Understanding the effects of school catchment areas and households with children in ethnic residential segregation. Housing Studies.
- Kempainen, Teemu & Elovainio, Marko & Kortteinen, Matti & Vaattovaara, Mari (2020) Involuntary staying and self-rated health: A multilevel study on housing, health and neighbourhood effects. Urban Studies 57(5), 1049–1067.
- Lankinen, Markku (1994) Taantuvatko lähiöt? Pääkaupunkiseudun kerrostalolähiöt sosiaalisen segregaaation valossa. Julkaisu 3/1994. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Lehtonen, Tuomas (2016): Venäjänkielinen väestö Suomessa tänään. Teoksessa Tanner, Arno & Söderling, Ismo (toim.): Venäjänkieliset Suomessa. Huomisen suomalaiset, s. 17–40. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Lankinen, Markku (1998) Lähiöt muuttuvat ja erilaistuvat. 36 lähiön tilastollinen seuranta 1980–95. Suomen ympäristö 187. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Musterd, Sako & Marciniak, Szymon & van Ham, Maarten & Tammaru, Tiit (2017) Socioeconomic segregation in European capital cities. Increasing separation between poor and rich. Urban Geography 38(7), 1062–1083.
- Puur, Allan & Rahnu, Leen & Tammaru, Tiit (2022): What is the association between the ethnic composition of neighbourhoods, workplaces and schools and the formation of mixed-ethnic unions? Population, Space & Place 28(1), e2504.
- Rasinkangas, Jarkko (2013) Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä. Tutkimuksia A 43. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

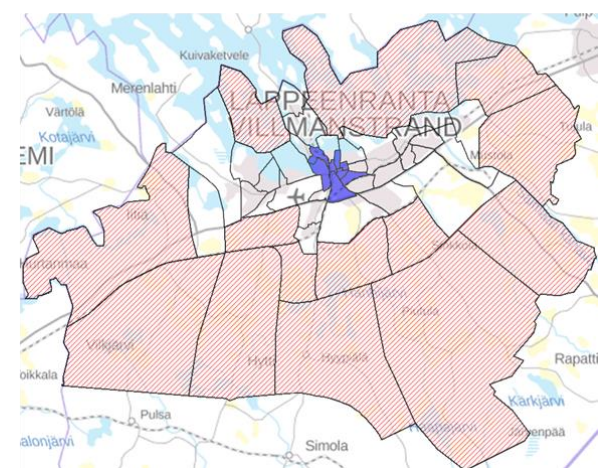
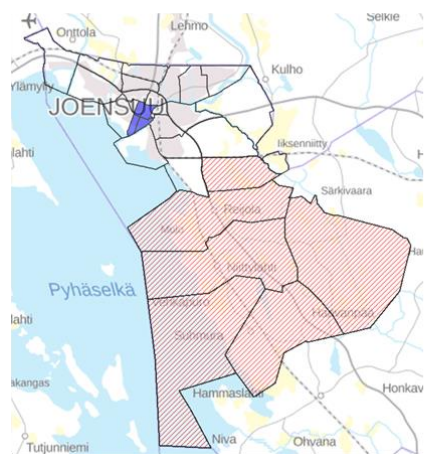
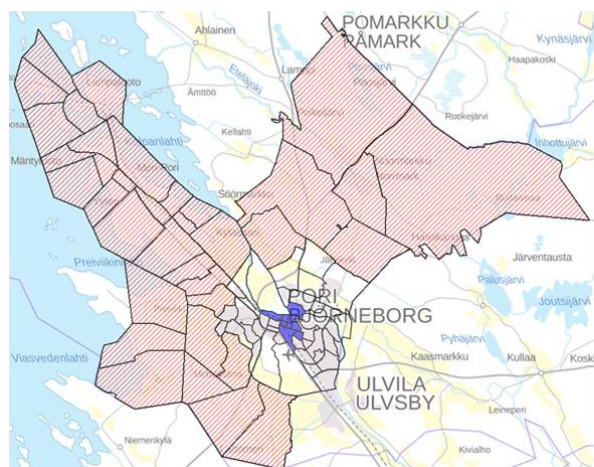
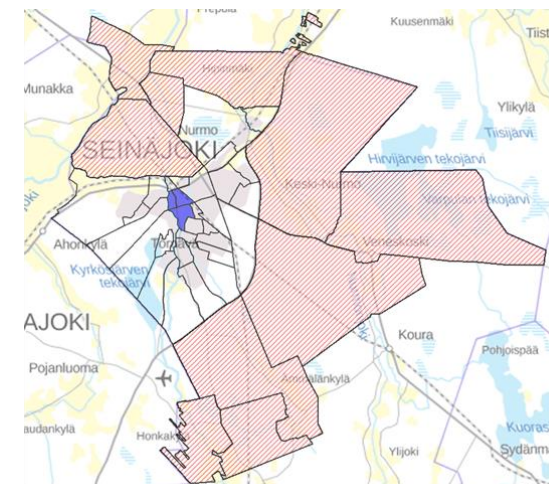
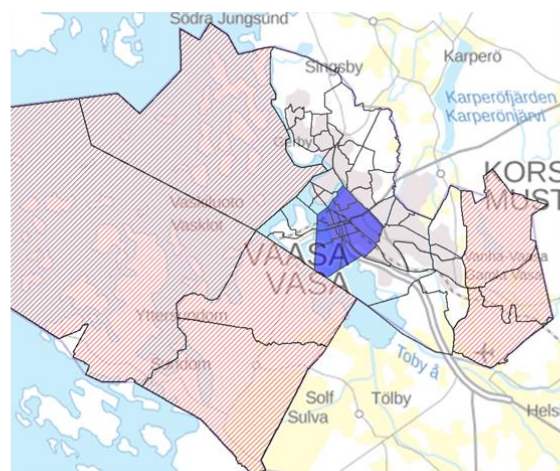
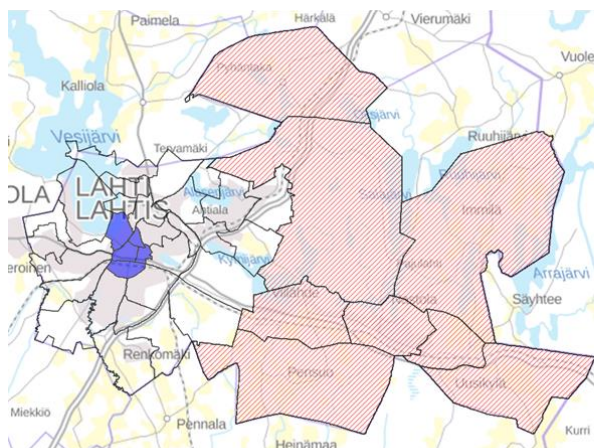
- Ronkainen, Mika & Eskelä, Elina (2022): Helsingin asuntopoliittika. Historiallinen katsaus ja nykytilanne. Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2022:3. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- Saikkonen, Paula & Hannikainen, Katri & Kauppinen, Timo M. & Rasinkangas, Jarkko & Vaalavuo, Maria (2018) Sosiaalinen kestävyys: asuminen, segregaatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla. Raportti 2/2018. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.
- Sipilä, Petteri & Parikka, Suvi & Härkänen, Tommi & Juntunen, Teppo & Koskela, Timo & Martelin, Tuija & Koskinen, Seppo (2014) Kuntien väliset erot sairastavuudessa – THL:n sairastavuusindeksin tuloksia. Suomen Lääkärilehti 45/2014, 2985–2992.
- Stjernberg, Mats (2019) Concrete Suburbia : Suburban housing estates and socio-spatial differentiation in Finland. Department of Geosciences and Geography A77. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Vaalavuo, Maria (2019) Ulkomaalaistaustaisten taloudellinen tilanne Suomessa. Teoksessa Kazi, Villiina & Alitolppa-Niitamo, Anne & Kaihovaara, Antti (toim.): Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10, s. 166–177. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Vilkama, Katja (2011): Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksia 2011:2. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Vilkama, Katja & Vaattovaara, Mari & Dhalmann, Hanna (2013): Kantaväestön pakoa? Miksi maahanmuuttajakeskittymistä muutetaan pois? Yhteiskuntapolitiikka 78(5), 485–497.
- Öblom, Annamaria & Antfolk, Jan (2017) Ethnic and gender discrimination in the private rental housing market in Finland: A field experiment. PLoS ONE 12(8), e0183344.

Liite 1. Tutkimusalueiden rajaus

Kartoissa esitetään kaupunkien kaupunkimaiset osa-alueet (ei samassa mittakaavassa). Keskustat on merkitty sinisellä värillä ja kehysalueet punaisella viivoituksella.

Liite 1. Tutkimusalueiden rajaus

Taustakartat ovat peräisin Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelusta (1:320 000 mittakaavan taustakartta) (lisenssi: CC BY 4.0). Aluejakoaineisto on saatu osalle kaupungeista avoimena datana ja osalle tutkimuskaupunkien toimittaman

Liite 2. Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Pienituloisuuden vuosien 1997–2018 kehityskulutyyppien analyysin tulokset, aineistona lähiöohjelmakaupunkien ne 316 vähintään 500 asukkaan lähiöaluetta, joilla kerrostaloasuntojen osuus oli vuonna 1997 vähintään 25 prosenttia.

Kehityskulutyyppit: Vuoden yhteys pienituloisten osuuden eroon vuoden 1997 arvoon kussakin tyyppissä, lineaarinen regressio

Kehitys- kulku- tyyppi		Estimaatti	Keskivirhe	T (Parametri=0)	P-arvo
1	Vakio	-1,067	0,085	-12,50	<,001
	Vuosi (ero vuoteen 1997 vuosina)	0,002	0,008	0,23	,820
2	Vakio	-0,605	0,071	-8,50	<,001
	Vuosi	0,271	0,007	38,62	<,001
3	Vakio	-0,037	0,123	-0,30	,762
	Vuosi	0,588	0,010	56,93	<,001

Kehityskulutyyppihin kuulumista ennustavat tekijät, multinomiaalinen logistinen regressio

1	Vakio	0			
2	Vakio	-1,416	0,787	-1,80	,072
	Helsinki (vertailuluokka)	0			
	Espoo	0,208	0,528	0,40	,693
	Vantaa	0,600	0,638	0,94	,347
	Tampere	0,220	0,518	0,42	,671
	Turku	0,962	0,596	1,61	,107
	Oulu	1,664	0,903	1,84	,065
	Kuopio	-0,560	0,690	-0,81	,417
	Jyväskylä	-0,406	0,703	-0,58	,563
	Lahti/Pori	-1,024	0,591	-1,73	,083
	Joensuu	-0,156	0,960	-0,16	,871
	Vaasa	1,266	0,886	1,43	,153
	Lappeenranta	0,035	0,840	0,04	,967
	Seinäjäki	1,854	1,241	1,49	,135
	Ennen 1960-lukua (vertailuluokka)	0			
	1960-luku yleisin rakennusajankohta	-0,377	0,478	-0,79	,431
	1970-luku yleisin rakennusajankohta	-0,169	0,446	-0,38	,705
1980-luku yleisin rakennusajankohta	-0,188	0,524	-0,36	,719	
1990-luku yleisin rakennusajankohta	-0,856	0,599	-1,43	,153	
Kerrostaloasuntojen osuus /10	0,214	0,080	2,68	,008	
Ara-vuokra-asuntojen osuus /10	0,226	0,119	1,91	,057	

Liitetaulukko 1 jatkuu...

Liitetaulukko 1 jatkuu...

3	Vakio	-8,504	1,656	-5,14	<,001
	Helsinki (vertailuluokka)	0			
	Espoo	-0,336	0,979	-0,34	,732
	Vantaa	0,776	0,942	0,82	,410
	Tampere	1,749	0,776	2,25	,024
	Turku	2,341	0,818	2,86	,004
	Oulu	4,357	1,103	3,95	<,001
	Kuopio	-0,461	1,264	-0,37	,715
	Jyväskylä	0,434	0,985	0,44	,659
	Lahti/Pori	-0,900	1,226	-0,73	,463
	Joensuu	-0,325	1,401	-0,23	,816
	Vaasa	2,242	1,146	1,96	,051
	Lappeenranta	1,721	1,026	1,68	,094
	Seinäjoki	2,802	1,639	1,71	,088
	Ennen 1960-lukua (vertailuluokka)	0			
	1960-luku yleisin rakennusajankohta	0,381	1,281	0,30	,766
	1970-luku yleisin rakennusajankohta	2,198	1,136	1,93	,053
	1980-luku yleisin rakennusajankohta	3,060	1,183	2,59	,010
	1990-luku yleisin rakennusajankohta	1,188	1,256	0,95	,344
	Kerrostaloasuntojen osuus /10	0,462	0,129	3,59	<,001
	Ara-vuokra-asuntojen osuus /10	0,633	0,170	3,72	<,001

Huom. Kerrostalo- ja ARA-vuokra-asuntojen osuuksien prosenttiarvot on jaettu kymmenellä, joten niiden kertoimet kuvaavat 10 prosenttiyksikköä suuremman osuuden yhteyttä kehityskulutyyppisiin kuulumiseen.

Liitetaulukko 2. Muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuuden vuosien 1997–2018 kehityskulutyyppien analyysin tulokset, aineistona lähiöohjelmakaupunkien ne 316 vähintään 500 asukkaan lähiöaluetta, joilla kerrostaloasuntojen osuus oli vuonna 1997 vähintään 25 prosenttia.

Kehityskulutyyppit: Vuoden yhteys muiden kuin länsimaalaisten maahanmuuttajien osuuden eroon vuoden 1997 arvoon kussakin tyypissä, lineaarinen regressio

Kehitys- kulku- tyyppi		Estimaatti	Keskivirhe	T (Parametri=0)	P-arvo
1	Vakio	0,044	0,084	0,53	0,597
	Vuosi (ero vuoteen 1997 vuosina)	0,072	0,019	3,87	<,001
	Vuosi2	0,010	0,001	11,86	<,001
2	Vakio	-0,084	0,126	-0,67	0,504
	Vuosi	0,328	0,028	11,81	<,001
	Vuosi2	0,024	0,001	18,64	<,001
3	Vakio	-0,702	0,237	-2,96	0,003
	Vuosi	0,839	0,052	16,03	<,001
	Vuosi2	0,033	0,002	13,74	<,001

Kehityskulutyyppihin kuulumista ennustavat tekijät, multinomiaalinen logistinen regressio

1	Vakio	0			
2	Vakio	-6,820	0,942	-7,24	<,001
	Muut kaupungit (vertailuluokka)	0			
	Helsinki	1,132	0,449	2,52	0,012
	Espoo	2,995	0,560	5,35	<,001
	Vantaa	3,232	0,721	4,49	<,001
	Ennen 1970-lukua (vertailuluokka)	0			
	1970-luku yleisin rakennusajankohta	1,245	0,466	2,67	0,008
	1980-luku yleisin rakennusajankohta	1,619	0,545	2,97	0,003
	1990-luku yleisin rakennusajankohta	0,775	0,661	1,17	0,241
	Kerrostaloasuntojen osuus /10	0,461	0,104	4,43	<,001
	Ara-vuokra-asuntojen osuus /10	0,430	0,127	3,39	0,001
3	Vakio	-17,121	2,935	-5,83	<,001
	Muut kaupungit (vertailuluokka)	0			
	Helsinki	2,853	0,850	3,36	0,001
	Espoo	5,208	1,041	5,00	<,001
	Vantaa	5,648	1,165	4,85	<,001
	Ennen 1970-lukua (vertailuluokka)	0			
	1970-luku yleisin rakennusajankohta	2,142	0,846	2,53	0,011
	1980-luku yleisin rakennusajankohta	0,947	1,004	0,94	0,346
	1990-luku yleisin rakennusajankohta	-2,175	1,263	-1,72	0,085
	Kerrostaloasuntojen osuus /10	1,067	0,278	3,84	<,001
	Ara-vuokra-asuntojen osuus /10	1,157	0,249	4,64	<,001

Liitetaulukko 3. 65 vuotta täyttäneiden osuuden vuosien 1997–2018 kehityskulku-tyyppien analyysin tulokset, aineistona lähiöohjelmakaupunkien ne 316 vähintään 500 asukkaan lähiöaluetta, joilla kerrostaloasuntojen osuus oli vuonna 1997 vähintään 25 prosenttia.

Kehityskulku-tyypit: Vuoden yhteys 65 vuotta täyttäneiden osuuden eroon vuoden 1997 arvoon kussakin tyyppissä, lineaarinen regressio

Kehitys- kulku- tyyppi		Estimaatti	Keskivirhe	T (Parametri=0)	P-arvo
1	Vakio	-0,881	0,105	-8,40	<,001
	Vuosi (ero vuoteen 1997 vuosina)	-0,054	0,009	-6,17	<,001
2	Vakio	-0,627	0,060	-10,53	<,001
	Vuosi	0,385	0,006	68,81	<,001
3	Vakio	-0,852	0,095	-8,97	<,001
	Vuosi	0,761	0,009	86,61	<,001

Kehityskulku-tyyppihin kuulumista ennustavat tekijät, multinomiaalinen logistinen regressio

1	Vakio	0			
2	Vakio	-0,642	0,995	-0,65	0,519
	Helsinki (vertailuluokka)	0			
	Espoo	1,204	0,723	1,67	0,096
	Vantaa	1,000	0,932	1,07	0,283
	Tampere	0,689	0,606	1,14	0,256
	Turku	0,618	0,665	0,93	0,353
	Oulu	-0,375	0,739	-0,51	0,612
	Kuopio	0,911	0,951	0,96	0,338
	Jyväskylä	1,808	1,208	1,50	0,135
	Lahti/Pori	1,274	0,777	1,64	0,101
	Joensuu	0,510	1,293	0,39	0,694
	Vaasa	1,580	1,195	1,32	0,186
	Lappeenranta	1,323	1,229	1,08	0,282
	Seinäjäki	-0,718	1,154	-0,62	0,534
	Ennen 1970-lukua (vertailuluokka)	0			
	1970-luku yleisin rakennusajankohta	2,607	0,640	4,08	<,001
	1980-luku yleisin rakennusajankohta	2,688	0,690	3,89	<,001
1990-luku yleisin rakennusajankohta	1,401	0,642	2,18	0,029	
Kerrostaloasuntojen osuus /10	-0,009	0,107	-0,09	0,931	
Ara-vuokra-asuntojen osuus /10	0,095	0,140	0,68	0,496	

Liitetaulukko 3 jatkuu...

Liitetaulukko 3 jatkuu...

3	Vakio	-5,996	1,419	-4,23	<,001
	Helsinki (vertailuluokka)	0			
	Espoo	2,023	0,997	2,03	0,043
	Vantaa	1,985	1,148	1,73	0,084
	Tampere	2,153	0,894	2,41	0,016
	Turku	2,096	0,921	2,28	0,023
	Oulu	1,507	1,033	1,46	0,145
	Kuopio	1,950	1,262	1,55	0,122
	Jyväskylä	2,165	1,513	1,43	0,153
	Lahti/Pori	3,863	1,033	3,74	<,001
	Joensuu	1,285	1,720	0,75	0,455
	Vaasa	3,968	1,386	2,86	0,004
	Lappeenranta	3,099	1,449	2,14	0,033
	Seinäjoki	0,890	1,433	0,62	0,535
	Ennen 1970-lukua (vertailuluokka)	0			
	1970-luku yleisin rakennusajankohta	5,228	0,811	6,45	<,001
	1980-luku yleisin rakennusajankohta	4,133	0,912	4,53	<,001
	1990-luku yleisin rakennusajankohta	3,232	0,945	3,42	0,001
	Kerrostaloasuntojen osuus /10	0,223	0,133	1,67	0,094
	Ara-vuokra-asuntojen osuus /10	-0,048	0,178	-0,27	0,787